

(Continuare în pag. 2)

AL. MIHALCEA

(Continuare în pag. 3)



Amforetă cu scene bacchice

Sorginte unde firul de apă se
usucă
Pentru-a putea din nou să
prindă viață
Și părăsind licioasa suprafață
S-alerge-n adâncimi ca o nălucă.

Granulele se caută, se scoală,
Se-mbrățișează în chemări acerbe,

Materia comunică și fierbe :
Amestec de azur și de cocleală.

Răsare iar la porțile cetății,
Cu oblice ochiade suverane –
Pagodă lunecînd peste savane –
Girafa, ieroglifa verității.

Pregătirea lui Cantemir nu s-a mărginit doar la acumularea de cât mai multe cunoștințe. Scriitorul a deprins și metodele științifice de valorificare a multelor informații culese din cărți sau din propria-i experiență de viață. Așa se și explică rigoarea, discernămintul, și spiritul sistematic, în cercetarea izvoarelor. Dacă în lucrări cu multe elemente autobiografice, ca **Istoria ieroglifică și Viața lui Constantin Cantemir** — referirile bibliografice sînt destul de reduse —, ele se îmbogățesc cînd e vorba de lucrări filozofice ca **Divanul și Imaginea de nezugrăvit a științei sacre**. Dacă pentru o lucrare cu caracter complex ca **Descrierea Moldovei**, autorul n-a avut nevoie decît de prea puține izvoare pentru că principala bază de informare a fost observarea directă a locurilor, a oamenilor, a evenimentelor, în schimb el utilizează o bibliografie bogată și variată pentru **Istoria Imperiului Otoman** și mai ales pentru **Hronicul vechimii a româno moldoviahilor**. Comparate cu alte lucrări istoriografice contemporane lor, aceste două opere se distanțează apreciabil, prin bogăția informației. **Istoria Imperiului Otoman** apare ca o lucrare singulară. Interesant este faptul că ne găsim în fața a două texte aproape paralele; textul de bază și notele de subsol, cele mai multe foarte bogate încît ar putea constitui o a doua lucrare. Dacă în textul de bază referirile bibliografice sînt destul de rare, în schimb ele sînt abundente în note. Aici, autorul discută, co-

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 6)

COLECȚIONARI

(Urmare din pag. 1)

le instruieste mintea, ceea ce este de laudat. Fiindcă muzeele, fie create apoi pe baza acestor colecții particulare, fie că sînt dintotdeauna ale statului, realizează o largă și autentică propagandă culturală, ca să nu mai amintim de tot mai insistentul rol de cercetare științifică pe care-l joacă, în special în anii din urmă. Deci, în cazul în care colecționarul a contribuit prin donația sa la realizarea unei astfel de instituții, el intră în categoria oamenilor luminați, indiferent de natura mobilului care, inițial, l-a determinat să colecționeze, și-și capătă drept la recunoștința marelui public. Dar, acest gen de „filantropie” este pe cale de dispariție. Fieresc, statul a creat și instituții specializate în acest scop. În ciuda acestor reguli și legi normale ale statului nostru se întîmplă un fenomen anormal: a apărut și colecționarul misit și cel snob. (Indiscutabil sînt și colecționarii amatori a căror pasiune se întemeiază pe bune intenții — dar nu despre aceștia este vorba aici). Datorită acestor soluri de „colecționari”, numeroase valori culturale — antichități, tablouri, icoane pe sticlă etc. — atestînd talente naționale deosebite, formează obiectul unui adevărat comerț. Deseori, cu concursul naivității celor care posedă bunuri culturale sau le decoperă în procesul muncii (cum este cazul antichităților) și al unor sume de bani derizorii, se comite o adevărată transfuzie de bunuri de certă valoare artistică, în folosul unor anonimi. Autoritățile au fost sesizate de mult de acest delict antipatriotic și s-au luat măsuri pentru stagnarea unor astfel de practici, dar și autoritățile singure, cît pot întreprinde în această direcție? Se impune deci ca și cetățenii să știe despre ce este vorba și să contribuie conștienți la curmarea răului.

Dar, să ne oprim ceva mai mult asupra colecționarilor amatori de antichități, care adună de pretutindeni unde acestea se găsesc și indiferent de mijloace folosesc. Și, cîm în Dobrogea vestigiile trecutului se găsesc la fiecare pas, le este

lesne să corupă pe muncitorul constructiv sau pe tractoristul care ară, și în schimbul unor sume derizorii de bani, să-și însușească bunuri moștenite din antichitate, fără efort, și, mai ales, fără jenă. Apoi, le înmagazinează în locuințele lor proprii și nu permit nici razelor solare să le privească. În fond, aceste persoane iubesc bunurile adunate și uneori le înțeleg chiar importanța — ceea ce nu este rău. Răul începe însă din momentul intrării lor în posesiune exclusivă, privind marea public de beneficii ce i se cuvine, privind știința de valori documentare certe.

Piese arheologice — ca și tablourile, resturile fosilifere, geologice etc., sînt și ele tot mostre muzeale, nu „bunuri” la purtător; ele aparțin tuturor. Nu mai este nevoie să adăugăm că la realizarea lor au lăsat poate generații întregi de oameni și le-au transmis viitorului pentru a da mărturie despre frumos, despre obiceiuri, credințe, suferințe etc. Cu ce drept deci se produce în zilele noastre însușirea privată a acestor bunuri, ațit de scumpe istoriei noastre? Dosiirea lor echivalează cu scoaterea lor din patrimoniul culturii materiale și spirituale a întregului popor și, în speță, constituie o crimă împotriva colectivității. Mai mult, dosirea de documente istorice și arheologice ține în loc cercetarea trecutului — ceea ce este desigur o altă crimă. Să ne închipuim o clipă că faimoasa stelă de bazalt negru cu inscripția trilingvă de la Rosette, pe Nil, în Egipt, descifrată genial de către Champolion, ar fi încăput pe mîna unui colecționar egoist; ce s-ar fi ales cu descifrarea hieroglifelor fără această uimitoare cheie? Cît timp istoria Egiptului antic ar fi rămas încă necunoscută pentru omenire? Nu vor fi existînd în rafturile colecționarilor documente de importanță inscripției de la Rosette, dar categoric pot exista documente fără ajutorul cărora nu se pot determina pe cale științifică date și fapte istorice, fapt extrem de dăunător în activitatea de cercetare. De aceea este bine ca toate aceste piese care implicî ajută la reconstituirea adevărilor istorice să intre în cuvenitul circuit al culturii naționale, de pe urma lor avînd de profitat atît cercetătorii de profesie, dar mai ales marea public, căruia îi sînt generos și larg deschise porțile muzeului.

Dezvoltarea impetuoasă a tehnicii, a industriilor, cu implicații de o mare complexitate, a adus secolului nostru și denumirea de „mare consumator”. Este un fel de metaforă; desigur, nu secolul consumă, industriile, lumea contemporană consumă, în cantități progresive, materii și materiale. Aceste consumuri accelerate, înregistrate pe scară largă, sînt de pe acum o problemă. Se înregistrează astfel, nu numai o creștere a consumurilor, mai ales de materii prime și materiale clasice, dar și o creștere a prețurilor acestora, în numeroase țări, în toate părțile lumii. Față de această situație, economiștii calculează aceste creșteri, această „sete” continuu sporită de materii și materiale în raport cu resursele interne ale fiecărei țări și, în ultimă instanță, în raport cu rezervele mondiale. Rezultatul acestor calcule este dacă nu îngrijorător, în orice caz problematic, necesitatea protejării resurselor materiale fiind tot mai mult simțită ca o datorie a întregii umanități. Iată deci că folosirea judicioasă a resurselor nu este numai o cerință elementară a randamentului economic, dar și o chestiune de mare răspundere în ceea ce privește viitorul. O problemă acută este cea a protejării resurselor de energie. Dacă rezervele mondiale de petrol depășesc 86 miliarde de tone, această cantitate nu ne mai apare astăzi atît de mare față de consumurile în creștere ale lumii. Numai Statele Unite vor ajunge să consume în 1985 circa 1,5 miliarde tone, din care un miliard de pe piața externă. Probleme similare le ridică folosirea resurselor de minereuri, de materiale lemnoase etc. Se caută, desigur, soluțiile utilizării judicioase a resurselor existente, folosirea, pe lîngă resursele clasice de energie, a altor re-

surse, înlocuirea materialelor tradiționale cu altele. Se preconizează, astfel, dezvoltarea pe scară largă a energiei nucleare, ca principală sursă a producției de energie electrică. Gunoalele și resturile menajere, a căror evacuare (din sfera marilor orașe) și distrugere necesită astăzi cheltuieli considerabile în unele țări, își găsesc de pe acum diverse întrebuințări. O uzină din California folosește zilnic 80 000 tone de deșeuri, cele inflamabile servind drept combustibil, iar celelalte (metalice, de sticlă etc.) sînt triate și topite pentru a fi redată circuitului productiv. Se fac cercetări pentru utilizarea sticlelor-deșeuri ca înlocuitor la asfaltarea străzilor, a reziduurilor cu conținut de celuloză ca hrană pentru

materiale pe unitate de produs, a îmbunătățirii și înnoirii tehnologiilor de fabricație, a dezvoltării producției de înlocuitori. Nu ne este indiferent cît producem, vrem și am dovedit că putem să producem mai mult și mai bine, ne-am angajat cu toții în acest sens; important este însă și cum producem, cît consumăm, cît cheltuim pe unitatea de produs. Sîntem angrenați într-o competiție nu numai cu timpul (mai repede, mai mult) dar și cu noi înșine (mai bine, mai economic). Realizarea la înalți parametri tehnico-economici și înainte de termen a sarcinilor actualului cincinal presupune un efort sporit al tuturor unităților economice, al colectivelor de muncă, în sensul bunei gospodăririi, al utilizării cît mai judicioase a surselor și resurselor. În județul nostru ca și în întreaga țară, unitățile economice și-au recalculat și redus substanțial consumurile de materii și materiale, de energie electrică, de carburanți.

Să luptăm împotriva risipei și a risipitorilor. Cocsul, cimentul, lemnul — iată doar cîteva din materiile asupra cărora spiritul nostru de economie trebuie să vegheze. Cu toții avem datoria de a folosi cu responsabilitate materiile, sursele de energie. Vom spune un NU hotărît risipei! E un lucru care pe unii îi va mira, dar pînă la folosirea exagerată a energiei electrice în locuințele sau în locurile în care muncim fiecare, se repercutează nefavorabil asupra noastră. Sarcina reducerii ponderii cheltuielilor materiale în acest cincinal de la 59,4 la sută în 1970 la 54,4 la sută în 1975, nu reprezintă doar un indicativ economic „între altele”, ci o necesitate obiectivă și un imperativ al nostru, al tuturor cetățenilor țării, ponderea cheltuielilor materiale reflectîndu-se în produsul social, deci în traiul nostru, în mersul nostru înainte. Ca o satisfacție a transpunerii în viață a măsurilor de reducere a cheltuielilor materiale de producție, trebuie să consemnăm, la finele acestor însemnări, un fapt de o profundă semnificație: pentru prima oară în țara noastră, în anii acestui cincinal, creșterea venitului național a devansat creșterea produsului social. Desigur că aspectele valorificării eficiente și raționale a materiilor și materialelor, a surselor de energie, a tuturor resurselor și potențelor sînt de o mare varietate. Ele trebuie să stea în atenția fiecărui colectiv de muncă, să mobilizeze energiile și priceperile tuturor.

ION LUNGU

O sursă a sterilității și scăderii natalității

Ocotirea mamei și copilului, asigurarea condițiilor optime de dezvoltare a familiei constituie o înaltă dovadă a umanismului politicii partidului nostru, o preocupare esențială a organelor de partid și de stat. Orînduirea socialistă a acordat femeii însemnătatea cuvenită, recunoscînd prin lege locul și rolul său în societate. Măsurile luate pe plan național — ca și la scara județului Constanța, unde funcționează, cu bune rezultate, o comisie demografică — au dus la creșterea unei vaste rețele de așezăminte sanitare și de educație instituite în folosul familiei și societății. În raport cu aceste măsuri, dorința nejustificată a unor femei de a nu avea copii prezintă o serie de implicații asupra cărora vom stărui în cele ce urmează.

☆ „Avortul este eliminarea spontană sau provocată a produsului de concepție, înainte ca acesta să devină viabil” (Petit Larousse, 1970).

Această definiție, pentru uzul publicului larg, comportă, în spirit pur științific, în cadrul disciplinei medicale de specialitate, unele precizări care ara-

tă, dincolo de aspectul general al problemei, implicații particulare traduse, nu o dată, în existența unor cazuri disperate, în situații letale, în moartea unor femei, în rămînerea fără mamă a unor copii, îndeosebi exact în momentul cînd acești copii ar fi avut maximă nevoie de aceea care le-a dat viață. Redactarea acestei anchete ne-a fost impusă de o situație îngrijorătoare, atît pe plan medical cît și civic, pricinuită de creșterea numerică a avorturilor, cu consecința lor imediată — scăderea fertilității și natalității (deci cu implicații demografice directe), fenomen vizibil pe scară mondială. O altă consecință, deloc neglijabilă, este aglomerarea nejustificată a spitalelor, angajarea unei bune părți a specialiștilor în rezolvarea unor cazuri care puteau, pur și simplu, să nu existe, grevarea bugetului sanitar — în consecință, a economiei naționale, cu imense cheltuieli. Plecînd de la aceste considerente și de la aspectele particulare pe care le prezintă problema în județul Constanța, Direcția sanitară județeană, direcția Spitalului unificat, colectivul de medici ginecologi, în colaborare cu cli-

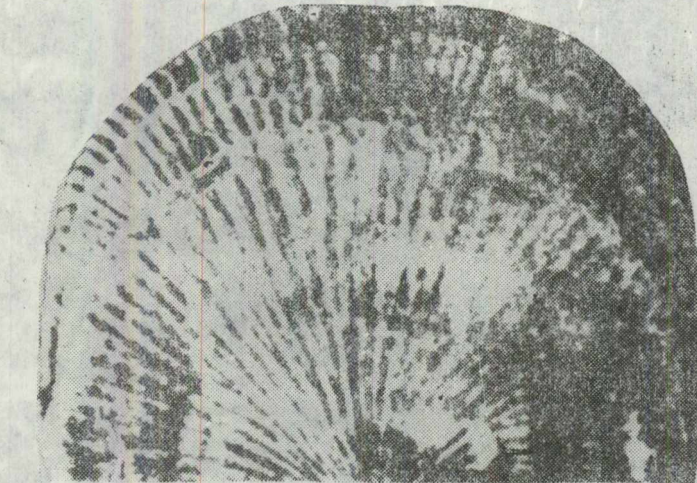
nicile de specialitate din București, au organizat, dînd urmare indicațiilor Comitetului județean de partid privind îmbunătățirea asistenței medicale și, în special, a ocrotirii mamei și copilului, o amplă dezbateră asupra implicațiilor medico-sociale ale avorturilor. Cu acest prilej, am solicitat opiniile unor specialiști de reputație națională și internațională. Le mulțumim și pe această cale pentru amabilitatea cu care au răspuns.

☆

Din definiția fenomenului, citată inițial, reiese existența a două categorii mari de avorturi, cu implicații medicale și social-economice net deosebite: avortul spontan și avortul provocat. Primul este consecința unor condiții nefavorabile dezvoltării sarcinii (de cauză ovulară, maternă sau paternă etc.); printr-un tratament adecvat poate fi rezolvată finalmente pozitiv, în favoarea procreerii. În ancheta noastră, ne interesează avortul provocat (făcînd excepție intervenția medicală în interes matern, în condițiile prevăzute de lege), pentru că acesta este sursa morbidității, a mortalității materne, a infertilității și scăderii natalității. În foarte multe cazuri, avortul provocat este urmat de infectarea conținutului uterin, cu apariția tabloului clinic de avort septic, cu tot cortegiul său de compli-

cații care nu o dată se pot solda cu moartea femeii. „Problema avortului septic, remarcă prof. dr. docent Dan Alexandrescu, directorul Clinicii de obstetrică-ginecologie Polizu, membru al Comisiei Naționale de Demografie, interesează nu numai pe specialiști ci, prin gravitatea și polimorfismul complicațiilor, și pe practicienii quasi-totalității ramurilor medicale (interniști, chirurși, reanimatori, contagioniști, laborator etc.) cît și societatea, în ansamblul său, prin aspectele de sănătate publică și social-economice implicate. Sănătatea publică pentru că numărul cazurilor este mare; spitalele se aglomerează, complicațiile imediate și tardive sînt nemăsurate, cu repercusiuni asupra capacității de muncă a femeii și asupra fertilității sale. Și nu e vorba numai de fertilitate. Femeia este supusă riscului de a contracta grave perturbări în funcționarea unor organe vitale: insuficiență renală cronică, tulburări hepatice, chiar dereglări psihice... Aspectele social-economice: pierderea temporară sau definitivă a capacității de muncă (total sau parțial), tratamente complexe, costisitoare, pe spinarea statului, a societății și, ceea ce constituie o dereglare a mecanismului demografic, de nebănuită gravitate, scăderea fertilității și natalității. Cu toate eforturile depuse pentru asigu-

rarea unei dotări spitalicești superioare, pentru rezolvarea acestor cazuri, morbiditatea și mortalitatea prin avort sînt forme mari la noi în țară, ca, de altfel, și pe plan internațional. Cauza stă, în special, în manevrele abortive empirice, în întîrzirea prezentării bolnavelor la spital, în stadii în care nu se mai pot obține, în ciuda strădanilor disperate ale corpului medical, rezultate pozitive. Concluzia care se impune, din această atît de succintă trecere în revistă a implicațiilor avortului septic, este necesitatea declanșării unei largi mișcări de stăvîlire a fenomenului, promovată în rîndurile opiniei publice. Aici, un rol de maximă însemnătate îl joacă educația sanitară a femeilor, lămurirea lor asupra riscurilor pe care le incumbă un avort septic”. „În legătură cu consecințele social-economice ale avortului septic, urmare a avortului provocat, — intervine prof. dr. docent N. N. Gheorghiu, directorul Clinicii de obstetrică-ginecologie Cantacuzico — trebuie spus că, pe lîngă cele arătate de prof. Dan Alexandrescu, femeia își asumă riscurile unor afecțiuni grave: anexe, metrite, sterilitate, operații mutilante care o pot transforma într-un inap social; imposibilitatea de a procrea declanșează uneori complexe psihice care pot degenera în psihopatii. Dereglările morfo-func-



neasemuitele vinuri ale dobrogei

(Urmare din pag. 1)

Ampelos, prin raptul lexical pe care nu o dată l-au săvârșit moderni pe spinarea anticilor, s-a născut ampelografia, știința soiurilor de viță, care ascunde, sub noianul de date analitice și de indici biometrici, una dintre cele mai poetice origini din câte le-a fost dat științelor să cunoască. Acratos a rămas tot Acratos, vinul pur; iar Dionysos răzbate din vreme în vreme la suprafață, în reprezentările de piatră albă și de marmură, dezgropate din adâncurile Dobrogei: pe placa votivă de la Callatis, îmbrăcat în chiton, având alături un satir care-i culege struguri; pe aedicaula descoperită la Mirleanu: așezat gospodărește între doi pilastri cu capituluri corintice, zeul, îmbrăcat în tunică și himation, sprijină cu thyrul o joardă de viță, groasă cât brațul, dădora de ciorchini, la care privește cu încântare Pan; în grupurile meserite pe superba amforetă găsită la Greci de Tulcea, în care zeul este înfățișat cu barbă, bătrîn, cu mîna petrecută pe sub sînul zvelt al unei menade: femeia, înaltă, subțire, cu părul strîns în coc pe ceafă, îmbrăcată cu un himation strîns pe mijloc, se răsucește cu grație într-o mișcare de dans — zeul o reține scurt, obosit de ani și de bacanale, de libații și de larma desu-chiată a Marilor Dionysiaci, fără însă ca vîrsta să poată re-primă pofta izvorită din ochi; cei doi sînt înconjurați de frunze de viță, lobate, de joar-de și de struguri grei, masivi, cu boabe enorme, ca bogăția pămîntului dobrogean; în sfîrșit, în volumele statuetei de acum 2400 de ani, găsită într-un mormînt de la Mangalia, copil, ținut de mîna de un silen plesuv și bărbos, burtos din cale-afară, care-i oferă copilului Dionysos un ciorchine.. Mergeți oriunde, în toată Dobrogea, în lapidariul de la Constanța, la Tulcea, la Mangalia, pretutindeni acolo unde grecii și romanii au adorat roadele pămîntului sub chipul lui Dionysos ori Bacchus, pre-

tutindeni acolo unde, pe cîmpile Scîției Minore, mina omului a izbit piatra cu dalta, și veți vedea că vița de vie a fost unul dintre simbolurile fundamentale ale celor ce-au trăit aici în vremea de demult. Încît marea de vii de azi pare izvorită de-a dreptul din vremea aceea, pe același fir al tradiției care unește oamenii de atunci cu cei de azi. În secolele de stăpînire romană, cînd cultura Cetății Eterne pătrunsese în cîmpile Pontului Stîng, mi se pare foarte firesc ca Ovidiu să fi scris despre vinuri iar învățăceii, ca și rafinații, să fi scandat — desigur, din motive deosebite — nepieritoare versuri ale lui Horatîu, cu filosofia lor tonică, datătoare de viață. Parcă aud în sălile pavate cu splendide mozaicuri, la portice, în for sau în vinării recitîndu-se „Nunc est bibendo, nunc pede libero/Pulsanda tellus“ — „Acum să bem, acum cu pas voios/ Să batem pămîntul“, ori „Nec vivere carmina possunt/ Quae scribuntur aquae potioribus“ — „Nu pot dăinui cîntecele acelea/ Serise de băutorii de apă...“ Horatîu n-a fost dezlîpî de lingă strălucirile Romei, a avut toată vremea la îndemînă vinurile de Ostia și Falern; aici, intristatul relegat nu se poate să nu-și fi înecat amarul în bărdaca de vingetic, parfumat și tare, nici prea dulce, nici acrișor, virtos și degradă coborît în picioare.

Ca și în materie de artă, profanul în materie de vinuri dispune de o percepție limitată și de un sistem de criterii elementar. Vinul alb, e vin alb, vinul negru nu e „roșu“ ci negru... Podgoria, anul, toate subtilitățile și finețurile îl sperie; nu-l liniștește decît certitudinea înghițiturii alunecate pe gît. Desigur, o serie de toponime ca Pommard, Chamber-tin, Musigny, Saint Martin d'Abblais i s-ar părea exoterică precum o formulă incantatorie, și nici mai băstinașele Frîncușă, Fetească albă, Galbenă de Odobești, Furmint, ori Bășicată, Braghînă, Creață, Mustoasă de Măderat, Traminer, Ceaș alb, Bican,

Băbească neagră nu au darul să-i intre în cadrele înțelegerii apropiate. La el acasă în acest labirint de soiuri, calități, varietăți și recolte e numai oenologul. Iar cînd acesta este dublat de degustător, avem de-a face cu un specialist complet... Rafturi enorme, cu luciu de oglindă, împodobite cu cărți de viticultură și cu sticle: într-un ochi, trei-patru buteli de Tokay, de culoarea untdelemnului privit în soare, într-alt ochi, alături, într-o pașnică rivalitate, o sticlă-două de Pinot gris, o sticlă-două de Chardonnay de Murfatlar, cu binecunoscuta siluetă a Monumentului Triumfal de la Adamclisi tipărită auriu pe etichetă. În spațiile pereților bruni de sticlă, licorile se ghicesc eterate, încărcate de subtile arome, gata să binecuvînteze cerul gurii cu mireasma lor. Pe masă, pe raf-



turi, vase simple de ceramică, frumos glazurată, cu trandafiri superbi, mici corole de foc în care soarele de toamnă și-a pus ultima vigoare. De la ferăstrău, privirea îmbrățișează un amfiteatru de dealuri copleșite de vii: podgoriile Murfatlarului. Le primim amîndoi, și doctorul inginer Fichet Mujdaba, directorul Stațiunii experimentale, și subsemnatul; într-un tîrziu, specialistul își reia firul vorbei: „Cît e de veche cultura viței de vie în Dobrogea ne-o spune însăși „Geographia“ lui Strabon: „Geții erau mai favorizați decît Scîții din dreapta Pontului Euxin din punctul de vedere al condițiilor de climă și sol trebuincioase viței de vie“. Fapt confirmat și de Velleius Paterculus care scria că a văzut, între Dunăre și Pont, viță mai înaltă decît copacii. De altfel, chiar în Odiseea, deci în perioada arhaică, există referiri la aceste ținuturi care, în afară de grîu și orz, erau cultivate cu viță din belșug încărcată de struguri fără ca locuitorii s-o fi îngrijit în mod special. Vinul era folosit și de daci, pentru a glorifica imortalitatea spiritului; erau atît de numeroase vile înclît Burebista, la sfatul lui Deceneu, a dat ordin să fie defrișate nu numai pentru că localnicii se dedaseră prea

aprig la băutură, ci și pentru că bogăția viticolă fără pereche ar fi putut ispiți unele neamuri migratoare să cotropească aceste ținuturi. Epoca romană înseamnă un progres considerabil; acum sînt introduse soiuri noi și este îmbunătățit procesul de vinificație. Tîrziu, sub ocupația otomană, cultura viței de vie nu se mai bucură de aceeași atenție ca și înainte, din pricina preceptelor religiei musulmane“. (Totuși, imi zic, Peyssonel, în „Traité sur le Commerce de la Mer Noire“ — Paris, 1787, pe care îl citează colonelul Ionescu-Dobrogeanu în „Dobrogea în pragul secolului XX“, afirmă că la Mangalia veneau corăbii care încărcau struguri, iar podgoriile de la Isaccea, Tulcea și Măcin produceau atît de mult vin roșu încît în fiecare iarnă veneau în Dobrogea cîte cinci-șase mii de căruțe din Rusia și Polonia, care încărcau, sumă rotundă, cam 8 milioane de litri de vin pe an. Colosal, dacă ne gîndim că — o spune tot colonelul — exportul României în 1888 a fost de 9 milioane de litri! Locuitorii Niculițelului ajunseseră chiar să spună că podgoriile Saricii erau pîvnicele împărătesei Caterina a II-a o Rusiei...). Pe la sfîrșitul secolului trecut, continuă inginerul, toate vîile Europei au fost bîntuite de filoxeră. Viticultura dobrogeană de astăzi este post-filoxerică. S-au făcut de-atunci și pînă în anii noștri multe încercări de reînviere a vechilor tradiții ale acestor meleaguri. În 1907 au fost create primele plantații experimentale, aici, la Murfatlar. Doi specialiști, George Nicoleanu și Vasile Brezeanu, au crezut că relieful și clima Murfatlarului sînt asemănătoare cu cele de la Champagne. Deci au importat soiuri de Champagne; prin '913-'916 a funcționat aici chiar o fabrică de vinuri spumante, botezate sugestiv „Lacrima lui Ovidiu“. Tot umblîndu-se după „Șampanie“ s-a ajuns la vinurile de tip... Murfatlar, dulce natural, care a produs senzație la concursurile de-acum aproape 40 de ani: La Barcelona (1934), la Paris ('36) și la New York, cu un an mai tîrziu. De-aici înainte, Murfatlarul (care a creat puncte de sprijin-pilot și în alte unități, și în alte podgorii dobrogene) a devenit nume de referință și simbol al podgoriilor dobrogene. Acest lucru a fost cu puțință de-abia după instaurarea puterii socialiste. Investițiile mari, stimularea cercetărilor, au dus la plantarea unor suprafețe imense în Dobrogea, de aproape 30.000 de hectare, cu viță de vie.“ Am văzut în cutii de sticlă, așezate pe minusculele lor per-

ne de catifea, medaliile cu care au fost decorate vinurile de Murfatlar. Au iscat admirația juriilor internaționale la Montpellier, Liubliana (unde s-au întrecut cu licorile de Sauterne), Tbilisi, (la concurență cu celebrele vinuri gruzine), Budapesta (în competiție cu re-dutabilul Tokay), la Sofia: 81 de aur, 39 de argint, 120! În afară de cele cîteva sute, dobîndite în întrecerile din țară, la care se adaugă aproape o sută de medalii de aur obținute de întreprinderea agricolă de la Murfatlar și de Întreprinderea viei și vinului din Constanța. E fluviile eterate, finețea a romelor care încălesc sîngele și inima cu duhul generos al licorilor — „spiritus vini“, cum spuneau cei vechi, într-o sintagmă poetică depreciată de rostirea modernilor, buchetul asemenea grădinilor de toamnă, cu frunze melancolice și miros de nuci, culorile de aur bizantin stîns ale Pinot gris-ului, tonurile de sînge proaspăt țîșnit ale Cabernetului Sauvignon își au prețul lor în noblețea auru-lui...

☆ Dar Dobrogea este în totul o podgorie imensă. Vinuri minunate, albe și roșii, produce Niculițelul, ca și Sarica; la Ostrov, într-un impen-riu ampelografic desfășurat pe aproape 2000 de hectare, găsești ciorchini enormi de cîte două și trei kilograme, ca în năstrușnicele gînduri ale lui Rabelais: struguri galbeni, de chihlimbar vechi — Afuz-Adi, sau negri brumați, de Cardinal și Regina Nera, precum și vinuri albe și roșii seci; vinuri la Medgidia, vinuri la Oltina, cea altoită pe trupul vechiului Altinur, vinuri la Beilic, vinuri la Medgidia. Chardonnay, Pinot gris, Sauvignon, Merlot, Pinot noir, Cabernet Sauvignon — la Murfatlar, Aligoté, Fetească albă, Riesling italian, Băbească — la Sarica-Niculițel; Sauvignon, Riesling italian, Muscat ottonel, la Nazarecea. Să ne mirăm, atunci, că la primul concurs internațional găzduit de România, Chardonnay-ul de Murfatlar a iscat o „impresie deosebit de puternică, similară cu cea produsă de vinurile de Sauterne și de pe Valea Rinului“? Să ne mirăm că pe herbul județului, lângă prezențele cardinale ale Monumentului Triumfal, mării și grîului, stau, cu egală cinstire, frunza de viță și strugurele greu de tărie și dulceată? Căci, așa cum afirma un mare specialist român în ampelografie, academicianul Gherasim Constantinescu, „concurenți de calitate nu există pentru pămîntul și soarele Dobrogei“...

ționale (suferințele, în limbaj popular) pot chiar să transforme femeia într-un infirm. Atrag atenția asupra faptului că unele cazuri de avorturi provocate, soldate cu deces, au apărut în familii dezorganizate, la tinere necăsătorite, ceea ce dovedește importanța sănătății morale a mediului familial. Este, cred, nevoie să se intensifice acțiunile de educație morală, sanitară și sexuală, la tineri, în special, să se modifice optica profund viciată a unor oameni care stau, uneori, paradoxal, în cumpănă între un copil nedorit și eventualul deces prin avort septic. Este, de asemenea, nevoie să se declanșeze largi acțiuni conjugate din partea organelor de stat, a organizațiilor obștești, a forurilor medicale, pentru stabilirea avorturilor, pentru prezentarea amănunțită a pericolelor pe care acesta le prezintă, pentru a li se imprima femeilor frica, foarte justificată, foarte necesară, salutară, de consecințele avortului septic“. „Discu-tînd lucrurile sub raportul implicațiilor fiziopatologice directe — remarcă conf. dr. Pandele de la clinica POLIZU, țin să subliniez extrema gravitate a uncia dintre urmările avortului septic — coagularea diseminată intravasculară. Drept consecință a procesului infecțios și a distrugerii de țesuturi endouterine, se produce o activare a mecanismelor de coa-

gulare a sîngelui, cu apariția de tromboze (chiaguri) în vasele mici, tromboze care duc atît la afectarea organelor respective, cît și la scăderea secundară a capacității de coagulare a sîngelui, cu apariția unor hemoragii ce se pot solda, fără drept de apel, cu moartea bolnavei. De pildă, cazul tinerei V.F. din Tuzla, de 20 de ani (raportat de dr. C. Dongoroz), care după trei luni de căsnicie, gravidă în luna a doua, se lasă pradă unor manevre abortive empirice și se internează după circa 7 zile cu o necroză totală a uterului și anexelor! Deși operația imediată și supusă unor măsuri terapeutice care au însemnat cheltuirea în 24 ore a unor medicamente costînd mii de lei (!!) bolnava a su-combat prin hemoragii difuze (viscerale, cerebrale, externe), la nivelul plăgii operatorii și al mucoaselor bucală și nazală. Nu cred că un asemenea caz, din păcate nu singular, ar mai comporta comentarii! Femeie tină, la început de viață și de căsnicie, fără complicații materiale și familiare, la prima sarcină!... „Aș remarca, spune dr. Anca Dumitrescu, șefa secției de terapie intensivă de la Maternitatea Polizu, un alt aspect extrem de important, atît prin gravitate cît și prin frecvență: șocul toxic-septic. Ca urmare a intrării în circulația sangui-

nă a toxinelor microbiene, apar o serie de alte substanțe toxice care duc, în ultimă instanță, la tulburări circulatorii, cu stagnarea volumului de sînge în anumite teritorii vasculare și cu reducerea fluxului sanguin în alte organe, cu suferința secundară a acestora. Se instalează, în continuare, un cerc vicios între funcția deficitară a organelor vitale, eliberarea de produse toxice și circulația sanguină, care agravează fără încetare starea bolnavei încît, cu toate eforturile medicului, se ajunge la un accentuat procent de mortalitate. Un caz: bolnava M.N. (23 ani, din Negru Vodă), care se internează cu un avort provocat în stare de șoc toxic-septic, în ziua de 8.IX.72, la ora 5. Deși s-au perfuzat concomitent, pe trei vene, sînge și substituenți, femeia nu a putut fi reechilibrată. Dimpotrivă, starea ei s-a agravat continuu. După circa 70 de minute de la internare a survenit moartea“.

„Mi-aș îngădui, intervine din nou prof. N.N. Gheorghiu, să atrag atenția asupra unei alte complicații — peritonita post-abortum, gravă și prin natura sa intrinsecă, și pentru că, în situația noastră, se prezintă sub aspecte clinice foarte greu de diagnosticat în timp util. Datorită unui complex de factori (sensibilitatea și, totodată, deficitul de apărare al femeii

gravide, utilizarea unor manevre abortive foarte periculoase, folosirea, fără aviz medical, a medicamentelor care duc la mascarea simptomelor), aceste peritonite implică, pe lîngă o terapie complexă, extrem de costisitoare, și intervenții chirurgicale, adeseori mutilante. Bolnava B.M. (17 ani, căsătorită nelegitim), se supune unor manevre empirice, și vine la spital cu o peritonită generalizată pentru care s-a intervenit operator. Viața i-a fost salvată — dar cu prețul extirpării uterului și trompelor; nu are copii și nici nu va mai putea avea vreodată. De aici potențiale complicații de ordin familial...“.

Dr. Ion Dumitru, asistent universitar, medic primar la Clinica Polizu: „Avortul septic se prezintă în clinică sub o multitudine de forme, de la cele mai simple, localizate strict la nivelul uterului, pînă la cele mai complicate, înglobate în așa-numitul „stadiu III“, în care apar septicemie, insuficiențe renale, peritonite, starea de șoc. Tratamentul, ca și succesul terapeutic, este invers proporțional cu stadiul în care se internează bolnava, dependent, pe de o parte, de timpul scurs de la provocarea avortului, iar, pe de altă parte, de manevra abortivă utilizată (care, uneori, poate duce foarte rapid la moarte sau la forme clinice grave), de cantiti-

tatea și specia microbilor care provoacă infecția, ca și de rezistența specifică a organismului“.

Dr. Stelian Bătrînu (Constanța), șeful secției de boli contagioase II: „Septicemiile post-abortum, frecvente, cu o mortalitate foarte mare, necesită, atunci cînd viața bolnavei poate fi salvată, o medie de spitalizare cu tratament de antibiotice de 30 zile, costînd enorm de mult pentru o bolnavă. Prețul medicamentelor asociate nu intră în această discuție“.

Dr. Gheorghe Alaci de la Spitalul Panduri: „Una din complicațiile des întîlnite, care necesită tratamente foarte scumpe, este insuficiența renală acută, consecință a tulburărilor de circulație, a distrugerii globulelor roșii și coagularilor intravascular care pot provoca chiar dispariția funcțiilor rinichului, de a elimina prin urină produsele toxice. Mortalitatea în aceste cazuri este destul de mare. De pildă — N.B. din Cumpăna, mamă a trei copii, care, după ce solicită „ajutorul“ unei femei din Năvodari, vine la spital după 15 zile. Deși o-

dr. C. DONGOROZ
PETRE ZĂRNESCU
M. ALEXANDRU

(Continuare în pag. 15)

Sub genericul „memoria pământului dobrogean”, sesiunea științifică anuală a Muzeului de arheologie Constanța se înscrie ca de obicei pe traiectoria manifestărilor culturale de toamnă, „Pontica — dialog cultural cu viața”, ce devine de la an la an mai bogată, mai matură și de un potențial cultural-științific mai prestigios. Organizatorii încearcă, în această ediție a sesiunii, sentimentul că vor depăși concepțiile tematice formulate mai de mult, pentru că acum se înscriu componente de importanță capitală atât pentru viitorul mai apropiat al unor monumente arheologice din Dobrogea, cât și pentru apropiata realizare a unui muzeu de istorie la Constanța. Să explicăm.

Cercetările arheologice din ultimii ani sînt rodul unui mare volum de muncă depusă de arheologii constanțeni la Tomis (Constanța), Capidava, Sacidava (Rasova-Muzait), Topraisar etc., iar aportul considerabil al cercetătorilor de mai încercată experiență de la Institutul de arheologie al Acad. R.S.R. se vedește în mai multe șantiere organizate în centre de cunoscută tradiție în cercetare: Histria, Adamclisi, Dinogetia, Mangalia etc. Deseori, colaborarea arheologilor din cele două centre, București și Constanța, s-a produs pe lungi perioade și cu rezultate considerabile. Nu putem însă vorbi de cercetare arheologică în Dobrogea, fără să aducem cuvenita recunoștință lucrătorilor din Direcția Monumentelor Istorice și de Artă din București — din cadrul Comitetului Culturii și Educației Socialiste — care, indiscutabil, asigură condiții optime, pe plan tehnic și material, pentru desfășurarea lucrului pe șantierele de la Histria și Adamclisi.

Problemele arheologiei dobrogeene ce se cer insistent soluționate în ultima vreme — în ambianța istorică naturală — izvorăsc din necesitatea unei documentări mai temeinice privind zona arhaică, sau cea sacră de la Histria; determinarea, mai ales pe baze stratigrafice, a premiselor și faptelor certe în măsură să ateste începuturile orașului Tomis (poate în contextul unei conviețuiri mai îndelungate cu geții?); întregirea unui tablou sinoptic care să reflecte variate aspecte de viață și de rituri funerare atât în necropola eolenistică, cât și în cea romană de la Callatis; o mai veridică înțelegere a epocii migrațiilor și a cauzelor care au dus la începutul sec. VII e.n. la lichidarea dominației romano-bizantine, pe baza intenselor investigații făcute în ultimii ani în centrele de pe limes-ul danubian de la Sacidava (Rasova-

sesiunea științifică a muzeului de arheologie, constanța

Muzait) și de la Capidava; punerea în valoare a zidurilor de incintă (în succesiunea cronologică a apariției și dispariției lor) sau cunoașterea mai exactă a unor edificii publice din cetatea Tropaeum Traiani, etc. Iată așadar numai o mică parte a numeroaselor aspecte istorico-arheologice pe care cercetătorii și-au propus să le pună în discuție sesiunii — firesc, plasate în contextul general al preocupărilor de istorie a patriei. Și, credem că debaterile din anul acesta, care au la bază ideea tematică „probleme ale istoriei vechi dobrogeene în lumina ultimelor cercetări”, vor reuși să arunce lumini noi asupra aceloră din problemele mai sus enumerate, cu simțul răspunderii profesionale și al gândirii critice, cu discernământul căutătorului obiectiv și cu acuratețea maximă — atribute proprii cercetării istorice marxiste. Că este așa, amintim numai că între cele aproape 80 (optzeci) de

comunicări anunțate la sesiunea din acest an, se înscriu titluri ca: **Decebal nu figurează pe sculpturile de la Adamclisi** — R. Vulpe (București); **Inscripția de pe altarul funerar de la Adamclisi** — N. Gostar (Iasi); **Rezultate preliminare ale săpăturilor arheologice din Tomis — parcul Catedralei** — A. Rădulescu și C. Scorpan (Constanța); **Probleme ale Hallstattului în Dobrogea** — S. Morintz (București); **Contribuții cu privire la organizarea internă a Histriei, Tomisului și Callatisului în sec. IV — VI e.n.** — Em. Popescu (București); **Unele probleme ale feudalismului timpuriu în zonele de contact** — Al. Andronic (Iasi); **„Bazilica simplă” de la Tropaeum** — I. Barnea (București); **Circulația monetară în cetatea bizantină de la Bisericița Garvăn** — B. Mitrea (București) etc.

Activității științifice propriu zise, i se adaugă în programul sesiunii și două importante sedințe de lucru, consacrate,

prima, unei analize critice a celor trei variante de restituire a Monumentului triumfal de la Adamclisi, pe care îl vrem cât mai curînd redat patrimoniului cultural al țării, într-o formă de reconstituire și preservare pe măsura exigențelor și a solicitărilor marelui public, din țară și străinătate; cea de a doua — care vadește încă o dată atenția și interesul aparte pe care-l acordă organele de partid și de stat din județul Constanța problemelor arheologice — va însemna stabilirea unui program pe baza căruia să se cerceteze — dacă s-ar putea, exhaustiv — întreaga vale Carasu, de la Cernavoda la Constanța, iar monumentele ce vor vedea lumina zilei să fie consolidate și conservate pe loc, în condițiile tehnice moderne. Din acest punct de vedere D.M.J.A. și I.J.P. Constanța sînt pregătite să stabilească inerentele contacte cu arheologii și să susțină cu aceeași generozitate ca și pînă acum mișcarea fără precedent din județul nostru, de conservare și valorificare a patrimoniului de cultură materială moștenită din antichitate.

Ceea ce deosebește însă sesiunea din acest an de manifestările similare precedente, constă în extinderea tematicii asupra întregii istorii a pământului românesc dintre Dunăre și Marea Neagră. Forurile județene și municipale de partid și de stat, consecvente hotărîrilor adoptate în sesiunea din aprilie a.c., au recomandat organelor de resort organizarea unui muzeu de istorie, care să reflecte integral acest gen de știință, în succesiunea cronologică și în cea narativă, a întregii regiuni. Cum este și firesc, se va face o privire specială asupra mișcării muncitorești despre care se știe că a avut în această regiune o mare tradiție și o intensă evoluție.

De aceea, o însemnată parte a sesiunii, care în realitate stă pe linie de continuitate cu cea arheologică, polarizează cercetătorii ai istoriei medii, moderne și contemporane, solicitați să răspundă cu competență și analiză critică problemelor ridicate de tema: **Contribuții la elaborarea tematicii Muzeului de istorie medie, modernă și contemporană a Dobrogei în etapa actuală a cercetărilor** (pe baza programului stabilit în sesiunea din aprilie

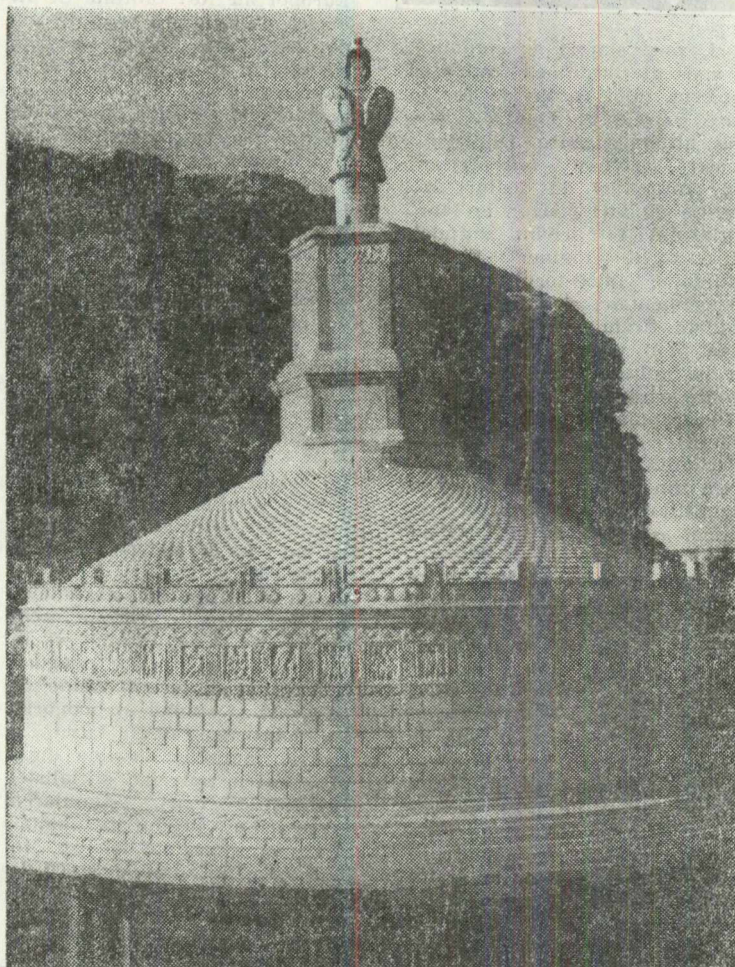
1973). Tematica, elaborată într-o primă formă, pe baza documentelor din arhive, bibliotecă, muzee etc., din cuprinsul întregii țări, va forma obiectul unor intervenții și luări de cuvînt a unui însemnat număr de participanți de specialitate, de natură să îmbunătățească și să aducă un mai mare spor de înțelegere, interpretare și posibilități de valorificare muzeologică. Aceluiași scop i se alătură cea mai mare parte a comunicărilor din program: **Puncte de vedere în legătură cu structura tematică a secției contemporane din muzeul de istorie al Dobrogei** — Gh. I. Ioniță (București); **Contribuții la istoria științei și tehnicii românești în Dobrogea** — C.C. Giurescu (București); **Cu privire la prezentarea mișcării muncitorești dobrogeene în a doua jumătate a sec. XIX**, în contextul general al mișcării muncitorești din România — Gh. Pîrvulescu și I. Don (București); **Unele aspecte ale artei militare românești privind apărarea Dobrogei în 1916** — Gh. Protopopescu (Cluj); **Evoluția proprietății și inventarului agricol în județul Constanța între anii 1916—1922** — Gh. Dumitrașcu, I. Gruia (Constanța); **Insemnătatea documentelor programatice și necesitatea ilustrării lor în muzeele locale** — E. Georgescu (București); **Modalități de expunere a problemelor mișcării muncitorești din Dobrogea (1880-1944)** în Muzeul de istorie a Dobrogei — I. Bitoleanu (Constanța) etc...

Seria acestor comunicări, rod al unor cercetări atente și de înaltă ținută, va avea neîndoiel deosebit de interesant, fiindcă, în sfîrșit pun temelia, în orașul de pe malul mării, acelei mult așteptate instituții, care va consacra cele mai înălțătoare pagini de istorie, ilustrate prin documente și obiecte, și care va da o atenție deosebită actualului proces de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Dar, consacrarea sesiunii ca o manifestare de prestigiu pe plan național înseamnă adăugarea, în acest cadru, și a unor aspecte inedite. Astfel, actualelor preocupări istorice din Constanța, li se integrează un eveniment festiv remarcabil: **ilustrei personalități de geniu, Dimitrie Cantemir, sîrbătorit în întreaga țară cu ocazia celei de a 300 aniversări de la naștere** (la recomandarea UNESCO) i se va rezerva o reuniune specială, în cadrul căreia, istorici și literați vor aduce în prim plan personalitatea sa și vor dezvălui

ADRIAN RĂDULESCU

(Continuare în pag. 15)



Macheta monumentului de la Adamclisi.

cronica literară

HRISTU CÂNDROVEANU: poeme

Fiecare debut încearcă să convertească, fie și cu oricâtă timiditate, la adevărul unui ideal estetic. Această primă încercare, privită din perspectiva unei cariere de scriitor, este — cu rare excepții — mai mult emoționantă decît semnificativă tocmai pentru că, prin forța lucrurilor, atrage îndosebi atenția asupra existenței unei noi forțe creatoare, proaspete, dispuse să-și asume servituțiile culturii, decît asupra unei autorități culturale indiscutabile. În absolut dar, orice debut este un moment de optimism, un moment esențial în care, după îndelungi ezitări, disponibilitatea abstractă a talentului încetează să-și mai fie suficientă sieși, intrînd într-o altă sferă a abstractului estetic, unde îi poate fi controlată calitatea. În acest context, se poate spune că **Poeme** (ed. Eminescu, 1973) aparține unui poet mai puțin preocupat să-și impună obsesiile spiritualizate ale sensibilității, și mai mult dispus să se joace de-a poezia utilizînd cu

pricepere un inventar stilistic și tematic cunoscut. Poezia lui Hristu Cîndroveanu se alcătuiește astfel ca un pseudo-memorial de lectură, din glosări pe marginea clasicilor și modernilor, firește cu preferințe vizibile pentru Blaga, Arghezi, Voiculescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu. Oficiul este îndeplinit cu o gravitate subminată adeseori de autoironia fină. Recunoscîndu-se livrescă, sensibilitatea poetului își asumă condiția: „V-am spionat, cu sete v-am spionat/ Nu ca haiducii. De dragul artei.../ Aș fi vrut să spun: ia de la toți/ și pe urmă împarte! / Dar n-am putut. Am păstrat tot —/ și creștea într-una comoara mea,/ oh! acum sînt atît de bogat/ și cum mai doresc să mă scutur de ea! / Să fiu din nou o tabula rasa/ să nu-mi mai rămînă un sfînt —/ dar am deschis cutia Pandorei/ și-averile voastre se-ncinșă-n danț,/ (...)/ Priviți stărînd și la mine! / Eu n-am înălțat nici un dimb, / și ce v-am furat nu

se reflectă, așa mi se pare, prea strîmb...” (p. 20). Astfel că, acest poet care a trebuit să demonteze atîta poezie pentru a o înțelege și a și-o însuși, este teribil de atent în propriul demers la formalismul poeziei, probabil dintr-o deprindere pe care nu și-o mai poate anula. Orice altă impresie este cîvîrșită în primul rînd de efortul migălos și crispat de a desface și a combina, cu ingeniozitate de ceasornicar, materiale poetice. Se întîmplă chiar de la un moment dat ca, foarte atent la partea formală, Hristu Cîndroveanu să piardă sensul poeziei. Și nu este de mirare, date fiind înclinațiile pîzuite, că el nu mai vede în poezie altul un mijloc de comunicare a sentimentelor sau o modalitate literară de înghețare a esențialei într-o formulare expresivă, ci în primul rînd artificele, o sumă de procedee goale, o continuă și grijulie punere în scenă a unor alte imagineri punerii în scenă: „Imi confecționez rînd, pe rînd, rolurile mele, cu migală —/ ca să pun altorii pe vreun gînd/ încoțîț sub straturi de imală.../ De un zîmbet colo-i trebuință, ori — de ochi-mi încrunțat sever./ Cînd balsam sînt pentru vreo ființă,/ cînd cobor în alta strat de ger.../ Rezultat: privești de extaz! / Însă-mi este greu și mă-ntrîs-

tez, / fiindcă mi se pare că mereu/ pentru ochiul meu le regizez...” (p. 17). În ceea ce face, Hristu Cîndroveanu pare mai mult un poet care citește poezia comentîndu-i subtilitățile tehnice decît unul care o scrie. Dar poezia nu este scrisă, desigur, pentru poezii ci pentru public. La baza acestei poezii stă un efort greu, de meșteșugar încăpățînat, sătul să mai „citească”, dornic să creeze, și violența generată de acest efort. Poetul se plînge, cu sinceritate, de greutatea cu care scrie poezia, de lupta cu verbul, sau de capricioasa imaginație. Suferințele de acest gen dezvoltă prin compensație o mare violență care se revărsă peste natură și sentimente. Poemele sînt în cea mai mare parte scurte și singeroase represalii din care poetul iese victorios fie și numai datorită faptului că are iluzia că posedă materia transformată în cuvinte: el sfîșie „straiele vîntului” (p. 13), ucide culorile florilor (p. 54), pedepsește marea punînd — ca și tiranul roman — „sclavii toți să mi te bată/ cu nemiloasele, cruntele girbace” (p. 65), terorizează într-un cuvînt natura: „Din zori, nuntind pe crîg,/ razelor — sinteți vindute mie/ pînă vă aprindeți singurate pe rug/. Eu vă sînt sîmînța și apa

vie // Oricînd pe orbită aș vrea, / vă pot încremeni ca-n amurg —/ v-ați născut cu mîriți în mina mea/ de ne-ndurător demiurg. // Și ție vîntule în orice clipă / numai eu destinul ție-l joc/ și munții și văile se înfiripă / tot sub sceptrul meu cu noroc. // Și zi de zi vă-nțemeiez / și vă ucîd și iar vă adun / numai eu lege și crez/ sublimul vostru martor nebun” (p. 30). Poetul îi place numai să posedă cuvintele fără să se preocupe în vreun fel de ceea ce este dincolo de ele. Acestei psihologii, fericite să capituleze cuvinte, îi lipsește un anumit calm intelectual, tradus de obicei prin generozitate și aplicație pentru meditație. Poezia lui Hristu Cîndroveanu emoționează deocamdată prin efortul de a supune și a depozita cuvintele. Dincolo de el însă ambția de a scrie poezie se fărîmțează, nesistematizată de o subiectivitate care ar fi trebuit să fie în primul rînd autoritară. Se remarcă totuși în această carte de poeme o atmosferă de o tulburare gravă care aduce ceva din misterul greu al marilor transhumațe, formulată din păcate cu prea multă timiditate și inexplicabile precauții.

MIRELA ROZNOVEANU

marin preda și independența personajului (I)



Preda. „Duritatea” prin care impresionează *Calul* nu ține numai de subiect sau de precizia tăioasă a cuvintelor, ci și de atitudinea față de personaj. Urmărind parcă atingerea unei performanțe artistice (maximă detașare în descrierea unui act de o maximă cruzime), scriitorul își manevrează eroul fără nici o ezitare, ca și cum ar ști totul despre el, ca și cum dincolo de ceea ce se poate descrie nu ar mai exista nimic adînc și misterios. (Din aceeași perspectivă este scrisă și bucată *Înainte de moarte* — reluată pe scurt, conform altor exigențe, în *Moromeții*, vol. II.) Or, originalitatea prozei lui Marin Preda are ca punct de plecare tocmai o anumită sfială în reprezentarea oamenilor. Scriitorul (care, de altfel, va ajunge chiar să declare că nu se consideră un analist) evită, în lucrările sale cele mai valoroase, să elucideze cu suficiență psihologiile. Farmecul său constă în a-și privi cu o înclinare reținută personajul, în a face presupuneri în legătura cu semnificația vorbelor și mimicii lui. Treptat, acest respect, această continuă așteptare a unei revelații din partea celor evocați vor duce la o spiritualizare a viziunii asupra satului. Cine îi analizează pe oameni cu o siguranță de clinician vede în ei doar niște organisme, al căror secret poate fi lămurit cu mijloace științifice. Cine le lasă însă posibilitatea să se dezmință și să surprindă acceptă implicit natura spirituală a existenței lor. Marin Preda își manifestă încă

de la început speranța (devenită, ulterior, convingere) că făptura umană este sufletește inepuizabilă. Chiar și în *Întîlnirea din Păminturi* — nuvelă reprezentativă pentru perioada de început, „tradiționalistă” — evenimentul biologic este urmărit nu numai în desfășurarea lui mecanică, strict determinată, ci și în conștiința personajului, în care produce ecouri ample, greu de aproximat. Însăși insistența cu care scriitorul așteaptă ca personajul să se confeseze și să-și explice singur, cu mijloacele sale rudimentare, starea sufletească, indică un anumit interes, încă nesistematizat, pentru o zonă mai înaltă a existenței.

În ceață (schită în care s-ar putea repera doar influența prozei americane, dacă locul ei nu ar avea coordonate certe în evoluția concepției estetice a scriitorului român) reprezintă una din primele tentative ale lui Marin Preda de a-l privi pe țaran într-un moment în care existența lui se refugiază în gândire. E adevărat, dialogul (desigur, imaginar) al lui Resteu se declanșează ca urmare a unei răzvrățiri care îi angajează întreaga ființă. El participă fizic la ceea ce spune. Însă acest monolog — confirmînd încă o dată observația lui Iuvenal că indignarea face versuri — se dezvoltă cu o atît de mare vehemență încît la un moment dat devine o realitate în sine. În discursul său extrem de viu, țaranul prezintă și faptele, îl identifică și pe vinovat, își duce la capăt și răzbunarea. Principala sa preocupare, obsesivă, este de a transforma într-o evidență strivitoare diferența dintre corectitudinea lui ireproșabilă și răutatea diabolică a dușmanului dintotdeauna, Belegă. Intuind ineficiența invectivelor, în care eventualul auditoriu vede întotdeauna un semn al subiectivității, Resteu găsește repede calea spre o maximă elocvență: logica. Astfel, în mod curios, furia sa nestăpînită se exprimă printr-o analiză clară, chiar didactică, a conflictului, prin luciditate. Este însă o luciditate incandescentă care aruncă o lumină necruțătoare asupra celor întîmplate și le dă o concrete de coșmar.

Un caz aparte îl constituie o

schită intitulată *Colina*. Aici, din cauza coincidenței unor elemente care, luate separat, ar părea banale, personajul trăiește sentimentul fantasticului. Visul terifiant de peste noapte, ceața care, în zori, se rostogolește straniu peste cîmpuri, apariția unui moșneag (probabil surd) ce repetă exasperat aceeași întrebare — toate acestea se acumulează pînă la a-l înspăimînta nemai-pomenit pe Vasile Catrina. El nu va putea comunica niciodată o asemenea experiență pentru că îi lipsește sistemul de referință. Scriitorul însă a înfățișat-o pentru a demonstra (fie și printr-un fenomen care ține strict de individualitate și pe care spiritualitatea rurală n-are cum să-l asimileze) că, în lumea satului, oamenii nu se limitează să facă dragoste firesc și să-și ucidă caili prea bătrîni la fel de firesc, ci acced, uneori violent, la stări de spirit mai complicate.

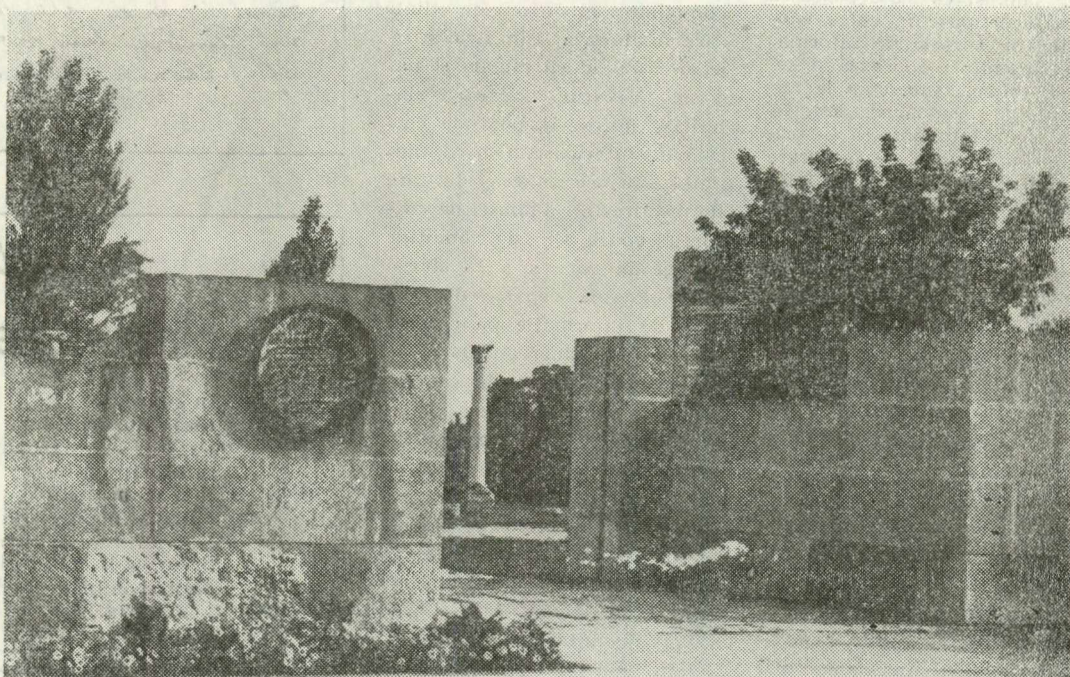
De exemplu, ei pot comenta o întîmplare de genul celei care îl revoltă pe Resteu, din pură plăcere de a-și exersa inteligența, talentul retoric în sesizarea unei erori logice. Pentru că această urmăresc, în fond, țaranii din *O adunare liniștită*. Povestind invitaților săi cum s-a asociat cu Mîai pentru a vinde porumb în satele de munte și cum acesta, după diferite peripeții, invidios că un cumpărător nu l-a preferat, a refuzat să împrumute meritul folosit ca unitate de măsură, Pațanghel subliniază, cu o nedumerire amuzată, că pînă la urmă tot capriciosul său tovarăș de drum s-a supărat. El rezumă totul într-o formulă de o mare stringență logică: „Adică, eu, Pațanghel, îți cerție, tu Mîai, să-mi dai meritul tău, și tu să te superi că nu vrei.” Este evident că de aici au fost expurgate orice resentimente. De altfel, țaranii adunați în casa lui Pațanghel nici n-au venit să hulească sau să se ralieze unei aversiuni. Atunci cînd vorbitorul devine pătimaș, cînd își transformă expunerea în pledoarie, ei sînt aceia care intervin pentru a restabili atmosfera de pură delectare. De altfel, totul decurge metodic, conform unui ceremonial. Pațanghel își în-

trerupe istorisirea ori de cîte ori ascultătorii săi izbucnesc în hohote de ris sau simt nevoia să mai dea peste cap un pahar de țuică și și-o reînnoadă abia după ce este îndemnat și rugat. Despre nici o funcție biologică nu s-ar putea spune că stă la originea, oricît de îndepărtată, a unei asemenea indeletniciri. În casa lui Pațanghel, țaranii participă la o activitate intelectuală. Ei susțin și contemplă un spectacol. Apropierea de proza lui Sadoveanu se face de la sine. Și în opera scriitorului moldovean personajele obișnuiesc să se întîlnească, departe de agitația zilnică, pentru a lua parte la un rafinat și voluptuos ritual al povestirii. Dar ele nu ar gusta întîmplarea, reductibilă la o contradicție logică, pe care o narează Pațanghel, ci ar aștepta cu nerăbdare să vină rîndul cuiva care are fantezie și care vede, dincolo de oameni, ciclurile cosmice. Exprimînd esențialul spiritului moldovenesc, Sadoveanu exaltă, la eroii săi, înțelepciunea, lirismul, sentimentul naturii, în timp ce Marin Preda, muntean prin excelență, prețuiește inteligența, ironia, capacitatea de a face observații morale. În această privință, el este mai înrudit cu Caragiale decît cu povestitorul moldovean.

O adunare liniștită — mărturie a depășirii viziunii tradiționale și prefigurare strălucită a morometismului — reprezintă punctul cel mai înalt al prozei scurte scrise de Marin Preda. Din prima etapă a carierei sale scriitoricești datează și cîteva nuvele de cu totul altă factură, în care țaranul este urmărit, în anii de după război, antrenat în procesul de modernizare a satelor. În cea mai mare parte, aceste lucrări (*Desfășurarea*, 1952, *Ferestre întunecate*, 1956, *Îndrăzneala*, 1959) sînt tributare unui mod specific epocii de a înțelege raportul dintre bine și rău. Un personaj luminos, complex și ferm individualizat rămîne Ilie Barbu, protagonistul nuvelei *Desfășurarea*. Ca și Moromete, Ilie Barbu reușește să se ridice deasupra necesităților practice, însă nu atît printr-o calitate intelectuală, cît prin una de ordin moral. El are o demnitate înăscută care se exprimă prin bucuria înaltă de a trăi și printr-o încredere senină și exigentă în oameni. Din *Îndrăzneala* (ca și din *Soldatul cel mititel*) mai poate fi reținută capacitatea prozatorului de a evoca în mișcare, și uneori în perspectivă panoramică, scene de război, iar din *Situațiile președintelui* — o temă care va fi dezvoltată în *Moromeții*, vol. II: subtilitatea dar și ineficiența disimulării pe care țaranul o opune înnoitoarei inteligențe orășenești.

După opt ani de la publicarea primului volum din *Moromeții*, adică după o indiscutabilă desăvîrșire a stilului, lui Marin Preda îi apare nuvela *Friguri* — inspirată din lupta vietnamezilor împotriva ocupanților francezi. Așa cum va proceda și în convorbirile cu Florin Mugur, în cursul cărora își va povesti nemijlocit călătoria în Asia, prozatorul își reprimă lucid (și polemic) orice tentație de a descrie peisaje exotice sau de a face portrete morale pe măsura prejudecăților europene. Totodată, convingerea sa că oameni în plan spiritual determină o transferare a războiului de pe cîmpul de luptă în conștiințe. Nang, personajul central al nuvelei, înfruntă primejdiiile cu un patetism reținut, dar și cu plăcerea de a înșela, prin manevre rafinate și discret ironice moartea.

ALEX. ȘTEFĂNESCU



Una din porțile cetății Tomis

Schițele și nuvelele lui Marin Preda (cele mai valoroase cuprinse în volumul de debut *Întîlnirea din Păminturi*, 1948) ilustrează, în mare parte, stadiul ultim, de un desăvîrșit rafinament, al prozei rurale tradiționale. Pentru a se elibera deplin, prin asimilare și nu prin frondă, de sub tutela lui Slavici și Rebreanu, autorul face, folosind chiar instrumentele lor, o demonstrație de virtuozitate.

Ca și predecesorii, Marin Preda este fascinat (o fascinație rece, caracteristică mai ales creatorului romanului *Ion*), în primele sale scrieri, de puritatea primară, instinctuală a pasiunilor țaranului. În schița *La cîmp*, de exemplu, este descrisă o scenă de viol care nu are nimic din grotescul unui act premeditat, săvîrșit cu conștiința vinovăției. Cei doi ciobani se împerechează cu fata găsită pe cîmp asemenea unor viețuitoare, dintr-un impuls asupra căruia nu reflectează și pe care nu încearcă să și-l reprime, cu atît mai mult cu cît pretutindeni în jur, printre plante și animale, se petrec nenumărate alte împerecheri anonime. De aceea, ei nici nu comit cu adevărat un viol. Rezistența îndrîjită opusă de „victimă” exprimă, de fapt, obligația instinctivă a femeii de a crea dificultăți în realizarea actului sexual pentru a-și selecta un partener cît mai puternic. Ura ei se situează în afara moralei fiind o ură pură, naturală. Manifestările unui asemenea sentiment (însă fără a deveni dominante) apar și în *Întîlnirea din Păminturi*. De data aceasta, este vorba despre rivalitatea dintre masculii care își dispută același exemplar feminin, Dugu și Achim, eroii în cauză, se bat chiar cu o anumită seninătate, ca și cum mai presus de sorții de izbîndă ai fiecăruia, ar exista mulțumirea de a participa împreună la satisfacerea unui principiu universal. (Mai tîrziu, Marin Preda va reveni asupra acestui ciudat mod de comuniune între oameni. În parabola sociologică de la sfîrșitul romanului *Intrusul* este imaginată o scenă similară, cu doi tineri superbi care se înclătează în luptă pînă la contopire și care, cînd sînt despărțiți, se desfac cu greu unul din brațele celuilalt, ca dintr-un vis fericit. Pe scriitor însă nu-l mai interesează expresivitatea în sine a scenei, ci valoarea ei de argument în demonstrația că nu există o demarcație precisă între bine și rău. Ca urmare, întîmplarea capătă o perfecțiune formală, retorică — dovadă că nu întotdeauna preluarea unor motive din proza de început și ilustrarea cu ajutorul lor a unor teze morale au dus la realizări superioare din punct de vedere estetic. Abia în *Marele singuratic*, într-una din rememorările lui Niculae Moromete, bătaia dintre tinerii îmbătați de frumusețea nopții pe cîmp va fi înfățișată ca o manifestare de plenitudine și libertate, sensul moral — și anume îndemnul de a înțelege la oameni ura goală de ură, înfruntarea prin care, mai ales tinerii, își comunică bucuria de-a exista — resorbîndu-se complet în viață.)

După cum mărturisește în *Imposibila întoarcere*, Marin Preda a citit la un moment dat (în 1943), în cenaclul lui Eugen Lovinescu, o schiță intitulată *Calul*, prin care încerca să confirme cu brio aprecierile favorabile de pînă atunci ale marelui critic. Însă, vădit, dezamăgit, amfitrionul ar fi exclamat: „Hm! Descriptiv, descriptiv...” Comentînd episodul, scriitorul admite că bucată era scrisă „cu o duritate pe care ulterior a pierdut-o”, nu fără a da de înțeles că o asemenea aptitudine ar fi meritat exploatarea mai tîrziu. Lovinescu, însă, cu spiritul său clarvăzător, indicase, printr-un singur termen, o direcție structural inconvenabilă personalității lui Marin

(Urmare din pag. 1)

mentează, corectează opinii, emite și susține ipoteze, aduce argumente pentru a respinge ceea ce i se pare fals sau pentru a-și impune punctele de vedere considerate valabile. Aș trimite spre exemplu la comentariul despre originea lui Mengli Ghirai, sultanul tătarilor crimleni (p. 156—157).

Cantemir nu folosește orice izvor. El apreciază și alege date după criterii valabile și azi. De exemplu pentru *Istoria Imperiului Otoman* își mărturisește preferința pentru operele istoricilor turci: „Noi din contra (fie zis fără vanitate din partea noastră), preferăm cu tot dreptul mărturia scriitorilor indigeni tuturor celorlalți și datele noastre le adunăm din acei istoriografi pe care turcii îi țin de cei mai demni de credință și mai autentici” (p. 3). De asemenea, Cantemir subliniază necesitatea de a discerne între diversitatea de opinii și „amestec de fabule” ca să separe „adevărul de eroare” (p. 1—3). În acest sens, este remarcabilă strădania de a stabili cronologia după anii Hegirei — indicând simultan și cronologia utilizată de istoricii europeni. Autorul cunoaște planul de ansamblu al operei și expediază uneori unele informații la alte capitole ale lucrării. Dar mai mult decît *Istoria Imperiului Otoman*, ultima sa lucrare — de fapt opera sa fundamentală — *Hronicul vechimii a româno moldovlahilor* este un adevărat monument de erudiție atît prin bogăția surselor utilizate (peste 150), prin diversitatea lor, cît, mai ales, prin concepția științifică ce stă la baza folosirii lor. Pe bună dreptate sublinia Iorga că de data aceasta „Cantemir s-a pregătit cum niciun învățat român nu se pregătise în scris înainte de dînsul”. Catastihul „istoricilor, gheografilor, filozofilor, poetilor și a altor oameni învățați, elini și latini și de alte niamuri, a căror nume se pomenesce și mărturiile și se aduc într-acest Hronic”, oferă o imagine exactă a bogăției și diversității informațiilor acumulate pentru asemenea lucrare. Cantemir folosește trimiterile, citind cu rigoare științifică autorul, titlul, volumul, pagina. El nu compilează, ci confruntă, analizează, aprobă sau respinge și înaintează cu migală spre adevăr. Cît privește locul unde va menționa sursele de informație, Cantemir precizează că „pre la marginile cărții, unde mărturia lor trebuie, cu slove mai mărunte înscrisse le veți vede” (p. 52).

Spirit enciclopedic, prin pregătire și prin preocupări, Cantemir cercetează nu numai scrieri istorice ci și opere geografice, filozofice, poetice, teologice — în frunte cu *Biblia* pe care o consideră, ca și alți umaniști, sursă de informații istorice — și chiar lucrări de matematică. Asemeni unui istoric modern, Cantemir „folosește nu numai izvoare narative ci, alături de cronici, memorii și anale, el se adresează și documentelor (colecția de diplome a regilor Ungariei) și chiar inscripțiilor romane găsite în Moldova de jos, precum și monedelor antice. Ceea ce este interesant este folosirea... poeziilor populare ca izvor al istoriei” — un colind popular cu Lerui Ler și o baladă despre vadul de la Oblucița și Petru Rareș — azi necunoscută (P. P. Panaitescu). De altfel, interesul pentru asemenea producții se manifestă permanent. Spiritul erudit al umanistului Cantemir este dublat de un dezvoltat spirit critic călăuzit de criterii științifice a căror valabilitate rezistă și azi. O primă dovadă a spiritului critic științific cantemirian este compararea și clasificarea surselor utilizate. El grupează sursele informative privind originea poporului român, în cinci grupe, avînd fiecare o anumită idee de bază.

Este necesar să subliniem că nici unul din predecesorii români ai lui Dimitrie Cantemir nu utilizează o asemenea metodă de analiză critică științifică a surselor de informație. În cea de a doua precuvîntare a *Hronicului* — așezată între textul Prolegomeniei și primul capitol al operei propriu zise — Cantemir vine cu o serie de observații judicioase asupra greutăților ce se ivesc în cercetarea acestor izvoare, greutăți provocate de anumite practici ale celor care scriu istoria. Astfel, el constată că fiecare generație neagă valoarea operelor predecesorilor, ceea ce determină o neîncredere în valoarea lor. Aceasta îl determină pe scriitor să supună unor critici atente și amănunțite lucrările „hulitorilor”, scoțînd la iveală lipsa lor de obiectivitate. În

tricentenarul nașterii lui dimitrie cantemir

ERUDITUL

sfîrșit, autorul mai semnalează încă o „boală cu carea zic, precum a lucrurilor scriitori, să fie pătîmînd, adică dragostea slavii niamului său și dimpotrivă zavistiia cinstii altuia, calea adevărului spre rătăcirea minciunii a abate, pot” (p. 177). De aceea, consideră el, scriitorii tineri își permit să intervină în texte și să facă îndreptări: „Pentru care lucru, cu celea carile mai sus am pomenit, chipuri de giudecăți: cești mai tineri scriitori, de nu în toate, iară în cele mai multe greșiți socotîndu-i, a-i îndrepta îndrăznesc” (p. 177). Această practică a dus la asemenea încurcături, că istoricii mai noi nu mai pot avea nici o încredere în sursele de informație: „Care lucru, precum ni se pare, au stătut pricină, pentru ca noi, cești mai de pe urmă, mai nici o știință fără prepus putem avea: cine adevărat este adevărat schyth? cine chet? cine dac? cine hun? cine gherman? cine sarmat? cine slavon?...” (p. 177). De aceea, istoricul își propune să cerceteze cu atenție și să aleagă cu prudență știrile privind originea poporului român. Și ca să aibă certitudinea că nu va greși în formularea și argumentarea ideilor și ipotezelor sale, și ca să depășească dificultățile puse în calea istoricului de sursele de informație, Cantemir elaborează o serie de criterii, sau, cum le numește el, „canoane”. Este — după cunoștința noastră — prima — și izbită! — încercare de elaborare la noi a unor norme metodice ale muncii de cercetare științifică în domeniul istoriei. Gîndul scriitorului se îndreaptă însă și spre cititor care slujindu-se de principiile stabilite de el „adeverința istoriei mai luminată i să va arăta și dovedele noastre de tot gîndul stînd și de toată socoteala cu prepus, curate și dezbărate le va cunoaște” (p. 180).

Prima regulă se referă la absența din izvoare a evenimentului istoric. Cantemir precizează că atunci cînd un eveniment sau un fapt este nemenționat, istoricul nu-l poate nici susține, dar nici nega: „Tăce-

rea nici pune, nici rădăcă lucrul”. Deci lipsa informațiilor nu poate duce automat la conchiderea inexistenței evenimentului. În schimb, al doilea principiu: „Tăcerea după zisă, adevărește zisa o dată” oferă porțițe pentru a ieși uneori din impas. Și Cantemir aplică acest canon chiar la o situație specifică istoriei noastre, argumentînd magistral teza continuității neîntrerupte a românilor în Dacia.

În cuprinsul lucrării sale, autorul formulează și alte asemenea principii care, adunate laolaltă, pot da o imagine exactă, clară a erudiției și a spiritului critic științific al lui Cantemir. De pildă, ceva din aceste norme subliniază valoarea izvoarelor pe care le-am putea numi de categoria I, adică pentru sursele oferite de scriitorii contemporani evenimentelor; cele derivate sau compilate urmează a fi cercetate cu toată prudența: „scutînd adevărînța istoriei noastre nu din piraie abătute, ce din singurele izvoare și finținile ei, cele denceput scoatem...” (p. 62).

Cantemir își dă seama că o singură mărturie cu privire la un fapt nu prezintă o dovadă temeinică. De aceea el înscrie ca principiu, un dicton latin: „Dictus unius, dictus nullius, zisa unuia ca zisa nimănui”. Acest argument din ansamblul logicii este folosit împreună cu multe altele, pentru a combate cu pasiune „basna” lui Simeon Dascăl și conchide: „Nu ajunge istoricului adevărat să zică numai că și aceasta nepomenită n-am vrut să o lasă, ce mai trebuie, precum scrie cutarele și cutarele, iară amentrele regulă de toți primită iaste și de toți învățații întărită, adevă datum unius, dictum nullius...” (p. 367—368). Cantemir sugerează aici ideea că istoricul e dator să nu pună temei pe informațiile unei singure surse. El trebuie să cerceteze și alte surse, să confrunte, să compare informațiile nu numai pentru a le clasifica ci pentru a le selecționa, a le sintetiza și a reconstitui uneori din fragmente de știri oferite de mai multe surse, profilul unor evenimente, al unor procese, al unor epoci. Iată-l deci pe Cantemir motivînd convingător setea sa de informare, justificînd bogăția surselor utilizate în opera sa, mai ales în *Istoria Imperiului Otoman* și cu precădere în *Hronicul a vechimii romano moldo-vlahilor*. Erudiția lui, departe de a cădea în pedanterie, departe de a fi o „paradă de erudiție absurdă”, se bazează pe principii teoretice bine cristalizate.

Cantemir este nu un simplu compilator, ci un om de știință care analizează, compară știrile, dezvăluind cu migală și pasiune adevăruri a căror valabilitate a fost întărită de cercetările ulterioare. Om al timpului său, cercetarea lui are limite firești, impuse de orizontul epocii și de condițiile vitrege în care și-a elaborat unele lucrări departe de sursele de informație pe care le cercetase în tinerețe. Dar prin ce are mai înaintat în concepție, prin argumentarea ideilor și ipotezelor, prin bogăția informațiilor — unele existente azi numai în opera sa pentru că sursele consultate de el s-au pierdut — Cantemir este și rămîne unul din marii noștri erudiți, un savant care-și păstrează neclintit un loc de cinste în panteonul științei românești și universale.

TUDOR GEORGE

FACSIMIL

ROBÎND CUVÎNTUL

Robînd Cuvîntul,
mînd făcusem slav,
Indam la toate
Sfîclit su pleșona,
Că-i puturos, lăcîsmi, cu nănar!
Da! fui, lăcîm!
Fulger aprig!
Dar din cuvîntul simplu și gingav
Dănat am Ctitor, Arhitect, Zingrav,
Dăndic temple-n cornele de cer!
Am luat Cuvîntul - da! făcîndu-l rob!
Dar ce-ai fi fost altfel?
Un zguștîtor de nisip,
Purtat în vînt,
cînd lupii-n stele latră!
Io
i-au dat ritm
și pathos
Mimicîcia
într-o jîsăvîdă!
Tudor George

IOAN MICU

Constanța

Adîncuri de cer raturate,
cu jocul metalic al frunzelor lunii pe mare,
și astăzi mă cheamă la fîrmul
unde mereu te întîmpină
tristul tenerorum lusor amorum.
Și azi în talazuri mai vîd nereide
zîrsozîndu-se-n brațe de aprig hiton,
ori dintr-o scoică întoarsă sunînd Amfitrite;
meduze și astăzi prin recile
ape ale visului meu rătăcesc,
eu, numai eu, par o terasă pustie
scaldată în liniști de lună...
Cînd mîm mîm ferestele vii
de safir ale mării se uită iar zori
și noua cetate respiră
pe-naltele maluri de clisă,
eu, îndrăgîtul vîndu de ponticul tîm,
statornic revin acolo de unde
zînelor verzi ale mării
mă îmbrăie din nou cu îndepărtate,
sfîșietoare chemări.

Ioan Micu

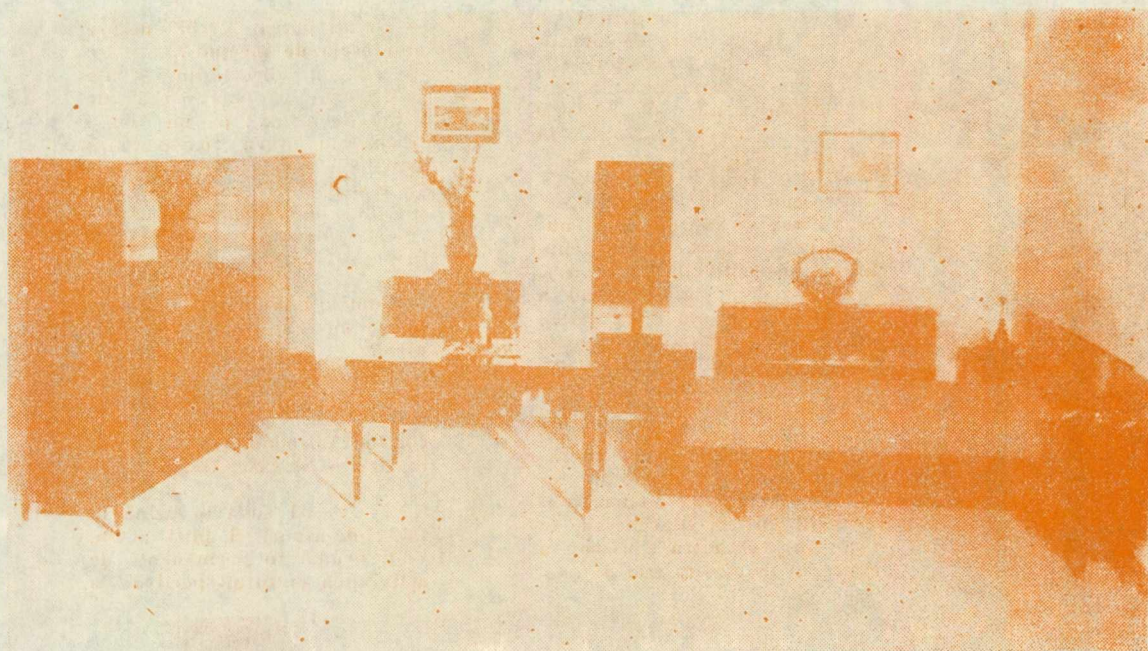
IRINARH VARTIC

claviatura

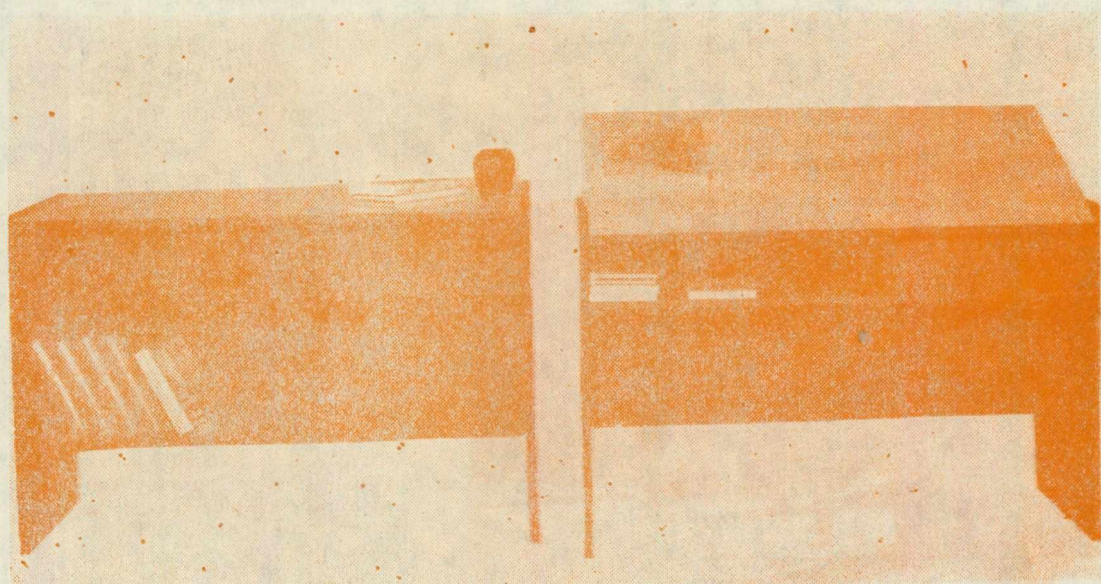
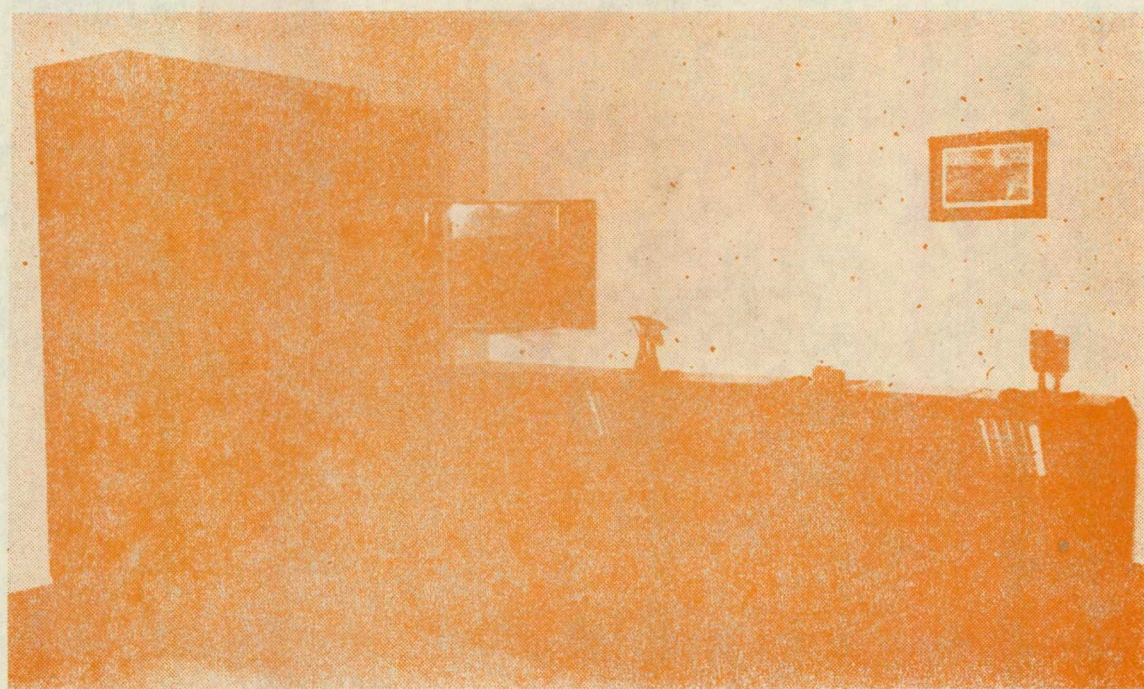
În inimă,
toate dorurile s-au aciuat,
Ca într-un pian sunetele,
Sub clape albe,
Sub clape negre.
Cînd ating o clapă răspunde un dor.
Claviatură, în care se întretaie
Se-nceî și mă învăluie dorurile.
Numai cînd degetele tale
apasă prea tare pe clape
mă doare inima.

MOBILA DE CALITATE,

într-un sortiment variat,



vă
oferă,
prin
magazinele
comerțului
interior,



COMBINATUL
DE
PRELUCRARE
A LEMNULUI
ORADEA

PRODUCȚII TOT MAI SPORITE

la Întreprinderea mecanică de utilaj Medgidia

Rep.: Vă rugăm să ne spuneți care este situația producției I.M.U.M. — în momentul actual?

Tov. Virgil Oancea, inginer șef: Eforturile depuse de colectivul nostru, în cadrul acțiunii de îndeplinire a sarcinilor cincinalului înainte de termen, s-au concretizat, în primele 8 luni ale anului curent, într-o depășire a planului cu 6,5 milioane lei la producția globală și cu 8 milioane lei la producția marfă. Sunt create toate condițiile pentru ca în restul anului să se mențină depășirile.



— Concret...?

— Concret: 50 de combine de recoltat furaje verzi în plus; peste 1600 dispozitive diferite din compunerea acestei combine, peste plan; de asemenea, depășiri la piesele de schimb auto. Uzina se străduie să răspundă cât mai bine sarcinilor impuse de dezvoltarea economiei naționale, canalizându-și eforturile spre realizarea unui nou tip de remorcă basculantă, cit și spre creșterea substanțială a livrărilor la export; în paralel, uzina își diversifică fabricația unui dispozitiv special de tocat porumb iar în trim. IV, vom fabrica cca. 250 remorci basculante pe 2 și 3 părți, a căror concepție apar-

ține specialiștilor noștri. Pentru presă de balotat paie se fac încercări cu un nou tip de răsucitor, conceput tot aici, care mărește fiabilitatea produsului. În toate aceste acțiuni, la care au contribuit toate secțiile, sunt vizibile rezultatele creșterii conștiinței socialiste a colectivului.

— Raportați succesele întreprinderii la vreun eveniment?

— Bunele rezultate obținute până acum precum și hotărîrea colectivului de a munci și mai bine sînt desigur în relație și cu faptul că I.M.U.M. își va sărbători în anul viitor jubi-

leu de 8. Fiecare salariat este chemat să-și folosească întreaga sa capacitate umană și materială!

Largă mișcare de inovații

Rep.: Ce ne puteți spune despre propunerile de inovații înregistrate în 1973?

Tov. Dumitru Novac, tehnician, Cabinetul tehnic: — Au fost prezentate 45 de propuneri de inovații dintre care 24 sînt efective aplicate în procesul de producție, cifra economiilor antecalculat fiind de 2.160.000 lei. În afară de inovații, la I.M.U.M. sînt luate în evidență 17 propuneri de invenții, dintre care 6 sînt deja aplicate.

— Vă rog să vă referiți la numele celor în cauză și la denumirea dispozitivelor respective.

— Tehnicianul Radu Ștefan a pus la punct un „Procedeu tehnologic și dispozitiv pentru redus diametrul țevilor” (servind la modificarea axelor din secțiunea pătrată); brevetarea acestei invenții a fost propusă în S.U.A., Anglia, Franța, Italia; un colectiv format din inginerul Ștefan Alexandru, tehnicianul Mircea Diaconescu și lăcătușul Dumitru Chiriac a conceput un sistem nou de pre-

leu de 25 de ani de la înființare. În toți acești ani, uzina s-a dezvoltat tot mai mult, cu investiții reduse; a crescut extrem de mult producția pe metru pătrat de suprafață construită și pe leul investit. Sînt deosebite evidente efectele măsurilor preconizate de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, privind înlăturarea eticii comuniste. În viitor, uzina va cunoaște o dezvoltare și mai mare, un fapt semnificativ este și includerea elementului feminin în acțiunea de calificare superioară, în cadrul Grupului școlar de pe lângă întreprindere, care are în componența sa și un liceu industrial de construcții de mașini.

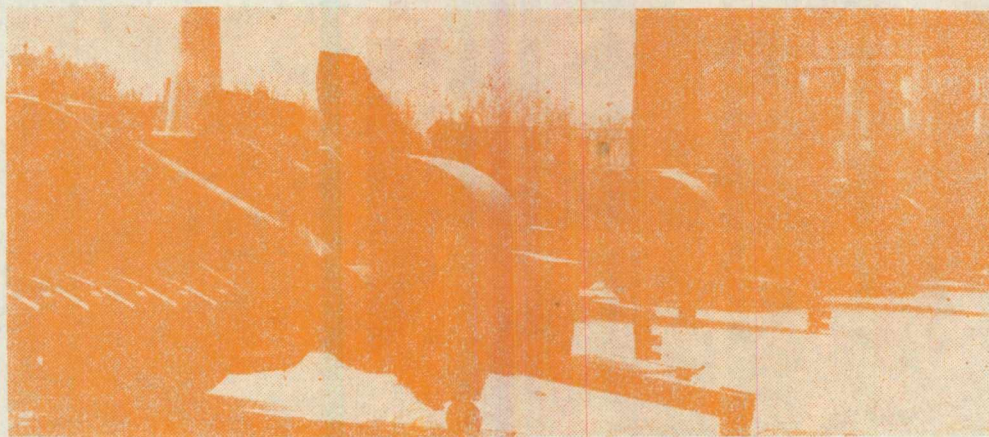
Întrecere dinamică

Rep.: — Vă rugăm să ne vorbiți despre întrecerea socialistă desfășurată în uzină.

Tov. Voicu Drăgoi, președintele sindicatului: De la începutul cincinalului actual și pînă acum, 227 de membri ai colectivului se mențin în situația de fruntași. De pildă, oțelarul Traian Moroianu, Mitu Ștefan — șef de brigadă de turnători-formari, Ion Oancea, lăcătușul Gh. Moise, strungarii Vintilă Manea, Ilie Constantin și Ismail Mubin, lăcătușii-montori Ion Gadei și Coman Gurău, matritierii Ștefan Opreșan și Al. Brașov, frezorul D. Lazăr, broșorul I. Apostol. De la începutul anului, sînt în întrecere 1192 oameni — recte 37 de echipe, dintre care s-au remarcat în mod deosebit echipe de la secția 51, echipa de montaj de la atelierul de cardane, echipa de construcții de mașini de la secția 53.

— Am văzut că există, la nivelul fiecărei secții și chiar al fiecărei loc de muncă, panouri de agitație concretă, cu caracter deosebit de mobilizator. Ați vrea, pentru cititorii noștri, să menționați conținutul citorva dintre aceste panouri?

— Desigur. Iată, de pildă: „Grupa sindicală nr. 3 din schimbul maistrului Coman Constantin se angajează ca în 1973 să



cutie a întăriturilor de la ambraj — la combina C. 12 (Gloria) — autor filad. regiunii Stoica Bălașa (economii — 36.060 lei); modificarea construcției ungătorului la combina de recoltat furaje, prin înlocuirea metalului cu material plastic. Autori sînt maistrul Gh. Săndoiu și I. Cristian; economiile se cifrează la 53.468 lei.

Oameni și timp

Rep.: De cînd lucrați în uzină? Dumitru Frincu, tehnician principal: — De la 29 octombrie 1952; se vor împlini în curînd 21 de ani. Între timp, am urmat, din 1962 pînă în 1965, cursurile școlii de maștri. Pînă în 1968, am lucrat ca maistru la secția 53. Apoi am fost numit șef al serviciului de personal.

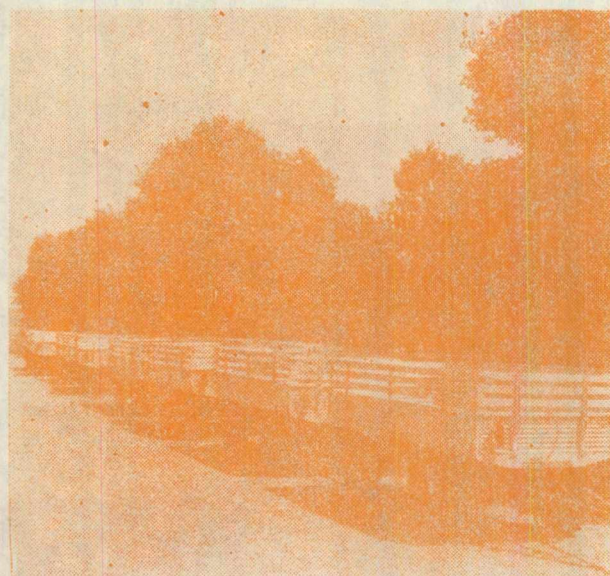
— Ne-ați putea vorbi despre anii aceia de început?

— Veneam direct din școala profesională... Nici vorbă de uzina de astăzi; pe un cîmp larg, erau cîteva excavatoare și o hală cu bancuri de lăcătușerie și două, trei strunguri. La început, m-am cam speriat... Apoi am luat greutatea în piept și-am „crescut” odată cu uzina.

— Cam cîți muncitori de-acum 20 de ani au urmat școli tehnice?

— Peste cincizeci; unii au devenit maștri, alții, ca Ion Bobeș, V. Suceveanu, Ion Nedelcu, Ion Vilceanu, Gh. Despinoiu, Marin Năstase, Gh. Stroe — ingineri.

Rep.: — Ați sosit în uzină în 1953; de-atunci și pînă acum, v-ați ocupat în permanență de activitatea cultural-sportivă a



sare la mașina de balotat tip P.P.F. avînd drept urmare economii postcalculate, în primul an de aplicare, în valoare de 1.425.000 lei. Sub conducerea inginerului Gheorghe Despinoiu, un colectiv a imaginat un dispozitiv pentru asamblat butucul cu tamburul roții la toate tipurile de remorci; economiile post-calculate se cifrează la 303.380 lei.

— Cit privește inovațiile...?

— Voi enumera: dispozitivul de încercare la presiune a camberelor de frinare pentru remorca auto (autor — lăcătușul Ion Manea; economii — 27.500 lei); schimbarea tehnologiei de exe-

ntreprinderii. Vă rugăm să vă referiți la formele acestei activități.

Ion Bordolenco, insp. princip. de personal: — Avem echipe artistice cu tradiție, cor, brigadă artistică de agitație care au dat, de-a lungul anilor, spectacole de calitate. Printre membrii săi s-a aflat cîndva și cunoscutul actor Jean Constantin. Echipa de fotbal (în 1954 intrase în divizia C, apoi în B...), o foarte bună echipă de popice, echipele de lupte, volei, baschet sînt cunoscute; pe lângă acestea, opt dintre muncitorii uzinei sînt membri ai ansamblului „Pandelașul” care a întreprins turnee și în străinătate, foarte recent în Grecia.

Produsele I.M.U.M. se bucură de o înaltă apreciere atît în țară cît și peste hotare. Grăitoare este, în acest sens, o diplomă — una dintre multele mărturii despre calitatea girată de marca fabricii — care spune: „Prezidiul Comerțului Industrial al U.R.S.S. acordă această diplomă I.M.U.M. în legătură cu participarea la expoziția internațională „Mașini agricole contemporane, echipamente și instrumente ale tehnicii agricole” — sept. 1972”.

Pagină realizată de AL. MIHALCEA

CORNEL REGMAN: Fiindcă în preambulul discuției noastre ai fost de acord să dăm dialogului care începe acum un titlu preluat (**Semne noi de lirism** — reamintim cititorilor — își intitula Vladimir Streinu cronica pe care o consacră în 1937 versurilor lui Emil Botta, noul astru, soare nervalian, ivit pe bolta liricii românești), vei fi de acord în continuare să detaliez cît de cît obligațiile ce decurg pentru noi din refolosirea unei „sintagme” care a patronat cîndva speranțe și satisfacții, și de care se leagă, în genere, certitudinea unor schimbări. Mai fără ocol spus, o preluare ca aceasta presupune existența unui paralelism sau măcar a indicilor că un astfel de paralelism e cu putință.

AL. PROTOPOESCU: Dacă tot ați pomenit de asta, doar o clipă vă întrerup pentru a-mi preciza, singur și din vreme, punctul de vedere din care am convenit asupra preluării de titlu. Vreau mai întîi să vă sugerez că eu simt ca foarte importantă diferența dintre ceea ce înseamnă **semne noi de lirism** și răspunderea la care ne-ar angaja o simplă reorînduire de cuvinte ca aceasta: **semne de lirism nou**. Cu prima formulare, oricum mai îngăduitoare și mai plină de făgăduieli, împărtășesc chiar ceva din mentalitatea optimistă — fără de care nici un poet onest n-ar avea de ce se așeza la masa lui de brad — că nu rutina, nici epigonismul guvernează azi înfăptuirea poetică. Dimpotrivă, aș spune că se scrie prea multă poezie de **bun augur** și de **promisiune**. „A promite” în poezie a devenit azi o profesie de care toți luăm act cu **m e r e u** înprospătată n ă d e j d e. Nimic rău în asta, dacă din același zel nu s-ar ivi adesea și noutatea fără lirism, noutatea cu orice preț, stoarsă uneori pînă și din inadvertențe gramaticale. Cu cealaltă variantă a formulării se cuvine să fim și mai circumspecți, fiindcă a vorbi despre un **nou lirism** nu-i un lucru demn de pripă, după toate cele petrecute în poezia ultimului veac. Și-apoi prea ne-am deda cu himera sub faldurile căreia operează „descoperitorii de Americi” într-ale stihului, consecință greu de penalizat a unui soi de poligloție suficientă mimei, epitației și importului derizoriu. Din ferire, noutatea în poezie nu-i strigătoare la cer, nu-i nici invenție, nici brevet, ci mai degrabă respect cugetat pentru „vechi” și fidelitate față de esența poeziei. Marii poeți n-au avut superstiția răsturnărilor zgomotoase și a inovației exprese, după meșteșugul saltului în gol. Eminescu însuși este o lecție de înnoire rațională, întemeiată pe valori, proces ce nu exclude „preluările” din Eliade și Bolintineanu. Iată o pildă de „fidelitate”: Și mie iar luceafărul. Din cer va să-mi străluce/ Cînd dulce-a fi de-o patimă/ A m i n t e a-și aduce. Cine ar ezita să recunoască în această strofă ființa poetică eminesciană în cea mai pură și originală stare? Și totuși versurile nu sînt ale lui Eminescu, ci ale lui Asachi, (Alvir către a sa **miniatură**).. Apasă această sesizare incontestabilă a modelului asupra ideii de noutate în expresie a lirismului eminescian? Ar fi ridicolă o atare presupunție. Paradoxurile care decurg de aici: înnoitorul autentic nu numai că nu anulează precedentul, sursa, tiparul chiar, ci îl valorifică și îl recrează. Putem spune fără grijă că Asachi este poet acolo unde Eminescu a hotărît să se facă pe sine recognoscibil. Adică noul și valoarea au devenit criterii de selecție și de consacrare.

Mi-am îngăduit această lunecare tocmai pentru a se înțelege mai bine că în această încercare de a distinge sunete proaspete în poezia care ne înconjoară, nu am pornit să descoperim cumva ființe extraterestre. Nici vorbă că

Vladimir Streinu nu va fi gândit altfel cînd l-a înregistrat pe Emil Botta între semnele noi ale liricii interbelice.

CORNEL REGMAN: Iată-te mai „procedurist” decît m-aș fi așteptat. De acum încolo n-am să mă mai feresc nici eu de unele insistențe numai de teama de a părea prea meticulos. Drept care mă întorc și întreb: era oare întemeiată convingerea lui Vladimir Streinu că „semnele noi” s-au arătat? Eu cred că da. Apariția lui Emil Botta e într-adevăr semnalul unor modificări ce se vor observa apoi cu ochiul liber, fără telescopul criticului, în următorii 5—7 ani. Schimbări de orientare și structură, de ton și postură, ele aveau să pună capăt unui epigonism care începuse să prindă crustă. Arghezienii, barbienii, apoi promoția ardelenă de blăgieni, paralizați în fața modelelor și îngîinînd pe glasuri de mult cunoscute, reprezintă prin deficit de personalitate un interregnum al cărui sfîrșit se întrevede. De fapt, nici nu era un interregnum, pentru splendidul, reconfortantul motiv că maestrul imitați nu depuseseră nici o clipă armele. Vladimir Streinu

AL. PROTOPOESCU: Nu știu dacă trebuie insistat mai mult asupra acestui itinerar Vladimir Streinu — Emil Botta, ca model de dialog între critic și poet... Că Emil Botta, (citat îndeobște alături de Virgil Gheorghiu) reprezintă o revelație a anilor '36—'37, e o certitudine consfințită și de premiul de poezie al **Fundațiilor Regale** pe anul 1937, (împreună cu Ștefan Stănescu care, în **Arca lui Noe**, era de asemenea „o nădejde a tînerii poezii”), ca și de recunoașterile aproape unanime ale criticii. În treacăt fie spus, chiar Vladimir Streinu își argumentează cu prudență titlul, văzînd noutatea poeziei lui Emil Botta mai mult ca pe o „întorsătură plăcută” de la „cultul ermetic al lui Mallarmé și Valéry”, adică o reacție „relativ nouă”. Ba una din afirmațiile criticului vine chiar în răspărul propriei pledoarii: „ceea ce ne apare ca indiscutabil în legătură cu Emil Botta este că poezia sa reprezintă la noi un ultim fil-traj al toxinelor lui Edgar Poe, trecute mai întîi prin șirul poezilor francezi de după Apol-

mai întîi în lista „cu dovezi grăitoare despre noile resurse”, absența (între altele) a lui Nichita Stănescu. Aș zice că-i în-tîmplătoare dacă ceea ce urmează („formulele generației”, „pietrificarea”) n-ar fi astfel ticluit încît omisiunea să nu pară atît de inocentă... Să în-țeleg că vă alineați unei recente opinii care a trecut repede dintr-o revistă în alta, cu privire la fenomenul de „staginare”, de „epuizare” și (eventual) de „deteriorare” a poeziei lui Nichita Stănescu? Am în-tîlnit-o aproape identic formulată la Șerban Cioculescu, N. Manolescu, Gheorghe Grigur-cu. N-aș vrea să repet ce-am spus într-o convorbire despre poeți și poezie cu Nicolae Mo-toc în revista **Orizont**. Dar oricît de adevărat ar fi că de la o vreme versul lui Nichita Stănescu se rotește cam ca scocul morii, adică egal cu sine, și monoton. Interpretarea prea necruțătoare a popasului prin impas poate aduce cu sine nedrepte minimalizări. Nu știu dacă această mistică obligatorie a reconstrucției lirice nu-i mai mult o sîmîntă de prejudecată decît de rodnicie. Dați-mi voie la cîteva între-

veolelor, bucată cu bucată. Inter-tesant e că însuși purtătorul „semnelor noi” de lirism, Emil Botta (în viziunea lui Vladimir Streinu) n-a ieșit ulterior mai deloc din formula lui, nu s-a „recondiționat”, cum spui: îmi pare bine, apoi, că ți-am oferit prilejul unui atît de frumos și ferm elogiu adus lui Nichita Stănescu și meritelor sale. M-aș feri însă să calific volumele mai puțin reușite ale unui poet drept nobile autosurghiu-uri. Tot autosurghiuin-du-se, Nichita Stănescu a um-plut recent un volum (**Măreția frigului**) cu peste 150 de poeme, din care prea puține scapă de facilitate și de tirania auto-pașizei. Un alt poet, Gheorghe Tomozei, realizează selecții din ce în ce mai abundente din opera sa, în care epocile (căci sînt mai multe) de evidentă vasalitate se răsfață la loc de cinste și ar putea fi botezate tot așa de poetic „vîrste”, „popasuri” etc.

Și fiindcă tot practicăm me-tafora (critică), admit că un poet se poate afla într-o stare de „popas”, că există chiar poeți cu predilecție popasului, în timp ce alții simt dimpotrivă nestîmpărul urcușului, sau măcar al schimbării. Departe de a socoti că distincția de mai sus implică prin ea însăși o ierarhizare pe planul valorii, cred dimpotrivă (în acord cu cele ce-ai spus) că poți găsi poeți excelenți ilustrînd fie-care mod de înaintare, și că e-xigența însăși nu-i monopolul unora, de vreme ce împlinirile și neîmplinirile se distribuie la fel de nepărtinitor.

Dar nu acest aspect m-a in-terestat în tentativa — poate nu îndejuns de răbdurie — de a pune discuția pe roate. Chiar și așa, ai putut remarca totuși cît de puțin înclinat sînt să atribui altor forțe decît generației lui Nichita Stănescu meritul de a fi hotărît schim-barea de structură a liricii ro-mâne actuale. Dar Stănescu nu e singurul nume care n-a fost rostit. Ana Blandiana, Ilie Constantin, Adrian Păunescu, Leonid Dimov și alții încă re-prezintă tot atîtea „focare” de contagiune lirică și toți laolaltă au acționat la nivel intracelu-lar, intranuclear chiar, ho-tărînd liricii noastre nu numai un alt limbaj, ci — aș spune — o altă fire. Dar firea cea nouă,

de atîta solicitare, a obosit și ea, aducînd mai mult a **nărav**, iar însoțirile prea frecvente între coborîtorii aceleiași co-munități relativ restrînse, ma-riajele acestea la care tot asistăm în cadrul aceleiași stirpe nu fac decît să sporească tendințele de despersonalizare, de standardizare. Bucuria mea a fost de a constata totuși la cîteva dintre protagoniștii amintiți preocuparea de a e-va-da din formulele proprii ca-re sînt în parte și ale grupului. Ceea ce nu schimbă sensibil lucrurile, pentru că **formula**, despre care vorbeam, s-a înră-dăcinat prea adînc în obișnuin-țele a zeci de poeți, fiind de aceea greu de clintit. Două din brațele principale ale acestei năvălășe rădăcini am și văzut că le-ai depistat și încă foarte exact: **hipermetafizicismul** și **ultraermetismul**. Eu l-aș aminti pe cel de-al treilea, cu care celelalte se împletesc într-un nod de nedesfăcut: **informul**, semnul neîndoișor al unei **minus-sensibilități** și efectul uitării buimace, blazate și uneori... profitabile a tot ce înseamnă poezia, starea de grație... Încît mai că aș fi în-clinat să socotesc „semn nou de lirism” tot ce se opune a-cestei cuirase de nepăsare față de cuvînt, față de cititori, față de însăși ideea frumosului. Din ferire, se pare că avem chiar motive mai puternice să vor-bim de „semnele noi”.

DIALOGURI CONTEMPORANE

SEMNE NOI DE LIRISM (I)



CORNEL REGMAN



AL. PROTOPOESCU

— referindu-se la Arghezi — a lămurit foarte convingător situația. „Valului liric Arghezi i-a răspuns însuși T. Arghezi, care, cu ultimul volum de versuri, **Cărticică de seară**, a părăsit ceea ce se și numise arghe-zianism, adică clișeul poeziei realiste, pentru a evolua în sensul dematerializării în-spirației, al purificării simțirii, sens existent de mai nainte, dar accentuat acum, cultivat în chip exclusiv și realizat în motive gospodărești și familia-le.” Și bineînțeles că lucruri asemănătoare s-ar putea spune despre Lucian Blaga, Ion Pil-lat și ceilalți (căci există și pillatieni, voiculescieni etc.). Emil Botta, Miron Radu Paras-chivescu, (în „Cîntice țigănești”), Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu, Constant Tonega-ru, Ion Caraion, Ben Corlăciu, etc., toți aceștia constituind aripa bucurăsteană a insurecției întru poezie, cărora li se adaugă discipolii din epocă ai lui Lucian Blaga (nu și imita-tori ai săi!): Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș, Ioanichie Olteanu — iată cum se configu-rează între 1937—1947, un alt fel de a fi al poeziei românești, cu totul deosebit de tot ce dăduse nu numai lirica vasală, dar și cea senorială, la care m-am referit. Nu stau acum să deslușesc mobilurile și formele acestei înnoiri, nici să apreciez greu-tatea în aur a fiecărei contri-buții (comparațiile, în genere, nu le sînt avantajoase), dar e incontestabil că ivirea acestei noi generații e indiciul forței proteice a lirismului nostru de-a se înprospăta, înainte chiar ca semnele ruginii să se-arate.

linaire.” G. Călinescu, în cro-nica din **Adevărul literar și artistic** (27 iunie 1937), fără a contesta „inviorătoarea speran-ță” ce vine dinspre poemele **Întunecatului April**, deslușește în această poezie „bucuria teh-nică de a imita un stil”, cel al „sentențiosului romantism”. În fine, poate că tocmai această întîmpinare a **noului** liric laolaltă cu recunoașterea pro-priilor sale filtre, confirmă credința că propășirile literare nu se nasc din demolări și in-toleranțe, credința cu care ne putem apropia fără griji de zilele noastre.

CORNEL REGMAN: Venind la prezent, aș vrea să observ, ca un fapt caracteristic pentru mulți poeți din pleiada care a hotărît — orice s-ar spune — fața actuală a liricii noastre, efortul de înnoire, voința de a ieși din propria lor formulă, iar în alte cazuri o spectacu-loasă eflorescență a personali-tății, după ani de tinjire, de creștere anevoioasă (în umbra altora). Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ce-zar Baltag, Gheorghe Tomozei, Constanța Buzea și alții alții ilustrînd fie primul aspect, fie celălalt, ne dau dovezi grăi-toare despre noile resurse aflate. Nu-i mai puțin adevărat că formulele aceleiași generații (două sau trei variante) au ră-mas, s-au pietrificat, au devenit limbajul de zi cu zi al unei groaze de imitatori, de-o hăr-nicie pe care numai în mișcă-rile cinematografului mut o mai putem întîlni! Împotriva acestui limbaj chiar s-ar simți nevoia unei reacții, dar, de fapt, reacția s-a și ivit...

AL. PROTOPOESCU: Observ

bări. Cum vedeți poezia lui Bacovia răspunzînd unor astfel de cerințe? De ce credeți că la un moment dat Ion Barbu și-a oficializat demisia de poet? Ce raport valoric întrezăriți între **Cinteele de pierzanie** ale lui M. Beniuc și puzderia de volume care le-a urmat, de-sigur, tot atîtea tentative de re-nuvelare? Sper să fiți de acord că **Zoosofia** lui Ion Gheorghe reprezintă o răsturnare de forme lirice cum alta nu se mai poate. Este el însă și un semn de regenerare lirică, măcar pentru autor, dacă nu pentru toată poezia momentu-lui? Constituie, dar, „schimba-re la față” o lege sine qua non?

Oricare ar fi răspunsurile dumneavoastră, eu cred că ar-hidisponibilitatea în poezie este o servitute mai mare decît dogmatismul. Fără a fi măcar un dogmatic, Nichita Stănescu este unul dintre cei care au scos poezia din amorțeală în-tr-un moment cînd aceasta părea a-și fi uitat pînă și cu-vintele. El pare a juca astăzi rolul lui Oreste care, izbăvînd cetatea de muște, își poate în-gădui luxul de a se autosur-ghiuni. Ceea ce în termeni mai didactici s-ar traduce astfel: saltul, noul, multiplul valoric se realizează în momente de criză, indiferent dacă prin cri-ză înțelegem desuetudine sau inerție a unor vechi obiceiuri poetice, hipermetafizicism sau ultraermetism.

CORNEL REGMAN: Întrebările ce mi-ai pus se rotesc atît de amețitor (și constrîngător) în jurul singurului răspuns posi-bil, încît ar fi de prisos să mă îndeletnicesc cu umplerea al-

VASILE PETRE FATI

am trăit în orașe

Am trăit în orașe, ușa odăii mele
Este deschisă spre mare.

Sînt singur, am aprins felinarul
În spatele casei, acolo crește feriga

Chiar la masa noastră. Dacă ar fi furtună,
Spirit tare al mării,

Aș fi ca un sfetnic nebun pe lungi coridoare,
Cu veșminte rupte,

Păsări
Să-mi ciugulească pietrele scumpe la deget.

Dar eu îți spun : am doar ochii
Buni asemeni clipocitului unui izvor departe,

Eu am văzut faptele celor puternici,
Dar nu voi fi asemeni lor la tragerile cu arcul.

Doar eu am văzut printre grilaje subțiri, odată,
Pe înțeleptul Lu-Chi cu o creangă înflorită.

lied

E timpul, e timpul să urci,
Să te întorci pînă la înaltul domeniu.

Ai fost în piețe, la mese, crainicul singuratic,
Ai văzut șapte porumbei

Cum își iau zborul deasupra învingătorului.
Pe cer Scorpionul aduce însingurare.

Ai văzut carul celor puternici.
Porți o bască umilă ca din timpul unor bătălii.

Ai brațe puternice
Dar în dreptul casei tale e regina mare a
furnicilor.

Acum e timpul să urci,
Să te întorci pînă la înaltul domeniu.

Acum e timpul să mergi cu o cunună la muntele
singur

Acolo tăcut vei ajunge la bunul Epifanie.

serata

Au venit cu toții. Ești cea mai frumoasă,
Ai gitul subțire ca făgăduința.

Oaspeți nemuritori avem.
Ei citește în palmă despre furtuni.

Pe scara subțire, căderea păsării
Pe pragul casei sintem gazda.

Vom aprinde sfeșnicul : astfel vom vedea
pe cei vestiți înaintea libertei,

Pe cei care în ganguri așteaptă vestea,
Mari anemone la picioarele lor.

Dar tu ești cea mai frumoasă
La miezul nopții ești cea

Un șal al tău am văzut
Eu sînt doar gazda. Și m

vizită lungă

Am fost odată într-o vizită
De o seară, îmi amintesc
Și masa aceea întinsă, bu
Pentru profeți. Să urci, m
De lemn și eu am urcat fe
Și chiar de sus am privit
Și chiar de sus am văzut
Și inelul tău strălucea at
Încît eu am povestit alte
Aproape de fereastră, de
Madison pe o șosea pusti
Am venit aproape de jil
Și deodată ne-am privit
Ceva trebuia să se întim

În numărul 103, din 10 septembrie, am început publicarea unor capitole ale romanului INSURECȚIE ÎN CETATE de Șerban Nedelcu. Inițiativa, căreia îi vor urma multe altele, se înscrie în seria acțiunilor pentru întâmpinarea celei de-a treizecea aniversări a eliberării, eveniment pentru a cărei sărbătorire poporul nostru se pregătește în mod deosebit. Lucrarea n-a fost aleasă la întâmplare. Faptele povestite, personajele sînt inspirate din lupta comuniștilor dobrogeni în anii ilegalității. Dar credem că e mai util să reproducem partea finală a frumosului Cuvînt înainte în care poetul Virgil Teodorescu prezintă întreaga problematică a acestei cărți de mare interes pentru noi :

„Acțiunea romanului se petrece în orașul D și în județul cu același nume. Nucleul cărții îl constituie desfășurarea unui proces, dar romanul nu se mărginește la descrierea lui ci încearcă să cuprindă mișcarea antifascistă și antirăzboinică desfășurată de-a lungul mai multor ani în acest ținut.

„Autorul arată cum, în cursul perioadei cît a durat ancheta și instruirea procesului, activitatea antinazistă a crescut și s-a fortificat, și cum, în urma acestui fapt, organizatorii odiosului proces îndreptat împotriva luptătorilor pentru dreptate și libertate au fost obligați să cedeze

„Șerban Nedelcu a folosit în munca de elaborare a cărții sale, în primul rînd, faptele cunoscute de el în timpul activității ilegale din perioada războiului, împletindu-le cu cele aflate ulterior, din lectura documentelor și din gura celor care au îndurat torturile poliției și justiției fasciste.

„Pasajele bazate pe faptele absolut veridice se interferează cu episoadele care sînt fructul ficțiunii, autorul izbutind să redea cu pregnanță, prin acest procedeu specific creației literare, at-

III

Maiorul Otto Willy, șeful Gestapoului din orașul D., presează autoritățile românești să-i comunice rezultatul anchetei și, bineînțeles, măsurile luate față de vinovați. Dar ancheta se desfășoară foarte încet. Deși torturați, arestații rezistă.

IV

Comisarul-șef se opri din scris și își ridică privirea asupra omului înalt și tuciușor din fața sa.

— Fii atent, îi zise și începu să citească : Numele, Tudor, prenumele Nicolae, fiul lui Stan și al Mariei, născut în județul Tulcea, comuna Costești, anul o mie nouă sute șapte, februarie 14. Numele conspirativ Iancu. Profesia ?, întrebă el repezit.

Tudor Nicolae fusese bătut crunt, și, ca să scape de chinuri, făgăduise comisarului că va mărturisi tot.

— Croitor, răspunse el și mișcă puțin minile făcînd să zân-

găne lanțurile. N-ai putea să-mi scoateți astea, măcar doar două minute ?

— Cîtă carte știi ? zise Popescu-Tinca fără să pară că l-a auzit.

— Șase clase primare !

— Ești membru al comitetului regional ?

— Da.

— De cînd te-ai înscris în partidul comunist ?

— Din anul o mie nouă sute treizeci și nouă.

— Cine te-a băgat ?

— Niculaie Bunea, de la șantierul naval.

— Ce știi despre atentat ?

— Un om blond a ținut o sedință cu noi. Ne-a spus să trecem imediat la acțiuni de sabotaj. Ne-a dictat și niște manifeste.

— Astea ?

Niculaie Tudor citi hîrțile arătate de comisarul Tinca, dar nu răspunse.

— Vorbește, se răsti comisarul-șef.

— Mai era încă unul.

— Ce seria ?

— Cîteva cuvinte : („Populația orașului n-are nici măcar pîine cu mîlai stricat, iar nemții mîncă frînzală și cozonac de la brutăria „Rizeșcu“.

— Chiar așa seria ?

— Da.

— Și bomba de unde ați luat-o ?

— Nu știu. A fost adusă de la București.

— De omul blond ?

— Blondul i-a dat o parolă unuia al cărui nume adevărat nu-l cunosc. Toți îi spun Cos-

de ȘERBAN NEDELCU

tică. Acest Costică s-a dus la București. După trei zile s-a întors cu bomba și cu patru ziare clandestine **România liberă**. A adus și o carte, **Cinzece românești**, dar înăuntru era Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, în legătură cu formarea **Uniunii Patrioților**.

— Bani pentru comuniștii din închisori ai dat și tu ?

— Da.

— Cît ?

— Cîte cincizeci de lei pe lună.

— Și cui i-ai dat ?

— Tot lui Bunea. El a fost legătura mea.

Tinca își aprinse o țigară. Luă de pe masă un creion albăstru și începu să-l ascuță. Trecu apoi la un altul roșu, du-

pă aceea la unul verde. Se părea că Tinca nu mai are altă preocupare decît să ascuță creioanele.

Deodată zvîrli așchioarele într-o scrumieră și se întoarse spre arestat.

— Cine mai poate să confirme cele spuse de tine ?

Luât prin surprindere, Niculaie Tudor nu răspunse imediat. Se gîndi un moment, apoi vorbi liniștit :

— Dacă-i luați mai tare, așa cum m-ați luat pe mine, chiar Niculaie Bunea, Dan Stelian, Marin Topor. Au mai fost și alții, dar nu le știu numele.

— Care e numele adevărat al lui Alexandru ?

— Nu știu.

Popescu Tinca scotoci într-un plic și scoase o fotografie.

— Asta e ?

Arestatul se uită lung la fotografie. Preț de un minut șovăi. Dacă spune că recunoaște fotografia, secretarul regional de partid va fi dat neapărat în vileag. Dacă nu spune, înseamnă că numele adevărat al lui Alexandru n-are cum să fie aflat. Dar dacă alt deținut va re-

cunoaște fotografia, se va afla că șeful Siguranei din nou, se lăsa de el. — El e, da, numește. — Îl cheamă avocat.

— Așa o făc tovarășul Al

Ion Popescu unui agent și în timp ce de la zornăindu-rile, el își făc nile.

Dacă și cei tot așa de slăbăi ! (Nu-l bădăduse de începuse să p

— Nu mănu vreau sSpun tot ceascund nimic

Maiorul Bofață, puse hbirolului. Filvenise cu o pă ce amir cîncisprezece

DAN MUTAȘCU

coborînd în port

Motto : „...alcătuit din ploaie și regrete, chipul prietenului drag căpăta relief“.

(Nikos Kazantzakis)

tîrziu
și toată marea
e prova neagră a unui vapor
somnambul

tîrziu
și e tot mai greu să recunoști
mustașa căruntă a valului
și plouă
oriental

cu picături ce clipocesc
ca narghilele

și se spun geamuri aburite
și pilde și becuri verzoase
la care ți se face frig

uitîndu-te

și ultimele muște ale verii
devin grațioase ca niște

melodii
pe fotografia prietenului
de la care n-ai vrea să-ți iei
rămas bun
niciodată.

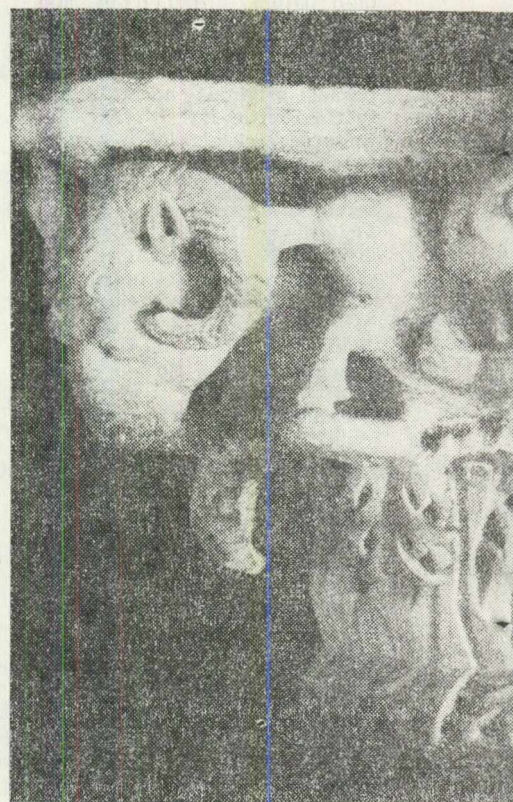
DUMITRU BĂLĂEȚ

marea era calmă

Marea era calmă în zorii zilei
suluri de mercur și de hiacint
împrăstiate în rotocoale.
O dungă multicoloră netezind valurile,
și gîndul acolo în răsărit.

Pasărea albă trecea deasupra,
venind din noapte, pasărea albă,
un sunet al ei neînțeles pe plaja pustie.
Apoi s-a întîmplat să te aștept pe tine,
ieșind din adineul meu
ca din valuri zeița.

Binecuvîntez clipa aceea
cînd singură ai venit la țarm
învăluită de murmurul gîndului.
Și parcă nu mai știu bine ce s-a-ntîmplat,
marea era calmă în zorii zilei,
și noi am zburat deasupra ei
și-apoi ne-a-mpăienjenit soarele.



DONA ROȘU

XXV

Am crezut multă vreme că Țara e doar pământul pe care călcăm.

Și marea pe care numai de departe o atingem.

Și munții.

Dar pentru că pământul era puternic ca bărbații cei tineri, marea gingașă ca o fată iar munții înțelepți ca bătrînii, nu știam de ce e Patria femeie.

Mai tîrziu am aflat că noi toți laolaltă sîntem Țara la bine și rău.

Apoi ai venit tu și mi-ai spus cît sînt de frumoasă...

Atunci am înțeles pentru prima oară de ce e Țara femeie.

XXVI

O netăgăduită-asemănare a fost mereu între părinți și eroi,

Căci numai ei sînt dăruiți să piară cu-atîta-înțelepciune cînd se arată semnul.

Asemănarea pleacă de la ei mai departe și noi nu mai știm uneori dacă Țara e un copil sau copiii sînt Țara.

XIII

Sînt prea departe stelele una de alta și nu se pot auzi vorbind între ele.

E prea mare pământul și pașii mei s-au istovit negăsindu-te.

Roagă-te pentru mine să mă fac stea căzătoare și numai așa să mă vezi, cît ține o clipă.

Și să știi atunci oriunde ai fi că eu pentru tine-am plecat din locul meu de pe cer.

XXVII

Apele s-au arătat de la-nceput pentru ca pământul să-și ude gura cu ele,

Stelele apar seară de seară pe cer ca noaptea să aibă podoabe,

Pomul acesta a crescut să-i ție drumului de urît,

Iar eu am fost adusă pe lume pentru ca tu să nu uiți că pe pământul acesta se nasc cele mai frumoase femei înțelepte.

frumoasă.
dul mării.
um în păr ca zeli.

o seară
gă
casa
pus, pe scara

ele lor subțiri
orbitor
lceva,
ansul
oraș,

în față :

fie ca par-
veea din ți-
tineretea,
de sabotaj
pă zăbrele.
ducă lupta
ercitate de
erul, făcîn-

l deliberat.
i la exter-

te temerile
ascismului.
int, consti-

vințe al po-
ne a drep-

De teamă
il va bate

iu cum se

Vasile și-i

și îi ziceam

făcu semn
arestat. Și
se îndepăr-
plit lanțu-
țumit mîi-

vor dovedi
ador Nicu-
ne știe ce!
a palme și

Am copii,
ă ofani!
N-am să

galben la
un colț al
edict re-
soare. Du-
au trecut
la prima

adresă fără să primească răs-
puns și fără să ia vreo măsură
în vederea eliberării subloco-
tenentului Guțu Vasile, trecea
la amenințări.

„Dacă pînă în ziua de cinci-
sprezece mai, nu primesc răs-
punsul dumneavoastră favora-
bil, vom raporta Marelui Stat
Major. Prin abuzul comisarului
Popescu-Tinca, s-a creat o si-
tuație deosebit de încordată în
rîndul ofițerilor, subofițerilor și
ostașilor. Toată lumea se în-
treabă : De ce li se îngăduie a-
genților Siguranței să comită
abuzuri ? Și dacă ofițerul are
vreo vină, de ce nu ni s-a co-
municat și nouă ? Noi sîntem
cei dintîi în drept să luăm mă-
suri contra abaterilor de la re-
glement, iar dacă sînt lucruri
ce ne depășesc, există organe
militare competente care pot in-
terveni prompt !

Borănescu oftă adînc. Se în-
timplase ceea ce așteptase el,
și n-avea cum să se descurce.
Nu-i putea spune adevărul ma-
iorului Filimon, nu îndrăznea
să dezvăluie nimănui motivele
neintervenției sale. Și, fără în-
doială, Filimon își va pune a-
menințarea în aplicare. Se va
adresa comandantului garnizo-
nei, Marelui Stat Major... Ofi-
țerii din oraș vor protesta pu-
blic !... Va ieși o dandana și
toate calele în capul său se vor
sparge. Trebuie să facă neapă-
rat ceva.

Își luă chipiul și porni către
regiment. Pe Filimon Benedict,
îl găsi în birou.

— Am venit să raportez, îi
spuse după ce își strînsesă mîi-
nile.

Filimon bănuia că Borănescu
nu dăduse urmare adreselor lui
și de aceea venise la el. Zise
luîndu-și o înfățișare gravă :

— Raportează ! Sper că ai
înaintat un raport și la Statul
Major.

— Din punct de vedere re-
glementar, aveți dreptate.

— Nu numai din punct de ve-
dere regulamentar.

— Just !

Borănescu își coborî vocea :

— Onoarea armatei a fost le-
zată și noi, ca militari, avem
obligația să luăm atitudine. Eu
m-am sesizat chiar înainte de a
primi adresa dumneavoastră.
Am intervenit la Siguranță,
dar după o oră s-a virît pe fir
șeful Gestapoului.

Filimon sări de pe scaun :

— Cine a înștiințat Gestapol
și cu ce drept se amestecă
Otto Willy în treburile noastre ?

— Mi-a spus că armata ger-
mană a fost atacată și-a suferit
pierderi. Toți vinovații trebuie
judecați după legea lor.

— Și tu ești de acord cu na-
ziștii ?

— Nu sînt, dar...

— Trebuie să faci neapărat
raport la Marele Stat Major.
Dacă nu, voi face eu !

Lui Borănescu nu-i convenea
să se pună rău cu maiorul Fi-
limon. Dacă el și alți ofițeri vor
înainta rapoarte contra lui,
s-ar putea ca Marele Stat Ma-
jor să-l trimită pe front. Căută
să-l mai tempereze puțin :

— Vă sfătuiesc să nu vă gră-
biți. Din cîte sînt informat sub-
locotenentul Guțu Vasile e vi-
novat și va fi judecat de Curtea
marțială.

— Asta nu exclude respecta-
rea regulamentului. Orice vi-
nă ar avea, un ofițer nu poate
fi arestat decît de un ofițer e-
gal în grad cu el, sau mai mare.
Nu-i admis amestecul autorită-
ților civile.

Borănescu încercă să-și adu-
ne gîndurile. Cum să-l convingă
pe Filimon că nu e bine să se
vîre în bucluc ?

— Domnule maior, am să vă
spun un secret, dar, vă rog, să
rămînă între noi.

— De acord.

— De Guțu Vasile se intere-
sează și Biroul doi. E o chesti-
une care ne depășește.

— Poate să se intereseze și
Dumnezeu ! Eu știu că băiatul
n-are nici o vină. Totul e în-
scenat de comisar, ca să dea
motive nemților să se lege de

noi. Banditul ăsta de comisar

merită să fie pus la zid !

Filimon -se opri citeva clipe
și reluă pe alt ton.

— Dacă ție ți-e frică de ei,
nu te silesc ! Am să raportez eu
la divizie.

Borănescu nu mai stăruia. Ple-
că. Plecă îngrijorat. Dacă Fi-
limon va face alte adrese...

Rămînînd singur, Filimon Be-
nedict începu să cerceteze ni-
ște hîrtii, dar gîndurile îi erau
numai la Borănescu. El îl repar-
tizase la Comenduirea Pieței.
Un timp se arătase foarte zelos
să-i îndeplinească solicitările.
Nu se speria de nemți și părea
un bun patriot. Ce se întîmpla-
se cu el ?

Ochii i se opriră asupra unei
telegramme. Era un ordin al Ma-
relui Stat Major. Cereea regi-
mentului 29 cavalerie să trimi-
tă cinci ofițeri pe front.

Fulgerat de un gînd, chemă
ostașul de planton :

— Să vină la mine plutonierul
major Radu.

Nu mai trecu mult și în ca-
drul ușii se ivi un om de vreo
patruzeci de ani, măruntel, cu
tîmplele sure.

— Majorule, zise Filimon, în
loc de răspuns la salut, adu-mi
memoriul maiorului Borănescu
de la Comenduirea Pieței, pe al
locotenentului Cristescu, de la
popota garnizoanei, pe al sublo-
cotenentului Presură, pe al lui...

După un răstimp, maiorul se
întoarse cu cinci caiete legate
în piele. Filimon Benedict le
răsfoi.

— Fă-le comunicarea. Con-
form ordinului 17863 al Marelui
Stat Major, sînt transferați la
partea operativă. Termen de pre-
zentare la unitate, cinci zile !

— Dacă domnul general Ba-
lotă nu aprobă să-l trimiteti pe
Borănescu pe front ?

— Îl privește. Eu alt ofițer
n-am de unde să dau în locul
lui.



Statuie de marmură a unei adolescente.

iubirii mari

Părinții noștri ne-au crescut tăcuți,
ne sărutau părinții-n somn cu teamă
cum soarele sărută albi munți
să nu le curgă codrii de aramă.

Iubirea am deprins-o mai ferit
cu cît mai mare-i focul ce ne arde;
a noastră, ca pământul aburit
a noastră pentru tot ce mi se cade...

Și-am prins iubire nouă de la ape
care se lasă luminoase-n țară
și dragostea frățească, de aproape,
de la ogorul ei fără hotară

Și ne-au crescut iubirile frumoș
din cîntecul țesut în patru ițe,
din doina ce-au iscat-o os din os
toți născătorii sfintei Miorițe

Iubirii mari îi spunem vorba-n
șoaptă
sau o purtăm în suflet nerostită
și numai rodul ei rotund de faptă
ne strigă bucuria împlinită.

SANDA GHINEA

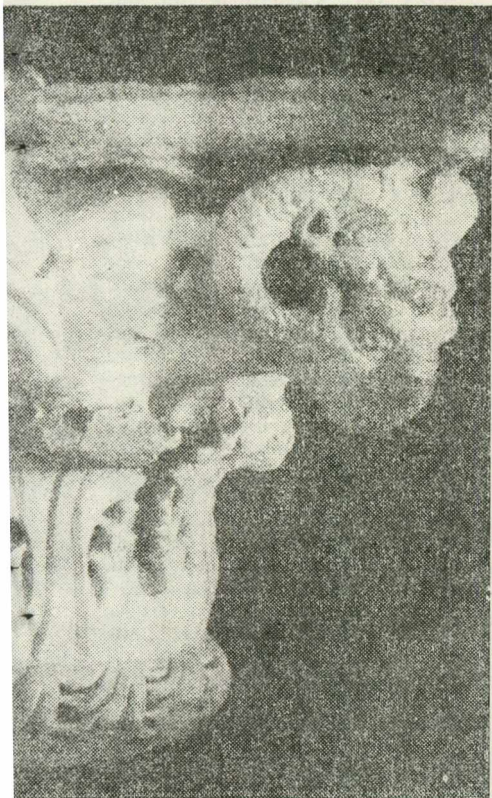
vinul

Te naști strivit ca bobul cel de miere,
ca bucuria mamei din durere
și cum arunci a bobului cămașă
te lăfăiești ca pruncul fără fașă.
De te-am încins în cercuri de butoi
ai spumegat și te-ai zborșit la noi,
scuipînd peste bătrîne doage strimbe
ca un taifun te-ai ridicat în trimbe
bolborosînd neazul tău dospit,
apoi de osteneală-ai adormit.

Bătrîne demon, tu ești leac și boală,
ești liniște, uitare și răscoală,
dai lașilor puteri să verse sînge
și celor cruzi miracolul de-a plînge ;
poetului precum o muză bună
ții loc și de iubită și de lună,
spășit ca gura maicii-n rugăciune,
viclean ca ochii ei sub gene grune,
cîntat și blăstămat din carte-n carte
ne-neurci de la botez și pin-la moarte.

tufănele

Florile cu iz amar
mi le-ai rostuit în dar,
parcă nu mi-ar fi și-așa
a pelinuri inima...
Tufănele-n foi de-aramă,
fete nebăgate-n seamă,
ciufulite și mărunte,
și cu stele mici în frunte,
una-ntr-alta își ascund
sfîiciosul cap rotund,
și cu zîmbetul amar
nu le șade în pahar.
ei-n cănuță de pămînt
coaptă-n mîini de meșter sfînt.



în lumea basmului

Un nume care devine din ce în ce mai cunoscut în multe părți ale lumii: Eugenia Buiuc-Marinescu. Numeroase din lucrările sale pot fi admirate astăzi, așa după cum s-a mai arătat, în galerii sau colecții particulare din Europa (R.F.G., Italia, Franța, Spania, ș.a.) ca și din Statele Unite ale Americii, Australia, Canada.

Turneul de expoziții de pictură pe sticlă al artei, început din inițiativa și la invitația unor organisme culturale din R.F.G., în decembrie 1972, la Hamburg, continuat la Bockum (în cadrul „săptămânii culturale românești”), Bonn (unde și în momentul de față se găsește deschisă o nouă expoziție la „Deutsche Sieglungs und Landesrentenbank”) și care va fi continuat până la finele anului 1974 și în alte câteva orașe din regiunea Rinului, îi sporește notorietatea. Publicații ca „Bochumer Zeitung”, „Westfälische Rundschau” și altele consideră expozițiile de pictură pe sticlă ale Eugeniei Buiuc-Marinescu drept un eveniment artistic remarcabil. „Bucurie din România” și suflul poetic își intitulează ziarul „Bochumer Anzeiger” nr. 128, din 5 iunie 1973, articolul său despre creația pictorială Eugeniei Buiuc-Marinescu. Aprecieri superlative au fost emise de critica de specialitate. Cu prilejul recentei expoziții din Bonn, în prezentarea făcută presei, secretarul de stat Dr. Hans Dieter Griesau a ținut să precizeze că incontestabila maximă valoare a picturilor pe sticlă expuse demonstrează din plin valențele cele mai înalte ale artei plastice românești, iar Dr. Ulrich Löber, cunoscut critic de artă, după ce a analizat tradițiile picturii pe sticlă românești în context european, a subliniat că succesul de care se bucură expoziția în orașele germane se datorește în mare parte faptului că picturile Eugeniei Buiuc-Marinescu aduc în lumină, prin mijloace artistice, cele mai adânci trăiri sufletești ale poporului român.

Asemenea aprecieri, departe de orice fel de exagerare, pot fi auzite și din partea vizitatorilor expoziției de pictură pe sticlă și artă decorativă deschisă în această vară la Neptun. Acestei expoziții, instalată pe eleganta terasă a hotelului „Neptun”, constată și aclamă, cu plăcută uimire, varietatea temelor folclorice din lumea basmului și a legendei, originalitatea tratării lor și frumusețea coloritului. Artista, elevă a lui Camil Ressu, păstrează în pictura sa multe din însușirile dobândite sub influența maestrului, ca nevoia de strictă autenticitate sau dorința de a se exprima într-un tonus ardent, cu o tentă patetică, optimistă...

Eugenia Buiuc-Marinescu s-a afirmat inițial în domeniul

scenografiei de teatru (piese de Shakespeare, Molière, diverși autori clasici și moderni, etc.).

Apoi s-a îndreptat către alte domenii. „Și... în primul rând către decorația interioară, fără a părăsi, ba chiar intensificându-și totodată preocupările de pictură și grafică. Și iată cum lucrări pe sticlă, pe lemn, pe mătase, broderie și colaje, unele într-o tehnică personală neobișnuită, se înlanțuie pentru a contura un univers specific, în care folclorul românesc și larg universală modernitate se îmbină într-o vibrantă poezie. Colțare cizelate, delicat colorate, mese cu tablă din sticlă pictată, tablouri lucrate pe sticlă și panouri decorative se orânduiesc fascinant în această operă.” (Nina Stănculescu). Noua expoziție de pictură pe sticlă și artă decorativă, de pe terasa hotelului „Neptun”, înseamnă un mare pas înainte în creația Eugeniei Buiuc-Marinescu. Pe lângă picturi evocând tradiții la sărbătorile de iarnă (colinde, Capra, ș.a.) sau cu prilejul anumitor momente importante din viața țaranului (inaugurarea muncii, primăvară, nunți, petreceri, etc.), suite de costume și obiecte specifice din toate regiunile țării (cele mai ilustrative fiind cele oșenești), Eugenia Buiuc-Marinescu înfățișează pe sticlă și o serie de tipuri, cu precădere legendare, eroice românești. Remarcabile sunt „Haiducul în codru”, „Haiducii lui 7 cai”, „Dorul haiducului”, „Haiducul, luna și pădurea”, „Dor de haiducie”, „Haiducul Gruia”, și mai ales „Iancu Jianu”. Dând viață legendelor și cîntecelor populare, artista pictează scene și dă la iveală caractere de o măreție unică. În „Iancu Jianu”, chipul celui mai vestit haiduc român încadrat într-o scenă unde se contopesc magistral elementele naturii patriei, apare transfigurată, mistuit de arderea luptei în favoarea celor năpăstuiți. Figura subțiată, ochii străpungători, vădesc cu claritate năzuințele sale, voința și puterea de sa-

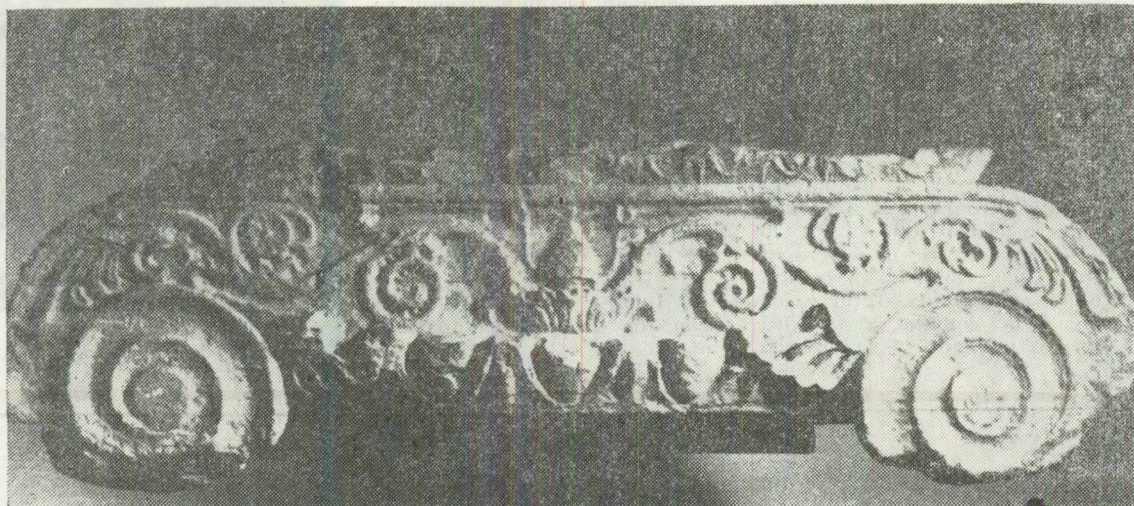


crificiu pentru a le împlini. O mare compoziție este cea intitulată „Călușar din Scornicești”. Personajul, parcă iluminat din interior, exprimă deplinătatea simțimentelor românului față de viață, vigoare și noblețe. Aerul, mediul ambiant au un fel de strălucire transparentă, de genul celei pe care o întâlnim la marii pictori flamanzi. Pe sticlă, efectele acestei străluciri sînt de-a dreptul mirifice.

„Soarele și luna”, „Primăvară”, „Pămînt străbun”, „Zbor de tinerețe” și „Fecior în pețit”, sau portretele în care este cîntată maternitatea rămîn de asemenea memorabile. Culișele sînt dulci, discrete, folosindu-se toată ponderea în expresie pentru zugrăvirea ochilor.

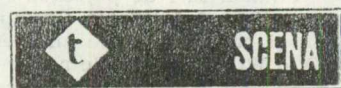
Artista, cunoscută de unor meșteșuguri populare (cu vechime de secole la noi), folosește întotdeauna, în prepararea culorilor, anumite sucuri de plante. Aceasta servește ca pictura și, în general, coloritul să-și păstreze prospețimea inițială, chiar după trecerea unui timp îndelungat. Nu putem încheia acest articol fără a menționa că înseși ramele tablourilor pe sticlă sînt și ele opere de artă. Alte obiecte din lemn, bîldare, casete, aplici, lucrate din trunchiuri și ramuri de copaci sau scinduri negeluite, ornate și ele cu picturi pe sticlă, vădesc o dată mai mult imaginația artistei, puterea sa de a se înnoi continuu. Expoziția de la hotelul „Neptun” se poate caracteriza, în concluzie, drept o revărsare feerică de culori, bazată pe o inspirație folclorică autentică, fierbinte, cu tonuri tulburătoare.

ALEXANDRU MITRU



Capitel ionic (Mangalia).

Cu cîtva timp în urmă și spectatorii conștanțeni au avut ocazia să urmărească evoluția actorilor Teatrului de pantomimă „Ladislav Fialka” din R.S. Cehoslovacă, în mimodrama grotescă „Nasturele”. Plăsmuirile scenice ale lui Ladislav Fialka, — de al cărui nume se leagă de altfel nașterea pantomimei moderne în Cehoslovacia, — au semnificația unei reînnoiri a gestului, dar un gest purificat de tot ce-ar însemna dezordonată risipire. E vorba aici de o poezie a mișcării reprezentînd o altă față a acestui fel de iluminare dramatică care e teatrul. Arta sa impune o estetică a gestului pur încercat însă de sensuri ascunse și tulburătoare. Fialka mărturisește că a gîndit „Nasturele” ca o „amintire a copilăriei mele. El se adresează aceluia care sînt gata să caute sensul în grotesc, la fel cum ar căuta nasturele de aur cu ancoră într-o mare de oameni.” Acordînd partea cuvenită fanteziei, umorului, lirismului, care se numără de asemenea printre elementele vocabularului său scenic, Fialka dezvăluie simbolismul gesturilor, desprinde din gestul cel de toa-



poezia mișcării

te zilele toată cantitatea de insolit ce poate s-o conțină, și aceasta cu ajutorul fidelității față de realitatea lor, cu o mare exactitate a detaliilor, dar, în același timp, prin saturarea acestei realități cu tot misterul pe care-l conține. De aici impresia de fantastică incursiune într-o lume fantastică, de semne. Fiecare scenă înseamnă pentru Fialka o nouă aventură dramatică, fiecare tablou pune o problemă nouă cerînd soluții ce nu pot fi găsite decît în miezul imaginii și în modalitatea

ei autentică de captare a misterului cotidian. Imaginile sale se autosemnează, fantezia sa nefiind niciodată gratuită, chiar atunci cînd adoptă anecdota bizară din scena intitulată „Vis despre dragoste și pești”, una din cele mai frumoase din tot spectacolul. Ea răspunde unei anumite întuiții a simbolurilor pe care Fialka n-o reproduce niciodată didactic.

Fialka își amintește cît de răscolitoare a fost pentru el înțînirea, la o vîrstă foarte fragedă, cu lumea circului, fața aceea albă, a clovnului îmbrăcat într-un costum caraghios cu cozi și cu un tricou cu dungi roșii și albe urmărindu-l ca o obsesie. Ce anume l-a fascinat în imobilitatea tragică a măștii, ce anume ne impresionează? Fapt e că Fialka folosește îndeobște fardul alb, gros, dar cum? Utilizarea măștii presupune un dublu efect, aparent contradictoriu: dezumanizarea umanului sau umanizarea inumanului. Fialka încearcă, în context, ambele efecte. Eliminarea cuvîntului din spectacol, gestualizarea extremă a limbajului teatral duc însă, într-un fel, firesc, la folosirea măștii, pentru ca atenția

privitorului să nu fie absorbită de nimic altceva decît de mișcarea trupului. Și, de vreme ce fața rămîne inexpressivă, trupului îi revine menirea de a însufleți scena. Fialka și actorii săi dovedesc astfel o înaltă virtuozitate a mișcării, exprimînd toată gama de sentimente umane pentru a tălmăci incertitudinea individului în fața problemelor vieții, stereotipia traiului funcționaresc, inefabilul visului, grotescul căutării acului în carul cu fin. Principiul simetriei domină, deși într-o manieră indirectă cu prețul multor eliziuni și subînțelesuri. Fialka acordă o mare importanță culorii, înțelegînd că ea nu constituie un atribut complementar, ci suportul percepției optice pe care se bazează actul teatral. Imaginea sa vizuală, de o mare plasticitate în lapidăritatea ei, lasă o mulțime de singur în fața unui decor exolodind de culoare, cîm fața unui continuu fundal, care în cele din urmă se deschide pentru a absorbi ființa. Subordonînd tehnica ideii, imaginii, Fialka reușește să obțină participarea spectatorului, să-l activeze imaginația, să-l emoționeze așa, în spațiul tradițional al unei săli de teatru, fără artificii și fără falsă grandoare.

CARMEN KEHIAIAN

expoziția de artă decorativă

Expoziția deschisă în sălile Galeriilor de artă din Constanța ne propune, sub un titlu restrictiv, opere aparținînd atît artelor majore — pictura, sculptura, grafica, cît și artelor decorative — tapiseria, ceramica, sticlă. Decorativismul unor lucrări din categoria artelor majore nu justifică titlul ales, fiind un dat al stilului și nu o determinantă a genului. Și reversibil, opere de artă decorativă din această expoziție acced către independența funcțională a artelor majore. Tapiseria Ilenei Balotă, de pildă, transcende subordonairea pe care Henri Van Lier o consideră servitutea fundamentală a artelor decorative. Dialogul cu spațiul este unul de egalitate.

Se vizualizează în această expoziție raportul activ dintre tradiție și inovație, se preiau, eficient și selectiv, procedee și sugestii ale artei populare. Unul dintre ansamblurile de pictură cert individualizate în expoziție, lucrările lui Nicolae Groza, în tehnica picturii pe sticlă, transmite, într-o viziune sintetică, redevabilă formației de monumentalist a autorului, sentimentul fabulosului și dimensiunile fantastice ale basmului popular. Hipertrofieri ale corpului uman, analogii și metamorfoze ale regnurilor sînt anexate darului de povestitor al lui Nicolae Groza.

Pictura lui Ștefan Știrbu na-rează proverbe și povește. Ar-

borele vieții sau reducția lui simbolică segmentează vertical lucrările în care imagini suprapuse, în tradiția picturii religioase medievale, au o verificată dimensiune morală. Se pot descifra sfaturi pline de înțelepciune, anecdote, gînduri asupra vieții și morții, asupra forțelor malefice sau benefice, în această pictură care nesocotește spațiul renescentist pentru cel plurisenzorial al artei naive. Perspectiva acestor lucrări este topologică, iar hie-ratismul unor imagini conține vădite amintiri ale picturii istorice medievale.

Ion Grigore asimilează din arta populară sugestii pentru rafinamentul său cromatic, iar Mihai Lebaci extinde, ca în icoanele pe sticlă, imaginea pictată și asupra ramei, neglijînd astfel cezura dintre obiect și mediu. Fabulosul popular pe care-l descifrăm ca dimensiune

a gîndirii plastice la Nicolae Groza poate fi sesizat mai ales ca procedeu stilistic la Toma Roată, iar Eliza Repeșanu juxtapune scene ale povestirii într-o succesiune serială în care spațiul pozitiv acaparează imaginea.

În tapiserie, Maria Vagli sărăcește complexitatea artei populare oltenescă, privînd-o de bucuria și excesul culorii, iar Cela Grigoraș Neamțu propune, în compoziția expusă, ritmuri statice și monocrome. Sabina Tamaș, constantă în stil, folosește proprietățile expresive ale culorii.

În transluciditatea sticlei, Dan Băncilă captează admirabile efecte de lumină, iar Zoe Băicoianu compune rafinate nuanțe armonice.

Grafica este heterogenă în stil și calitate. De la figurativismul cu vădite intenții iluzioniste al lui Ion Grigorescu, pi-

nă la euriția abstractă a peisajului lui Ion Nicodim, Geta Brătescu, Emilia Boboia, Adrian Matei, Simona Runcan, Anton Perussi, Theodora Moisescu Stendil, Natalia Matei, Eva Cerbu, Natalia Rusu se înscriu cu opere pe care le-am fi dorit văzute pe simeza expoziției și nu într-un stelaș care contravine principiilor muzeistice și prejudiciază starea de conservare a operelor. Sculptura în lemn și metal, în afara amintitului caracter restrictiv al titlului, de Wilhelm Demeter, Napoleon Tiron, Petăr Balogh și Mircea Ștefănescu, mărește heterogenia expoziției. Iar acele admirabile ritmuri de continuitate ale lui Demeter, acele reducții stilistice puternice ale lui Tiron justificau o altă amplasare sau o altă cuprindere a titlului.

DOINA PĂULEANU

Spectacole de operă, operetă, balet

Genul liric a fost mai bine reprezentat pe litoral decât în anii trecuți. Turneele Operei Române — București, ale Teatrului de Operetă — București și Ansamblului coral Madrigal au îmbogățit afișul stagiunii, contribuind atât la diversificarea genurilor ei artistice, cât și la ridicarea ștachetei calității interpretative.

Au fost prezentate 94 spectacole (21 în iunie, 31 în iulie, 34 în august și 8 în septembrie) în toate stațiunile, mai frecvent în Mamaia, Eforie Nord și Neptun, mai rar în Eforie Sud, Techirghiol și Costinești, deloc în Năvodari și Mangalia Sud. Explicația este simplă: din cele 94 de spectacole lirice, 68 au fost susținute de Teatrul liric din Constanța. Ca în fiecare an, acest înzestrat colectiv artistic a depus eforturi considerabile, fiind prezent pe scenele litoralului aproape în fiecare seară. Întrebarea este pentru cine jucăm și ce jucăm. Repertoriul Teatrului liric în stagiunea de vară s-a sprijinit pe trei opere montate în „variantă germană”: *Liliacul*, *Voievodul țiganilor* și *O noapte în Veneția*. Acum câțiva ani, când a fost luată inițiativa prezentării unor spectacole în limba germană, faptul a fost unanim apreciat. Dar nimeni nu se gândea atunci că, sedus de încasările bune obținute cu aceste spectacole, Teatrul liric își va restringe programul estival, cu mici excepții, la programarea în exclusivitate a titlurilor de mai sus. Să realizezi 50 de spectacole, în trei luni, cu cele trei opere în limba germană, să fii liniștit de îndeplinirea planului anual de încasări, aceasta poate fi o politică financiară, dar, oricum, nu una culturală, artistică.

E adevărat, s-au mai prezentat: *Traviata* (de patru ori), *Copellia* (de cinci ori), un concert-spectacol la Costinești și tabăra Năvodari (de cinci ori) și — rara avis! — un recital de pian cu solistul grec Astrinidis, la Mamaia, pentru 60 de spectatori.

Trecem, fără prea multe comentarii, peste ciudata programare a unui recital de pian într-un teatru de vară cu o capacitate de 1100 locuri (deși a vusese, inițial, rezervată sala teatrului din Constanța), pentru a ne exprima nedumerirea și regretul față de absența completă a operei românești din repertoriul estival al Teatrului liric. De ce și pentru cine au fost montate operele *Ana Lujoana* și *Lăsați-mă să cînt*? Turistii români aflați nu numai în Constanța, Eforie Sud, Techirghiol și Mangalia Sud cum se acreditează, formal și nefondat, ideea la agențiile teatrale din Constanța, ci pe întregul litoral, n-ar fi dorit să asculte frumoasele arii și duete din aceste spectacole? Și nu numai operele românești, ci și cele în limba română, câte sînt în repertoriu, adică pu-

ține (*My Fair Lady*, *O noapte în Veneția*, *Pericola*) sau spectacolele muzical-coregrafice, sau baletul *Marinarul visător*... De altfel, teatrul a abandonat fără temei propria sa inițiativă, apreciată la vremea respectivă, a spectacolului din portul Tomis.

Credem că, pe lângă politica repertorială care trebuie să ducă la creșterea titlurilor de valoare, la Teatrul liric este necesară reconsiderarea concepției generale cu privire la stagiunea estivală. La împlinirea acestui deziderat, începînd cu vara anului viitor, își pot aduce contribuția Direcția instituțiilor de spectacole și arte plastice din C.C.E.S. și forul tutelar local, Comitetul de cultură și educație socialistă al județului.

Dincolo de aceste considerente de ordin organizatoric, care sperăm să fie bine înțelese de conducerea teatrului, spectacolele scenei lirice constănțene s-au menținut la buna lor valoare medie, fără scăderi grave, dar și fără scilipiri de excepție. În *Traviata*, rolurile principale sînt în prezent interpretate de trei cupluri, ultimul (Veronica Diaconu — Ilie Găntoiu) debutînd chiar în stagiunea estivală, cu justificabile speranțe de omogenizare și perfecționare. Baritonul Victor Axente, o voce curată, penetrantă, își confirmă, după două stagiuni, valoarea întezărită la debut. Soliștii vocali ai teatrului, situați pe trepte de valoare diferențiate de talentul, munca și responsabilitatea fiecăruia, au avut un program greu, ca număr de reprezentații, dar rolurile, în afara unor probleme de fonetică germană, nu le-au creat dificultăți artistice. E trist că acestor artiști nu li se oferă posibilitatea întâlnirii cu marile repertoriu de operă, visat de ei în conservator, și sînt nevoiți să „navigheze” obosiți și resemnați în apele calme și dulcele ale valsurilor din cele trei opere ale lui Johann Strauss. Ca și cum ar fi fost prea puține, circulă, acum, toamna, zvonul că e în proiect o nouă operetă de Strauss, *Singe vîenez*. Bine ar fi să fie numai un zvon... Dirijorii Silviu Panțiru și Iuliu Szarvady au împri-mat orchestrei, fiecare în parte, cu personalitatea sa artistică, noi note de seriozitate și profesionalism. Totuși, orchestra rămîne în continuare punctul nevralgic al instituției, datorită nu numai lipsei de omogenitate valorică, ci mai ales numărului redus de instrumentiști. O orchestră bună ar facilita în viitor și posibilitățile de organizare a mult așteptatelor concerte simfonice la Constanța și pe litoral.

Colectivul de balet, solicitat mai mult în actuala stagiune (două premiere: *Hora domnițelor* și *Copellia*), a făcut încă o dată proba creșterii maturității artistice a soliștilor și ansamblului. Corul, sub atenta și

competența îndrumare a maestrului Boris Cobaslian, în ciuda componenței sale restrinse, se prezintă onorabil.

☆

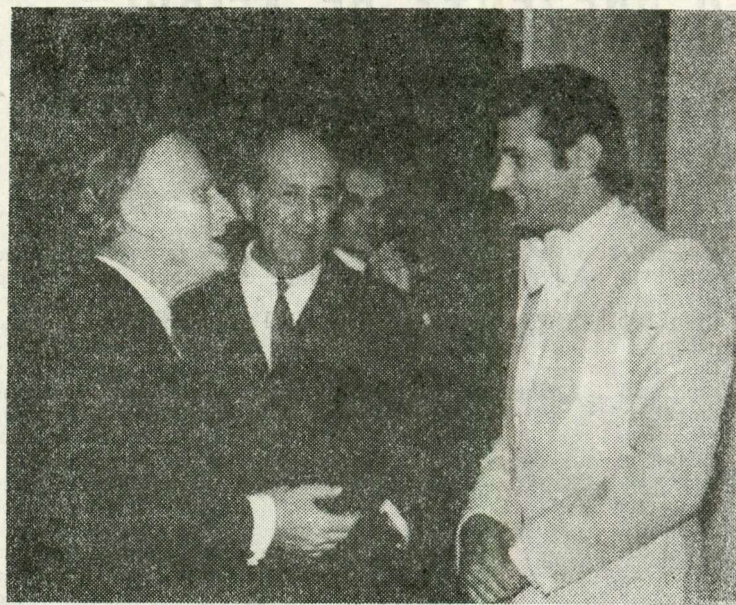
Parcă pentru a suplini absența operei românești în stagiunea litoralului, Teatrul muzical N. Leonard din Galați a adus în turneul său din această vară ultima sa premieră, *Leonard*, operetă de Florin Comișel, dar n-a izbutit, pentru că spectacolul a fost tern și anodin, cu o singură voce remarcabilă (Lucia Țibuleac) și un singur actor de valoare (Mihai Mihail), „împrumutat” de la Teatrul dramatic gălățean. Nici Teatrul de Operetă din București, trimis pe litoral cu subvenție de la minister, n-a reușit cu opera *Se mărită fetele* de George Grigoriu să lase o impresie favorabilă. Turneul a fost organizat în pripă, la sfîrșit de concediu, cu puține (sau nici una?) repetiții de ansamblu. Altfel nu se explică acele jenante nesincronizări dintre soliști și orchestră din primul spectacol de la Constanța, ca și nivelul modest la care au evoluat corul și baletul. *Cleopatra* — Melidoneanu, Valli Niculescu și Constanța Cîmpeanu au fost singurele excepții de valoare ale acestui spectacol, convingînd publicul prin frumusețea glasului lor și naturalitatea interpretării scenei.

Adevăratele evenimente artistice ale stagiunii lirice le-au constituit turneele Ansamblului coral Madrigal și ale Operei Române din București. Venit pentru prima dată pe litoral, după răsunătoare succese pe mapamond, Madrigalul Conservatorului Ciprian Porumbescu și-a onorat cartea de vizită prin spectacolele sale de înaltă ținută artistică. Ce să admiri mai întîi? Bogăția repertoriului cuprinzînd piese de la preclasi la moderni, acuratețea vocilor topite cu finețe într-un ansamblu care pare că a atins culmile perfecțiunii, sau măiestria profesorului și dirijorului, artistul emerit Marin Constantin?

Concertele Madrigalului în stațiunile de pe litoral, ca și spectacolele Operei Române din București (prezentă anul acesta cu multe din vîrfurile sale artistice: Ludovic Spiess, Magda Ianculescu, Cornel Stavru, Nicolae Herlea, Eugenia Moldoveanu, Nicolae Florei, Silvia Voinea, Magdalena Popa, Elena Dacian ș.a.), vor fi așteptate în fiecare stagiune cu un interes sporit de către iubitorii de muzică și balet.

Menținîndu-ne opinia că scenele litoralului trebuie să promoveze tot ceea ce este mai valoros în creația și arta interpretării din țara noastră, în toate genurile, credem că este bine să fie invitate și colectivele operelor din Cluj, Iași, Timișoara, precum și cele mai bune orchestre simfonice sau grupuri de cameră din București, Brașov, Arad etc.

JEAN BADEA



Iehudi Menuhin, Ion Dumitrescu și Gh. Zamfir

IEHUDI MENUHIN

din nou în România

muzica marilor gînduri, Idei și sentimente

L-am ascultat, admirat și prețuit din nou pe marele Iehudi Menuhin, artistul complet, omul de aleasă sensibilitate și deplină stăpînire a mijloacelor de expresie prin care face înțeles tezaurul de sunete al celor mai mari compozitori ai lumii. Participat și la ultimul Festival „George Enescu”. Iehudi Menuhin a reprezentat una din culmile acestei prestigioase manifestări, intrată în marelui circuit mondial de valori spirituale.

Ne-am aflat printre norocoșii care au fost în preajma Domniei Sale; dialogul a debutat brusc, firesc, asemeni întâlnirii dintre prieteni, după o lungă despărțire. Așa și este, între artistul american și țara noastră s-au atornat, de mult, legături de suflet dincolo de distanțe.

— Ce impresie v-a lăsat această a VI-a ediție a festivalului „George Enescu”?

— Sînt bucuros că mă aflu din nou în patria marelui Enescu, pe care îl consider drept unul dintre cei mai mari muzicieni ai secolului nostru. George Enescu a fost profesorul meu și memoria sa, a omului cu vastă și aleasă cultură, o păstrează cu sfințenie. Mă bucur, de asemenea, că sînt din nou în București, unul din marile centre muzicale ale lumii, în acest oraș minunat, recunoscut pentru vechile sale tradiții muzicale, care a dat lumii artiști de seamă, interpreți și cîntăreți.

Personal încerc o satisfacție deosebită că mă număr din nou printre oaspeții acestui festival, la care participă cu regularitate cei mai mari muzicieni de pe glob. Am interpretat cu deosebită emoție și bucurie, în fața unui public care a umplut pînă la refuz imensa sală a palatului, lucrări de Bach, Beethoven, Brahms, precum și celebra Sonată a III-a de George Enescu.

— Pentru că ați amintit o lucrare a marelui nostru compozitor, ce loc ocupă muzica enesciană în repertoriul dumneavoastră?

— Acord o mare atenție lucrărilor lui Enescu, pe care mă străduiesc să le fac cunoscute publicului meloman din diferite țări ale lumii. Eu socotesc muzica acestui compozitor genial, muzica marilor idei și sentimente. O interpretez totdeauna cu plăcere, fie ca solist, fie ca dirijor, așa cum se întîmplă cînd am în față partitura operei „Oedip”. Sînt mîndru că am dirijat această capodoperă a genului în cele mai mari teatre lirice din Europa și America.

— Cum ați colaborat cu Orchestra simfonică a Radioteleviziunii Române?

— Înaltul nivel artistic pe care-l deține Orchestra simfonică a Radioteleviziunii i-a permis, în concertul susținut, să realizeze o interpretare strălucită a muzicii lui Enescu, Beethoven și Bach sub bagheta unui dirijor talentat cum este Josif Conta. Sonoritatea omogenă în sinul partidelor instrumentale și de ansamblu, corectitudinea și acuratețea execuției, cîntul nuanțat și capacitatea de a se adapta stilurilor muzicale cele mai diferite sînt însușirile incontestabile ale acestei orchestre, care își justifică reputația internațională de care se bucură. În limitele acestor coordonate s-a desfășurat, cred, și colaborarea mea cu orchestra.

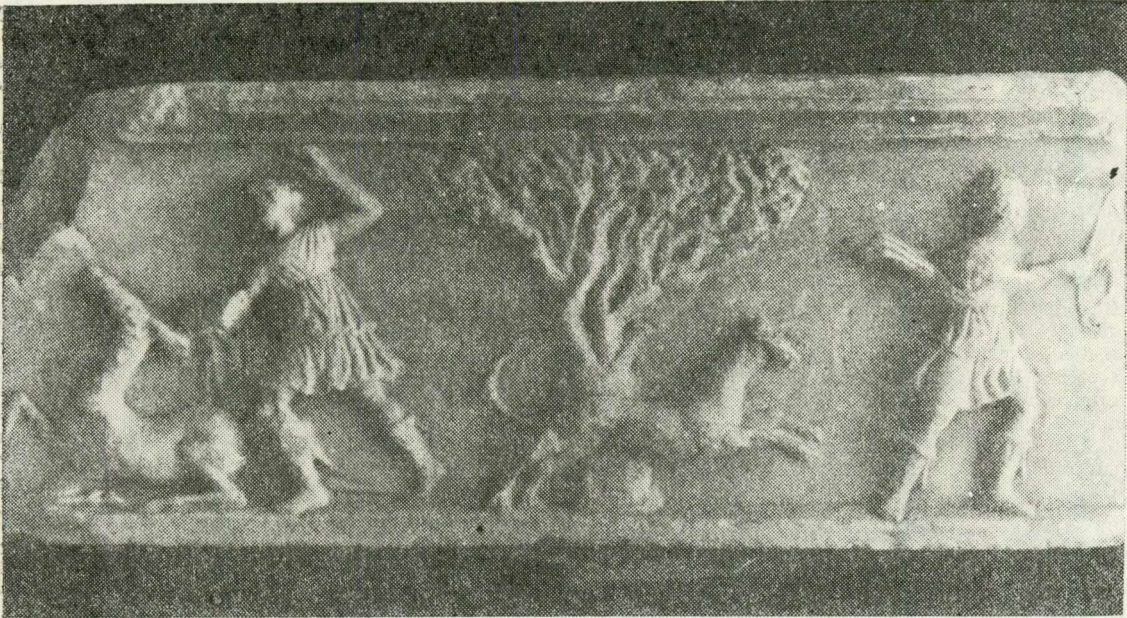
— Ce v-a plăcut cel mai mult în zilele Festivalului?

— În concertul de închidere am interpretat cu maestrul Ion Voicu dublul concert de Bach. Ion Voicu este un mare muzician, un violonist de o incomparabilă forță artistică, posesorul unui uimitor simț al transpunerii, bazat pe seriozitate și gravitate. Măiestria sa, care atinge aproape limitele imposibilului, îi îngăduie să păstreze stilul autorului, să transmită gîndurile și sentimentele acestuia, să rămînă în același timp original, lăsînd să se manifeste astfel cu plenitudine întreaga sa personalitate artistică. Pentru că mi s-a oferit acest prilej, aș vrea să remarc în cuvinte pline de căldură talentul excepțional al lui Gheorghe Zamfir, acest virtuoz al naiului care dă muzicii populare românești nebanuite culori artistice.

— Ce puteți spune despre muzica contemporană românească?

— Ascultînd lucrările compozitorilor dumneavoastră contemporani am distins, în diversitatea de stiluri și de genuri muzicale, o trăsătură comună. Anume aceea a continuării tradiției lui George Enescu, pe care îl consider părintele muzicii românești contemporane, cel ce a trasat un drum strălucitor viitoarelor generații de compozitori. Programul festivalului a dezvăluit multitudinea acestor căi, a scos în evidență talente și lucrări care se vor impune în repertoriul universal, într-un cuvînt, a dat posibilitatea cunoașterii unui univers atât de propriu și de original, care este muzica țării dumneavoastră. A acestei țări și a acestui popor minunat, pe care sper să-l revăd curînd.

IRA TEODORU



O PREZENȚĂ PE AFIȘUL LIRICULUI GĂLĂȚEAN

La Galați, spectacolul muzical, cu deosebire opera și opereta, și-a câștigat de mult un loc meritoriu în circuitul unei bogate și diverse vieți culturale-artistice; acest lucru rezultând în primul rând din varietatea titlurilor care apar pe afișele și reprezentațiile curente, cit și din adevăratul un public exigent, capabil să discearnă momentele de înaltă artistică. Spectacolele de estradă, organizate tot sub egida Teatrului muzical „N. Leonard”, colorează plăcut gama de manifestări cu un astfel de profil. Având un merit în popularizarea genului estradistic, reținând atenția unui public în cunoștință de cauză, secția de estradă a muzicalului gălățean, deși cu posibilități infinite mai mari decât cele ale colectivelor similare din țară, nu și-a susținut în crescendo — cum era și normal — cartea de vizită; aceasta cu deosebire în ultimele 5—6 stagii, perioadă când numărul premierelor și cel al spectacolelor demne de reținut au trecut aproape neobservabil, starea de lucruri datorându-se în primul rând unei planificări haotice, incompetenței profesionale a celor care, până nu de mult, au „răspuns” de destinele acestei instituții artistice. La antipodul unei astfel de „optici”, stagiunea 1972—1973, aflată acum la ultima ei filă, mărează o prezență mai consistentă și activă și a prilejuit secției de estradă realizarea unui spectacol muzical-coregrafic, „Revista în balon”, care afirmă public, prin toate elementele și componentele sale, posibilitățile unor soliști și actori înzestrați, capabili să ofere publicului reprezentații cu reale valențe artistice și educative. Pornind de la tematica spectacolului puternic ancorată în problematica și preocupările noastre cotidiene (Galațiul zilelor noastre, Galațiul unde se înalță nava amiral a siderurgiei românești, portul și oamenii lui harnici, Galațiul studențesc, Galațiul cu împrejurimile lui atât de frumoase și pitorești — pădurea de bujori de la Roșcani, plaja de la Coțuța —, constructorii care înalță Tigrine și cartiere întregi spre fericirea tuturor celor care trăiesc și muncesc în acest „oraș de la Dunăre”), remarcăm faptul că prin intermediul acestui spectacol se reconfirmă încă odată eficiența ideilor și măsurilor organizatorice, astfel de rezultate fiind posibile numai atunci când inițiativele și răspunderile asumate sînt în-

drumate și călăuzite, ca în cazul de față, cu competență și exigență profesională. În tonalitate cu textul, cu mesajul pe care acesta îl transmite (autor, Mihai Maximilian) — muzica colorează admirabil nota general-optimistă a spectacolului (compozitori, Vasile Veselovski și Cristofor Barbatti). Interpretii, soliștii, actorii, baletul, toți deopotrivă dau împlinire unei realizări de zile mari. Ionel Miron, Alexandru Jula (cunoștințe mai vechi, soliști cu o personalitate artistică de mult afirmată), ca și mai tinerii soliști Teodor Munteanu (o voce caldă, convingătoare, plăcut timbrată, cu un farmec scenic deosebit) și Valeriu Siliu (muzical, vădit predispus interpretării melodiilor cu iz romantic), Ofelia Panaitopol (interpretă sensibilă, căreia îi convin foarte bine cîntecele de pahar, romanța), Lidia Bircă și Mariana Stanca supun atenției publicului melodii și „momente muzicale” antrenante, care rețin atenția printr-o generoasă și inspirată linie melodică. Amintim doar câteva dintre aceste melodii: „Serenadă la Mazepa”, „Oameni buni”, „Eu te iubesc”, „Pădurea de bujori”, „Orice suflet de român e o comoară”, „Amsterdam”, „Vin pescarii” și altele. La rîndul lor, actorii Traian Vasiliu, George Panaitopol, Jean Segal, bogat serviți în acest spectacol, individualități care se disting prin bun gust și experiență scenică cîștigată în popularizarea cu succes a genului, pun în valoare un text pe măsura posibilităților lor actoricești, creînd antren și bună dispoziție. Prezentarea programului, fără clenciuri și fîfse, este asigurată de către Pia Dumitrescu. Baletul, o revelație surprinzătoare de plăcută, se încadrează perfect în armonia generală, poate pentru prima dată la asemenea dimensiuni, fiind o prezență indispensabilă. Din nou Adriana Dumitrescu, artistă cu o inepuizabilă fantazie regizoral-coregrafică, ne dă prilejul s-o aplaudăm (pentru a cita oară?), la scenă deschisă. Iată și numele cîtorva dintre interpreții partiturii coregrafice: Venera Gherman, Gina Fierăscu-Antoniou, Antoaneta Cotoroiu, Angela Negreanu, Cornelia Velic, Rodica Mayer, Nellu Popa, Ion Bașa, Mitti Nicoară, Mircea Cîmpeanu, Gh. Olinici și alții. Un cadru scenografic aerisit, cu o pronunțată notă de atractivitate și

DUMITRU SANDU

(Continuare în pag. 15)

Precizăm de la început: a) că este vorba de instrumentul „cu care se scria în antichitate pe tăblițele acoperite cu ceară” (Dicționarul de neologisme); b) că întrebarea noastră vizează o știință poate ciudată, dar reală, în legătură cu monumentul din piața primăriei constănțene.

În zilele cînd am fost oaspeții Sulmonei, am trecut de mai multe ori prin Piața XX Septembrie unde străjuiește, din 1925, bronzul geamăn celui din Constanța al lui Publius Ovidius Naso. Firesc era să privesc cu atenție chipul celui care a fost deopotrivă cetățean al Sulmonei și al Tomisului. Într-o zi am avut impresia că observ o deosebire între cele două exemplare turnate în același tipar lucrat de sculptorul din Roma, Ettore Ferrari. E de la sine înțeles că amîndouă trebuie să fie identice. Și totuși... Vă invităm să priviți imaginile, în ordinea în care le prezentăm.

Imaginea nr. 1 prezintă partea superioară a monumentului de la Sulmona. Se observă că, în mîna dreaptă, așezată sub bărbie, Ovidiu ține un stil, iar în stînga, adusă sub cotul dreptei, poetul ține o tăbliță. Deci sculptorul îl înfățișează pe poet într-un moment de inspirație, de gîndire, în timpul elaborării uneia din elegiile sale pontice.

Fotografia nr. 2 ne oferă aceeași parte a monumentului de la Constanța. Dar stilul lipsește.

Să fie un adăus tîrziu al sculptorului atunci cînd s-a turnat monumentul pentru Sulmona? Nu! Monumentul constănțean a fost întru totul identic celui

din piața Sulmonei. Iată, spre convingere, fotografia lui, reprodusă după lucrarea Ovidiu de Ovidiu Drîmba. Se observă foarte bine instrumentul de scris în mîna care sprijină fața concentrată a poetului. Am privit cu binoclul locul unde ar fi trebuit să se afle stilul. Am reușit să văd locurile de unde extremitățile, rupîndu-se, au căzut și s-au pierdut. Poetul ține în mîna — ascunsă parcă — partea de mijloc a

CĂLĂTORIE ÎN TIMP

unde-i

stilul

lui ovidiu?

stilului. Cînd s-a putut întîmpla accidentul? E greu de spus, pentru că fotografiile de care dispunem nu au menționată și data cînd au fost făcute. De exemplu, fotografia din cartea lui Drîmba s-ar putea să fie mult mai veche decât anul apariției lucrării: 1960. La fel, mai veche, trebuie să fie imaginea acestui

monument reprodusă în revista Analele Dobrogei — volumul din anul 1928. Avem la îndemînă trei ilustrate vechi din colecția inginerului Silviu Dragomir. Ilustrata din 1903 și cea din 1912 ne oferă imaginea întreagă. În schimb, o ilustrată datată 8 august 1934 ne prezintă chipul așa cum îl putem vedea azi — fără stil. De altfel, în fotografiile de după 1930, poetul apare fără stil.

Aș îndrăzni să presupun că dispariția acestei părți a monumentului s-a produs într-o noapte din toamna anului 1916, cînd, în vreme de război, ocupații de atunci ai Constanței, au coborît statuia de pe soclu și au trîntit-o pe pavaj. În menționatul volum al *Analelor Dobrogei* — cel din 1928 — și în volumul Tomi — Constanța de C. Ionescu Dobrogeanu este reprodusă fotografia acestui moment dramatic din biografia statuii lui Ovidiu — biografie interesantă, pe care vom prezenta-o într-unul din numerele viitoare ale revistei. Repararea acestei ciunteli neobservată pînă acum cred că poate fi considerată ca o datorie a Muzeului de arheologie și a celui de artă, ca și a forurilor municipiului Constanța. Mai ales că, lipsit de acest amănunt, monumentul capătă altă semnificație decât cea care s-a aflat în concepția lui Ettore Ferrari: poetul pare a sta gînditor, gînditor pur și simplu. S-o fi gîndind oare la cei ce i-au smuls cu brutalitate stilul? Să restituim poetului unealta, iar monumentului sensul lui adevărat!

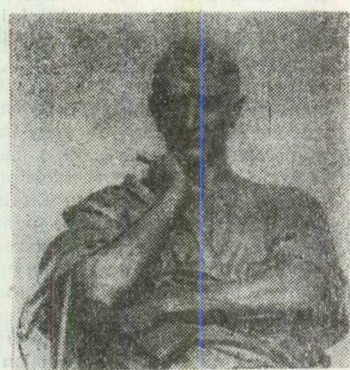
I. B.



1



2



3

Direcțiile dezvoltării economico-sociale ale României în deceniile următoare, prezentate în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu și aprobate de Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972, precum și sarcinile trasate de Conferință au implicat largi asupra tuturor laturilor vieții noastre economico-sociale și implicit asupra învățămîntului, care „trebuie să pregătească tineretul pentru producție, pentru muncă; și tînarul din liceu și cel din universitate trebuie să fie în stare să execute o muncă concretă în societatea socialistă”. Este așadar o axiomă a prognozei educaționale faptul că evoluției economiei noastre spre o structură caracteristică economiilor avansate este necesar să-i corespundă un nivel tot mai ridicat de cultură și de pregătire de specialitate a tuturor oamenilor muncii. În studierea procesului de urbanizare, Miron Constantinescu subliniază că: „în cazul concret al procesului de urbanizare ne interesează, îndeosebi, cuantumul și direcția investițiilor necesare pentru deschiderea șantierelor și implantarea uzinelor, pentru construi-

orientarea profesională a elevilor

rea de locuințe, așezăminte culturale, după cum trebuie să precizăm cuantumul și ritmul cheltuielilor bugetare necesare asigurării procesului de școlarizare, calificare și recalificare, ridicarea nivelului cultural”.

Pornind de la principiul de bază că „învățămîntul trebuie să pregătească tineretul pentru muncă și viață”, că „aceasta este sarcina fundamentală a unui învățămînt cu adevărat serios, capabil să pregătească poporul nostru pentru construcția societății socialiste și comuniste”, principiu scris ca atare în Hotărîrea Plenarei Comitetului Central din 18—19 iunie, se ajunge imediat la necesitatea de a-l fructifica în realizări pe măsura țelurilor politicii partidului și statului nostru.

Întregul ansamblu de măsuri prevăzute în hotărîrea adoptată are ca numitor accentul pe care-l pune pe formarea unor cadre bine pregătite teoretic, dar în aceeași măsură capabile să facă față nemijlocit cerințe-

lor vieții, producției, să fie prezente cu priceperea profesională și puterea de dăruire acolo unde societatea o va cere. Municipiul Constanța oferă câteva elemente pozitive în acest sens. Preocuparea factorilor de răspundere de aici pentru orientarea profesională a elevilor s-a manifestat în grija pentru îndrumarea organelor, a organizațiilor de partid și a conducătorilor de școli de a se îngriji de amenajarea atelierelor școlare pe specialități și pe profile de meserii și de dotarea acestora cu scule, mașini, utilaje și cu instrumentele necesare.

Întreprinderile patronatoare au găsit căile potrivite pentru înzestrarea tehnică a atelierelor școlare. Pot fi date exemplul întreprinderile: I.C.M., Energia, I.C.H., Textila dobrogeană, Integrata de lînă, Șantierul naval, I.T.C. și altele.

Pentru acest an școlar s-a amenajat și un atelier interșcolar pe mai multe profile de meserii în una din halele In-

treprinderii de prefabricare a materialelor de construcții. Aceste inițiative prezintă o serie de avantaje: pe plan educațional, atelierul oferă posibilități sporite elevilor de a-și forma deprinderi de muncă și de activitate utilă, comune mai multor domenii și ramuri de producție; în al doilea rînd, în atelierul pe profile de meserii pregătirea introductivă a elevilor și de producere a unor obiecte cu utilitate nemijlocită lelor, materiilor prime, a uneltelor de muncă și în formarea deprinderilor de lucru este mai amplă, această pregătire avînd un mediu de instruire — deși sumăr înzestrat — cu mașini u-nelte — mai bogat în posibilități de activitate directă a elevilor și de producere a unor obiecte cu utilitate nemijlocită care mențin mai ușor interesul elevilor pentru munca tehnico-productivă; în al treilea rînd, cu o dotare relativ restrînsă și prin folosirea unei singure încăperi utilizabilă pentru mai multe ore săptămînal, atelierul pe profile de meserii

este mai ușor de realizat de către școlile mici și mijlocii decât atelierul pe specialități. În acest sens, inițiindu-se treptat, în fiecare clasă în cîte o specialitate, la finele clasei a VIII-a elevul va opta mai deliberat și mai ferm pentru o profesie pe care a început s-o cunoască și pentru care își dă seama că are înclinații reale. Aici rolul profesorului de specialitate, al dirigintelui și mai ales al maestrului-instructor este enorm.

După părerea noastră, în clasele V—VIII este necesar să se depisteze adevăratele înclinații și aptitudini ale elevilor pentru o specializare într-o anumită meserie și formarea deprinderilor de bază într-o serie de meserii apropiate.

Este nevoie și de o testare a elevilor, pentru a evidenția pe lingă înclinațiile și aptitudinile reale, spiritul gospodăresc, ordinea, disciplina și atitudinea față de munca productivă. Considerăm că, în această activitate plină de răspundere, pro-

OCTAVIA IVAN
ALEXE PRUNDEA

(Continuare în pag. 15)



Încotro ne îndreptăm?

În capitolul 8 al noii sale cărți de eseuri, intitulată **Știința și marxismul** (Ed. enciclopedică, 1973), Valter Roman atrage atenția asupra acuității cu care se pune astăzi vechea și chinuitoarea întrebare: încotro se îndreaptă omenirea?, afirmând, pe bună dreptate, necesitatea unei abordări științifice, creatoare, a acestei probleme. Valter Roman este autorul a numeroase eseuri consacrate în special revoluției științifice și tehnice contemporane, implimentații a acesteia asupra dezvoltării societății. Cartea de față este astfel o sinteză a preocupărilor sale mai vechi și mai noi de investigare a dinamicii științei în raport cu evoluția social-politică în plan mondial, cu referire la probleme specifice țării noastre. Ceea ce reținem de la început este spiritul lucid și realist cu care sînt abordate fenomene și tendințe contradictorii, faptul că autorul nu numai că nu ocolește întrebările cu care este confruntată lumea de azi, dar încearcă să dea sau măcar să schițeze răspunsuri. El este conștient că elaborarea teoriei marxiste a revoluției științifice-tehnice „este o sarcină pe cît de actuală și importantă, pe atît de dificilă”. Gîndirea trebuie să fie îndrăzneată și creatoare, liberă de dogme, canoane și fetişuri. Drumul gîndirii creatoare este presărat cu incertitudini și chiar cu greșeli, se sprijină însă pe fapte, se hrănește din pasiunea pentru adevăr, orizontul său este luminat de succes. Francis Bacon e citat în sensul că adevărul e în viitor și nu în trecut. Nu trebuie să ne facem o imagine a viitorului după paradigmele trecutului. Prezentul trebuie privit prin prisma viitorului și nu invers. Este citat Engels: „Cu fiecare descoperire epocală din domeniul științelor naturii, materialismul trebuie să-și schimbe forma; iar de cînd istoria a fost supusă și ea interpretării materialiste, se deschide și aici o nouă cale de dezvoltare”. În continuare este citată o afirmație a lui Lenin dintr-o discuție pe care a avut-o cu H.G. Wells: „Toate concepțiile omenești sînt la scara planetei noastre, ele se bazează pe presupunerea că potențialul tehnic, cu toată dezvoltarea sa, nu va depăși niciodată limitele pămîntului”. Și: „Dacă noi vom reuși să stabilim comunicații interplanetare, vor trebui revizuite toate concepțiile filozofice, sociale și morale”. Afirmîndu-și încrederea în știință, în rolul hotărîtor pe care îl va avea aceasta în viitor, autorul nu omite dificultățile, nu evită îndoilele, nu escamotează contradicțiile existente și care își așteaptă, desigur, rezolvarea. „Nu e vorba nici de a acuza, nici de a se scuza, ci de a înțelege acest uriaș proces revoluționar”, spune, în pofida acestora care contestă încă valabilitatea revoluției științifico-tehnice. Revoluția tehnică au mai fost, în secolul al XVI-lea, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, la finele celui de-al XIX-lea. Aceasta, pe care o cunoaștem, este cea de a patra. De observat linia dezvoltării lor: unealtă — mașină — automobil, cît și ritmul tot mai rapid de la una la alta: 200, apoi 100, și apoi 50 de ani. Deosebire semnificativă: în trecut au avut loc fie descoperiri în domenii ale științelor, fie descoperiri care au revoluționat

tehnica; pentru prima oară în istorie, această revoluție are un caracter bivalent (tehnic și științific). „Procesele revoluționare care au loc astăzi în știință și tehnică sînt organice legate între ele, alcătuiesc un tot unitar.” Altă deosebire: știința premerge, devansează și hotărăște dezvoltarea tehnicii și mai puțin invers; ea vine în întîmpinarea producției înseși. Aici, credem, autorul ar fi trebuit să argumenteze cu exemple concrete, să explice. Desigur, că știința nu are decît de cîștigat în confruntarea cu faptele. Știința (cunoașterea) oricît ar fi de întemeiată și de temerară nu poate să se afirme decît pe terenul ferm al realității, al producției, al vieții sociale. Trebuie avute în vedere, așadar, corelațiile, conexiunile științei cu societatea. Puterea, altfel spus, eficiența științei depinde de puterea politică, căci știința informează, factorii politici decid. Autorul atrage atenția deci, nu numai asupra responsabilității oamenilor de știință, ci și asupra responsabilității factorilor de decizie. Gravitatea unor măsuri greșite poate schimba cursul dezvoltării, cu repercusiuni asupra destinului omenirii. Nu trebuie să scăpăm din vedere efectul dual al științei, faptul că „ea poate totul pentru om, dar poate avea și un efect catastrofal pentru întreaga omenire — dacă acest proces revoluționar nu va fi modelat în folosul oamenilor, al omenirii. Arătînd că cele mai multe dintre descoperirile științei au fost folosite atît pentru crearea, cît și pentru distrugerea de bunuri, eseistul combate teoria paradoxală după care războaiele ar fi contribuit la dezvoltarea științei. Argumente edificatoare: omenirea a cunoscut perioade de avînt multilateral în care progresul tehnic nu a fost condiționat de pregătiri militare; distrugerile militare au fost o frînă; fără război omenirea ar fi avansat într-un ritm mai rapid, în condiții net favorabile; uriașele cheltuieli în scopuri militare prejudiciază implicit sfera cercetărilor științifice în scopuri pașnice. Și: „Alianța funestă a științei cu militarismul duce, în ultimă instanță, la consecințe nefaste pentru omenire”. Dacă un război termoneuclear ar fi, categoric, o catastrofă mondială, aproape tot atît de primejdioasă apar acele efecte negative care însoțesc progresul tehnico-științific: poluarea aerului, apei și solului, exploatarea nerațională a resurselor naturii, dereglarea circuitelor și echilibrelor naturale. Ca și în problema evitării războiului, și în privința evitării noxelor civilizației tehnice actuale, singura soluție este „o înțelegere a tuturor în privința remediilor”. Omenirea nu poate fi oprită din mersul ei înainte. „Între avantajul economic și dezavantajul ecologic, între dezavantajul economic și avantajul ecologic trebuie stabilit un echilibru armonios”. Știința, tehnica, economia trebuie privite prin prisma utilității lor pentru societatea umană. Civilizația socialistă sporește, prin umanismul ei militant, climatul favorabil întemeierii acestor deziderate.

OCTAVIAN GEORGESCU

O convorbire cu dr. Hilarius Skolka, director adj. științific al Institutului de cercetări marine Constanța (în clădirea sup-lă, ascunsă privirilor de o vegetație debordantă, străjuită de aproape de halebardele mării) se arată de la început a-greabilă, nu lipsită de date-sur-priză. Interlocutorul nostru este o natură dîna mică, aspectul său aproape firav se metamorfozează sub ochii noștri de la o clipă la alta, e pasional, distras, reflexiv, sures-citat, trece astfel de la gravitate la o explozie verbală și de aici la tăcere punctată doar de mișcările nervoase ale mînilor. Suride malițios, constatînd încă o dată că telefonul „e mort”. Nu-i nimic, spune unui tînăr bine legat, cu niște ochi de o blîndețe teribilă, du-te la „centrală”, fă comenzi-le necesare. Se răzgîndește: lasă, am să vin eu. Tînărul este specializat în instalații marine. A fost în Franța, pleacă peste puțin la New York. Îl întreb de un alt cercetător. E la Portorož la o consfătuire privind protecția apelor, vine răspunsul. Nu mă mir, vreau doar să aflu.

— Sîntem, după cum cred că știți, o instituție unică în țară. Cercetători ai mării. Cei mai apropiați colegi ai noștri sînt la Varna. Meseria ne poartă pe ape. Anual pleacă foarte mulți cercetători în străinătate pentru specializări diferite.

— Care sînt cercetările de ansamblu pe care le întreprinde colectivul institutului?

CERCETĂRI MARINE

— Cercetările noastre acoperă o sferă tot mai largă. O preocupare de ansamblu o constituie fauna și flora Mării Negre. După cum se știe, marea noastră are particularități care o deosebesc mult de alte mări. Nu toate aceste „particularități” ne sînt favorabile. Astfel: faptul că este o „mare închisă”, că stratul oxigenat (boltit din cauza curenților) nu depășește 120 — 180 m., că se autopoluează (concentrația de hidrogen sulfurat fiind unică în lume)... Sînt și aspecte favorabile (o dovadă că natura se echilibrează în sine): imensa populație de scoici a apelor litorale filtrează apa; algele macrofite o oxigenează, au rol în păstrarea purității apei... Ne preocupă protecția și valorificarea unor resurse biologice (pești, alge etc.). O cercetare permanentă o constituie starea rezervelor și dinamica lor, la peștii de valoare economică. Contribuim la perfecționarea metodelor, a sculelor de pescuit. Efectuăm cercetări pentru flota de pescuit oceanic. În acest sens, reglementările la nivel internațional ridică probleme noi, cum ar fi pescuitul la adîncimi mari.

Conversația este, desigur, mai fragmentată, punctată de întrebări și răspunsuri scurte, intervin chiar delicioase digresiuni care, în chip fatal, „scapă” însemnărilor de față. Uneori sîntem întrerupți: o laborantă aduce niște mostre de analiză, contabilitatea cere semnăturile de rigoare pe actele „la zi” etc.

— Unde s-au dus delfinii, îl întreb.

— Delfinii au o existență tri-

bală. Înnoată în cîrduri, de-a lungul coastelor (Anatoliei, Crimeei...). Au fost observați din avion: cînd se întîlnesc două cîrduri, se îndepărtează imediat. Se evită, probabil vorbesc limbi diferite și e cert că au memorie devreme ce nu mai revin mult timp în apele în care au fost vînați. La noi, au început să revină.

— Ce pericole pîndesc populația mării?

— Nu numai fauna, dar și flora. Sînt cîteva surse nocive. Între care poluarea cu petrol și derivați. Eficient e acel preparat care absoarbe și transformă poluanții de acest fel într-o pulbere ușor de captat și din care petrolul poate fi recuperat. O altă primejdie o constituie poluanții chimici transportați de apele deversate. De pildă, în Marea Neagră se varsă anual circa 400 km. cubi de apă. Din această cantitate, 200 se evaporă și 200 se scurg prin Bosfor. Problema e că apa se evaporă, dar poluanții rămîn.

— Cercetătorii Institutului au în vedere și acest aspect?

— Firește. Ne interesează protecția a tot ce e viu în mare. Nu numai peștii. Și animalele nevertebrate. Sînt 220 de specii de alge macrofite. Sînt peste 750 de specii microscopice care formează fitoplanctonul și fitobendosul.

Discutăm despre importanța previziunilor, despre necesitate și control, păstrarea echilibrului ecologic revine ca un leit-motiv. Îl întreb dacă hidrogenul sulfurat din adîncuri este exploatabil. Bulgarii, îmi spune, fac cercetări în acest sens.

Apoi, ca iubitori ai mării, venim la suprafață, înconjurăm cu priviri calde litoralul, într-un dialog mai senin. Aflu că o echipă de cinești de la studiourile „Al. Sahia”, împreună cu colegii lor bulgari și cu colaborarea științifică a Institutului, au realizat pe peliculă color un film într-un ciclu de șapte pe itinerariul de la Sulina la Ropotamo. Institutul întreprinde raporturi de colaborare și schimb de informații cu numeroase institute similare. Are nave proprii de cercetare, laboratoare specializate, dotate la nivel mondial, o bibliotecă cu studii și periodice „la zi”.

— Colaborăm în cadrul convențiilor internaționale pe care le are țara, atît pe linia pescuitului oceanic, cît și în privința cercetărilor oceanografice fundamentale. Pentru probleme de pescuit, la Marea Neagră colaborăm cu Varna și Kerci. Pentru pescuit la Atlantic colaborăm cu Kaliningrad, Gdynia, Rostock. Scoatem o publicație **Cercetări marine**, cu studii în limbi de circulație, cu care facem schimb cu 180 de institute de pe glob.

Pe nesimțite, discuția se polarizează în jurul obiectivelor de perspectivă ale județului Constanța. Ne oprim asupra reliefului, fascinant al Dobrogei, medităm la vechea albie a Dunării. Albia înaintează departe în mare. Un canion s-ar afla la cîteva zeci de mile de Constanța.

Mulțumim interlocutorului nostru, plănuid o viitoare discuție despre viețuitoarii mării...

G. OCTAVIAN

congresul publiciștilor de turism

Litoralul nostru a găzduit de curînd o importantă reuniune internațională: al XVIII-lea Congres al Federației internaționale a ziaristilor și scriitorilor de turism (F.I.J.E.T.) desfășurat între 29 septembrie — 3 octombrie în stațiunea Neptun. Amănunte despre activitatea F.I.J.E.T. și despre rezultatele Congresului ne-au fost oferite, cu deosebită amabilitate, de către dl. EMILE LE-MAIRE, comisar pentru congrese în cadrul F.I.J.E.T.

— Înființată în anul 1954, federația noastră reunește asociațiile naționale ale ziaristilor și scriitorilor de turism din 26 de țări (aproape toate țările Europei și Algeria, Argentina, Brazilia, Canada, Peru etc.) activitatea sa vizînd concertarea eforturilor depuse de publiciști în scopul propagării turismului internațional, factor contemporan de recunoscută importanță în întărirea prieteniei și colaborării dintre popoare. Astăzi, dezvoltarea turismului nu se poate realiza fără sprijinul ziaristilor și scriitorilor specializați în acest domeniu.

— Care este contribuția ziaristilor și scriitorilor de turism români în cadrul F.I.J.E.T.?

— Activitatea acestora este apreciată și stimată de toți membrii federației. De altfel, România a dobîndit remarcabile succese în domeniul publiciștilor de turism, deși tradiția activității turistice este, la dumeavoastră, de dată relativ recentă. Am constatat că publicul român este foarte receptiv la acest sistem de comunicare, fapt certificat, între altele, și prin succesul de care se bucură ziarul „Litoral”, care apare la Constanța ca ediție specială a ziarului local „Dobrogea nouă”. Îmi face o deosebită plăcere să remarc că ziarul „Litoral” se constituie ca un unicat pe plan internațional, nici o altă zonă turistică europeană neputîndu-se mîndri cu existența unui cotidian dedicat exclusiv problemelor de turism. Este încă o dovadă — pe lîngă multe altele — a atenției ce se acordă în România informării turistice prin metode publicistice.

— Ce probleme s-au dezbătut la Congresul F.I.J.E.T.?

— Mai întîi trebuie spus că alegerea litoralului românesc ca loc de desfășurare a celui de al XVIII-lea Congres al F.I.J.E.T. indică recunoașterea realității că România în general și litoralul acesteia în special sînt într-o continuă ascensiune la „bursă” turismului internațional. Congresul s-a constituit într-o primă perioadă (29 septembrie — 3 octombrie, la Neptun) de dezbateri pe marginea unei teme propuse de România și adoptată de către F.I.J.E.T.: „Rolul ziaristilor și scriitorilor de turism în formarea turistului modern” —, după care cei 200 de participanți au efectuat o călătorie de documentare, timp de cinci zile, prin cîteva zone turistice românești (Delta Dunării, Nordul Moldovei, Maramureșul, Ardealul, Bucureștiul) pentru a cunoaște mai îndeaproape modul de desfășurare a activității turistice din țara gazdă. Trebuie spus că eforturile depuse de organizatori — Uniunea Ziaristilor și Ministerul Turismului din România — pentru pregătirea și buna desfășurare a Congresului sînt vrednice de laudă.

ARCADIE STRAHILEVICI

din trecutul sportului dobrogean (IX)

Ne aflăm încă în acel bogat an fotbalistic 1924, la sfârșitul sezonului. „Bătălia” în campionatul local se încheie cu victoria echipei „TRICOLOR”. Cro-nicarii notau continuu ascensiune a echipei „Macaby” A, care are în Edelstein, frații Levy, Stanislas (acesta „o fericită achiziție”) și Peritovici, elemente de bază „ce vor da mult de lucru adversarilor la viitoarele match-uri” (n.n. Macaby învinsese surprinzător formația vedetă TRICOLOR, cu 2-1).

După epuizarea campionatului, sezonul s-a încheiat cu „un foarte palpitant match internațional”. TICA (Varna) și VICTORIA (Constanța) care „a adunat o multime mare și entuziastă de îndrăgostiți de foot-ball”. (În ultima vreme mai avuseseră loc la Constanța meciuri internaționale cu echipe de club din Bulgaria, printre care și „VLA-DISLAV” din Varna).

Consemnând evenimentul într-o amplă relatare, cronicarul Lipovici nota: „rezultatul cu care s-a încheiat match-ul cu puternica formație bulgară nu l-a prevăzut nimeni. Toți credeau într-o victorie netă a oaspeților”. În ceea ce privește arbitrajul d-lui Pappa, acesta „a fost cit se poate de șovăitor și a făcut o urâtă impresie publicului”. Iată — pentru o eventuală monografie fotbalistică — cele două formații care s-au înfruntat în acel meci desfășurat în luna noiembrie.

TICA: Kibabcan, Petrov, Zlatev, Camburov, Bianov I, Savof, Bianov II, Zaicov, Lutzeanov (capitan), Naidenov și Dimov.

VICTORIA: Costea, Roșculeț, Cotta, Birzan (capitan), Terigher, Semcovici, Niculescu, Vulcan, Milan, Trandabur și Bezenil.

Și cronicarul încheie cu următoarea notă: „Clubul VICTORIA a oferit seara un banquet de peste 250 de persoane clubului TICA. S-a petrecut până târziu într-o atmosferă curat sportivă” (n.n. Unde ești, nene Iancule!) Și apoi cortina a căzut peste a-

cel sezon fotbalistic, jucătorii trecând la obișnuita hibernare — în toată regula și cu toate libertățile — (noțiunea de vacanță activă nu era cunoscută). Dar numai pentru scurtă vreme. Și iată de ce.

La începutul anului 1925 în Constanța era o vreme admirabilă. Adevărată primăvară. Lucru de loc neobișnuit pe litoral. Așa că „microbiștii” fotbalului, jucători și spectatori s-au întâlnit la 25 ianuarie, „pe o vreme excelentă” cu prilejul meciului VICTORIA — ELPIS, „cele mai bine închegate echipe pe care le posedă actualmente Constanța”. Meciul — amical — s-a încheiat cu un rezultat egal: 1-1 (0-0). Peste o săptămână, un alt meci, care a prilejuit unui cronicar următoarea relatare: „Tricolor, campionul regiunii Constanța, înfrunt de Elpis cu 3-0... Vai de cel care se culcă pe laurii ciști-gați... Tricolor nu a reușit să înjghebeze o echipă rutinită... Iată formațiile care au evoluat în acel meci memorabil, despre care s-a vorbit foarte mult în presă și (mai ales) în oraș... ELPIS: Hristu, Strato, Simu, Dendrimo, Sarandy, Diamantopol, Macri, Georghiu, Avanoğlu, Tase Protopopescu și Cochinos. TRICOLOR: Blănaru, Negulescu, Algardi, Nicodim, Semcovici, Cioroiu, Gologan, Brătucu, Nicola, Rădulescu, Gabrovanu.

Și, astfel, sportivii constănțeni au luat startul în sezonul 1925... ☆

După cum s-a putut constata din foiletoanele precedente, Constanța tindea să devină un centru sportiv important. Pentru ca eforturile pe care adepții sporturilor le depuneau în vederea propășirii diferitelor discipline să-și atingă mai bine scopul urmărit era nevoie de un ziar de specialitate. Și acesta a apărut duminică 19 aprilie 1925. Se numea „SPORTUL DOBROGEAN” — organ al mișcării sportive din Dobrogea — și apărea bisăptăminal.

După ce își arată, pe scurt, scopul apariției — popularizarea

sporturilor — redacția preciza: „zăr într-un articol tipărit pe prima pagină: „gazeta noastră nu va fi a nici unui club; ea va fi a tuturor sportivilor și a prietenilor sportului”.

Tot în primul număr, într-un articol pe două coloane, sub titlul „SPORTUL CONSTANȚEAN” ȘI NOUL ZIAR”, D. Tase Protopopescu, vice-președinte (și jucător) al clubului „TRICOLOR” — filiala Constanța, salută apariția ziarului „de care mișcarea sportivă dobrogeană avea absolută nevoie pentru o largă dezvoltare”. Printre colaboratorii de seamă ai ziarului se numără și reputatul aviator căpitan Romeo Popescu, care scrie un material în bună parte o critică severă cu privire la sportul constănțean arătând „calea cea bună de urmat”. Ziarul pornește entuziast la drum. Publică articole ample din diferite sporturi și sprijină entuziaștii adepți ai boxului, ciclismului, atletismului, ca și înjgheburile sportive din cuprinsul regiunii. Din coloanele ziarului, constănțenii află neplăcuta veste că reprezentativa de fotbal a liceului „Mircea cel Bătrîn” a fost înfrântă cu 2-3 la București, pe terenul ROMCOMIT, în finala campionatului școlar, de către echipa liceului bucureștean „Gheorghe Lazăr”, pierzând astfel „Cupa”, pe care o deținuse doi ani consecutiv. Din păcate „SPORTUL DOBROGEAN” nu a avut o existență prea lungă — nici doi ani...

În toamna anului 1969 am avut prilejul să-l cunoaștem pe fostul director al ziarului „Sportul dobrogean”. Este pensionarul G. Tănăsescu-Getan, stabilit în București, care ne-a vorbit cu entuziasm și, firește, nostalgie, despre „eroicele strădăni ale unui înimos mănunchi de tineri, foarte tineri cunoscuți constănțeni (insuși directorul lor nu avea atunci mai mult de 23 de ani), grupați la redacția ziarului sportiv în coloanele căruia „combăteau” energic, fără să-l intereseze dacă vor primi sau nu retribuție pentru cronicile pe care le scriau.

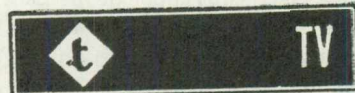
Din cele relatate de interlocutorul nostru a rezultat că „Sportul dobrogean” a fost înlocuit cu „Dobrogea sportivă și artistică”. În felul acesta, publicând reclame cinematografice și teatrale, noul ziar (80 % tot cu articole sportive) s-a mai putut menține o vreme, aproape doi ani. Alt nume, aceeași redacție, aceleași strădăni laudabile întru sport...

EMIL IENCEC

Anunțăm cititorii că pot face de pe acum abonamente pentru anul 1974, la revista TOMIS. Abonamentele se fac la oficiile poștale, la centrele de difuzare a presei și la redacția revistei. Costul unui abonament: 9 lei pe 3 luni; 18 lei pe 6 luni; 36 lei pe un an.

Există o categorie de telespectatori răsfățați la care celelalte categorii privesc cu firească invidie; opțiunile lor cinematografice, un pic demodate, cu ghetre, lavalieră și surisuri parșive de dandy interbelic sînt onorate constant, dacă nu chiar anticipat; pentru ei zilele de miercuri, vineri și duminică au mai întotdeauna parfumul amintirilor de junețe, în timp ce pentru ceilalți un Anthony Quinn zburind ca un minz neînhamat încă de carul celebrității sau un John Wayne învățînd să tragă cu pistolul nu înseamnă mai mult decât o lecție de istorie în imagini. Ceea ce constituia cit de cit obiceiul unui consens unanim, comicii vestiți ai ecranului, s-a refugiat într-un sfert de oră rătăcitor prin spațiile săptămînii, refractar la orice disciplină programată; întîmplările epocii de piatră, sub zodia căreia telespectatori mari și mici veleitari și modești își mai cultivau vecinătatea, nu se administrează în doze homeopate, fiind probabil pe sfîrșite. Cîte o parodie cinematografică perversă se lasă văzută din două părți și laudată pe două voci, încheind sporadic armistiții între gusturi și vîrste. Filme dense, actuale, cu încărcătură problematică rămîn însă opțiunea nesatisfăcută a atîtor categorii de telespectatori care în zilele de miercuri, vineri și duminică, abandonînd micul ecran, privesc către ceilalți răsfățați, cu firească și, bineînțeles, benignă invidie.

Orhidea neagră. Sophia Loren este, într-adevăr, o orhidee, n-are rost să ne întrebăm aici de ce marii actori sînt admirabili deobște la vîrsta senectuții, în timp ce marile actrițe pălesc înaintînd în vreme. Dar cu o floare filmul nu devine exemplar, chiar dacă Anthony Quinn este cel ce o cultivă. Un



FILME

cortegiu de năpaste aduc protagoniștii la limita răbdării, implacabilul își găsește resurse în eredități monstruoase, dintr-o perspectivă practică nu mai e nimic de făcut, auzi deja cerul prăbușindu-se peste capetele nefericiților, pariurile cresc vertiginos, o mie contra unu pentru tragedie, începe numărătoarea inversă a ultimilor metri de peliculă înfășurați pe tambur, cînd deodată, un zîmbet de înțelegere pe chipul celui mai periculos dintre personaje schimbă acele istoriei. Pentru cei care au uitat de existența happy-endului, luați cu alte formule cinematografice, filmul e o veritabilă surpriză.

Diligența. Suspens psihologic, tensiune, antren cu care se încheie o cură prelungită de John Ford, poate prea prelun-

gită. Păcat însă de memoria noastră încăpătoare care ca un copil uitat într-un cinematograf își anticipează toate surprizele peliculei văzute și nevăzute. Privindu-l, încerci regretul de a nu o face pentru înția oară și astfel regretul bate filmul.

Cocoșatul de la Notre Dame. Încă din prezentare sîntem preveniți — foarte bine — că William Dieterle nu este un regizor dintre cei de prima mînă. Speranța unui film de excepție al unui regizor mediocru — s-au mai văzut cazuri — și este demolată — foarte corect — din aceeași prezentare. Istoria e citită, Distribuția e quasi-obscură. Notre Dame apare și în pliantele turistice. Atunci, de ce...?

Pe jos, pe cal și cu mașina. O intrigă stereotipă precipită un noian de personaje spre un deznodămînt care n-are nici măcar darul de a ne contraria așteptările. Agitația de carnaval făcut cu bani puțini în care se rîde pe credit sau pe similitudinile — generoase — cu alte filme, rude mai bogate ale genului.

Texasul de peste gîrlă. Alain Delon și Dean Martin într-o dispută actoricească de rutină stimulată de o parodie plină de haz și de replici cu subtext în fața căroră spectatorului nu i se pretinde numai zîmbetul. Dar, bineînțeles, dacă nu-i comedie în spirit interbelic, e western. După el vin **Bărbății** cu Marlon Brando, închipuiți-vă apoi...

C. NOVAC



POȘTA REDACȚIEI

ION DORE-DEMIDOV. — Mai reușite mi se par a fi **Mircea și Apele...**, nici una scutită însă cu totul de prolixitate. Metafora vă scapă adesea de sub control. E nevoie poate de o cenzură personală mai severă pentru stăpînirea debitului verbal care depășește limitele obișnuite.

OGREZEAN P. ȘTEFAN. — Impresie confuză, chiar după lectura unui ciclu atît de bogat, mult tributar model. Am reținut **O flacără-i în somn**, cu speranța într-o clarificare a viziunii în viitor.

GEORGE FLORIAN GRIGORIU. — Impresia e în general favorabilă, dar ca reușite efec-

tive se pot cita numai fragmente. E nevoie de insistență în direcția clarificării ideii poetice, destul de nebuloasă și-n lungul poem **Copilul născut cu cartea-n mînă**.

CEZAR STEGARU. — Sînt desule frumuseți de detaliu în avîntatele dv. immuri, declarati-ve uneori, totdeauna sprijinite pe repere luate din istorie sau mitologie. Fără a subaprecia utilitatea acestui tip de lucrări, preferința mea se îndreaptă spre o poezie patriotică mai pătrunsă de spiritul actualității. Mai trimiteți.

IOANICHIE OLTEANU

filatelie

GHEORGHE ȚIȚICA

100 de ani de la naștere

Savantul Gheorghe Țițica, profesor universitar, academician, matematician de renume mondial dublat de un pedagog desăvîrșit, neobosit îndrumător al tineretului și culturalizator al maselor populare, a lăsat celor ce i-au ascultat cursurile la Universitate sau Politehnică, amintirea neștearsă a clarității



lecțiilor, a punctualității și ținutei impecabile. Toți care am avut fericirea de a fi studenții lui, vom avea necontenit în minte imaginea acestui admirabil profesor. Confirmarea personalității acestui mare savant creator de școală matematică română este dată și de agenda comemorărilor înscrise de UNESCO pe 1973, unde figurează și Gheorghe Țițica cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la naștere. Născut la Turnu Severin, la 4 octombrie 1873, urmează clasele primare în orașul natal, iar la Craiova, liceul pe care-l termină în 1892. După obținerea bacalaureatului reușește primul la examenul de bărsă al Școlii normale superioare din București și în același timp se înscrie la Facultatea de științe, secția matematici. În iunie 1895 își ia licența în matematici, iar în toamnă este numit profesor suplinitor de matematici la seminarul „Nifon” din București. Imediat se alătură redacției revistei „Gazeta matematică” care abia apăruse și pe care nu o părăsește pînă la moarte. Aici, începe să-și publice primele lucrări, încît primul an de activitate se încheie cu 11 publicații, din care opt privesc chestiuni de geometrie.

În toamna anului 1896, după ce trece examenul de profesor titular, pleacă la Paris, unde urmează cursurile Școlii normale superioare de acolo, iar la Sorbona audiază cursurile matematicienilor H. Poincaré, Andoyer, Darboux ș.a. În primăvara anului 1897, în luna iunie, își trece examenul de licență în matematici. Se înscrie apoi la doctorat și la 30 iunie 1899 sustine teza de doctor în matematici. Doctoratul de la Sorbona îl consacră și în același an publică în revistele franceze gase note de geometrie diferențială. La 1 septembrie 1899, la 26 de ani, Țițica este numit la catedrele de calcul diferențial și integral și cea de geometrie analitică și trigonometrie sferică de la Universitatea din București. Concomitent cu activitatea didactică, publică

articole de geometrie diferențială în revistele franceze și în *Buletinul de științe din România*, alcătuiește în colaborare o culegere de probleme de aritmetică, geometrie, algebră și trigonometrie adresată elevilor de la secția reală a liceelor. Este singurul dintre matematicienii vremii care se preocupă constant de descoperirea și îndrumarea tinerilor cu predispoziție pentru matematici. În anul 1905, împreună cu chimistul doctor G. G. Longinescu, fondează revista științifică de popularizare „Natura”, unde îndeplinește funcțiile de: autor, redactor, corector, casier și administrator, pentru că această revistă ca și „Gazeta matematică” nu primea fonduri de la stat. În mai 1909 este ales membru corespondent al Academiei, iar în 1913, la aproape 40 de ani, devine membru în secțiunea științifică în locul lui Spiru Haret. În anul 1929 este ales secretar general al Academiei, post ce-l deține pînă la sfîrșitul vieții. În anul 1912 ia parte la cel de al V-lea Congres al matematicienilor de la Cambridge, după care nu este manifestare științifică internațională la care Țițica să nu fie prezent și apreciat pentru valoarea contribuțiilor sale. În 1926, la Sorbona, ține cursuri referitoare la noile orientări în geometrie. E pentru prima dată că un savant român urcă la o catedră a celebrei universități și nu este ultima pentru Țițica. Opera matematică și științifică pe popularizare a lui Țițica este vastă și i-a asigurat un renume mondial.

☆
Filatelia a evocat figura marelui savant în două rînduri. În anul 1945 cu ocazia sărbătoririi a 50 de ani de la înființarea revistei „Gazeta matematică”, Poșta română a emis la 5 septembrie o serie de mărci compusă din două valori. Valoarea de 2 lei reprezintă pe matematicienii Ion Ionescu, Gheorghe Țițica, A. G. Ioachimescu și Vasile Cristescu, „stilpi” „Gazetei matematică”. Tot în acel an s-a bătut și o medalie de bronz cu diametrul de 6 cm. Avînd pe fața aceiași patru matematicieni iar pe margine inscripția „Entuziasm, armonie, muncă, sacrificii” simbolizînd activitatea celor patru în educarea tineretului prin revista „Gazeta matematică”. Pe verso este prezentată coperta revistei. A doua emisiune apare la 30 martie 1961 — și este intitulată „Oameni de știință români”. Emisiunea cuprinde portretul matematicianului Gheorghe Țițica precum și ale savanților Petre Poni, Anghel Saligny și Constantin Budeanu. Anul acesta, cu ocazia a 100 de ani de la nașterea lui Gheorghe Țițica, Poșta română a emis un plic poștal semilustrat.

ION ZAHARIA

Informatica sau știința informării este tânără. Douzeci și doi de ani poate însemna ceva în viața unui om, dar înseamnă foarte puțin pentru o știință, mai ales cînd această știință și-a pus toate speranțele într-un copil — calculatorul. Dar calculatorul nu este copilul informaticii și nici informatica fiica lui. Informatica și calculatorul au părinți comuni: electronica și matematica — și rude comune: teoria deciziei, inteligența artificială, teoria jocurilor și simularea, cercetarea operațională, lingvistică, științele comportamentului și teoria comunicației, ca să enumerăm citeva. Dar, ea, informatica, cum se definește, cu ce se ocupă, ce tendințe are și cum influențează ea viața omului?

Informaticii i se atribuie acele domenii ale cunoașterii care se ocupă de conținutul, semnificația, înmagazinarea, regăsirea, prelucrarea și utilizarea informațiilor în scopul luării unor decizii optime. Deci informatica se ocupă de informații, dar ce este (informatica)? Informația? O definiție „de manual” o caracterizează ca una sau mai multe date asupra unui element din mulțimea de elemente care exprimă obiectul, situația, procesul respectiv etc., de care ia cunoștință cel care o primește. Ca să precizăm definiția de mai sus, apelăm la expresia frază a unui om de știință:

— „Informație este tot ceea ce micșorează gradul de incertitudine asupra unui eveniment”. O comunicare verbală, un semnal luminos, un gest, un cuvînt scris, o undă electromagnetică, o stea căzătoare, bătaia inimii, temperatura corpului, toate acestea și multe altele pot deveni informații, dacă sînt receptate și interpretate în scopul reducerii gradului de incertitudine asupra unui fenomen.

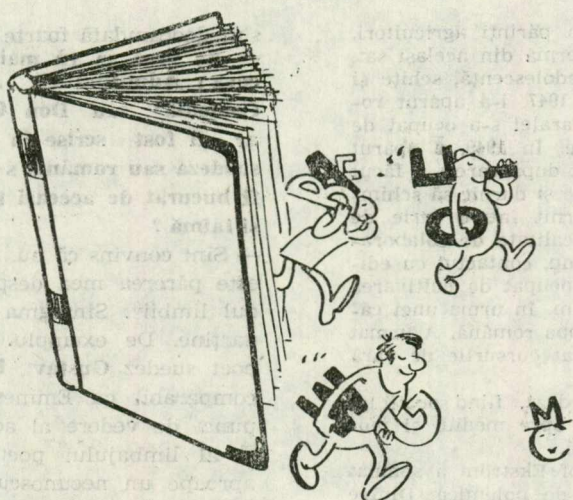
Omenirea a receptat, a interpretat și a transmis dintotdeauna informații fără să facă informatică (sau poate făcea proză fără să știe). Informațiile, atîtea cîte circulau, nu ridicau probleme deosebite de prelucrare, înmagazinare, regăsire. Dar, cînd societatea este în revoluție, știința este în revoluție, tehnica este în revoluție, industria este în revoluție. Conflictul dintre numărul imens de evenimente, ce trebuie înregistrate, memorate, prelucrate, și timpul, din ce în ce mai scurt destinat acestei prelucrări, nu poate fi neglijat. Acest conflict, devenit permanent, a făcut să apară și împingă înainte informatica... această știință în plin proces de cristalizare.

De aici necesitatea perfecționării continue a calculatorului electronic și a inteligenței artificiale.

De aici necesitatea înființării

„băncilor de date”, pe care ni le putem imagina, fără să greșim, ca pe niște biblioteci de cărți și periodice, sau mai degrabă ca pe niște discoteci sau filmoteci organizate pe domenii și secțiuni. Deși informatica și împreună cu ea calculatorul electronic evoluează într-o perioadă de nesiguranță și instabilitate a căilor de evoluție, există o certitudine absolută. Informatica își va continua și accelera progresul, își va manifesta din ce în ce mai accentuat influența în viața societății umane, iar calculatoarele se vor înmulți permanent în viitor. Generațiile sale se vor succeda din ce în ce mai perfecționate și mai „inteligente”.

ing. ION ISTRATE



RODICA TOT

firul ariadnei

- Omul acesta e un egoist. Vrea să fie fericit. Așa, pur. Și simplu.
- Gura care tace, adevăr grăiește.
- Cere-mi orice, dar să-mi convină.
- Și-a pierdut capul. În sfîrșit, abia acum seamănă cu el.
- Jur că te cred. Despre ce minciună e vorba?
- Și-a cumpărat un acvarium și acum e convins că deține toate secretele mării.

- Acest om de nimic valoarea-ză exact cît face.
- Dacă te faci frate cu dracul la nevoie, gîndește-te și cum o să te descurci cu el după aia.
- Absurd nu e cel care ține pisici fără să aibă șoareci, ci cel care ține șoareci fără să aibă pisici.
- Cînd omenirea trece prin clipe grele, el cade la pat de durere.
- Am întîlnit o femeie atît de credulă încît era convinsă că toți bărbații care au părăsit-o

s-au dus într-adevăr după țigări.

- Diferența dintre un servil și un serviabil? Ultimul e mai abil.

- Ca să poată trăi printre oameni, poetul n-are nevoie să duhnească a vin.

- Piesa s-a născut moartă. Spectatorii au scăpat.

- Mulți călătoresc, dar puțini știu unde să se oprească.

- Mulți aleargă după fericire în direcție opusă.

CENACLUL OVIDIU își reia activitatea joi, 11 octombrie 1973, ora 18, în sala Universității populare din bulevardul Republicii 28. Cei ce vor să citească pot prezenta lucrările la redacția revistei Tomis în fiecare zi de lucru între orele 10 — 14.

Ilustrațiile reprezintă piese de la Muzeul de arheologie din Constanța a cărui conducere ne-a pus la dispoziție fotografiile lor.

o sursă

(Urmare din pag. 3)

perată și tratată, moare în 24 de ore”.

Dr. V. Pețeanu, medic primar obst.-ginec. Constanța: „Pe teritoriul județului, numărul avorturilor septice a fost mare, cu grave complicații și mortalitate ridicată, pricinuită de mănăvire empirice și de întîrzierea la internare. În fazele inițiale de avort septic plus șoc septic, mortalitatea a fost redusă; în faza complicațiilor, mortalitatea a urcat enorm”.

Dr. C. Rusu, medic șef al Maternității Constanța: „Pentru medicii ginecologi din județ, problema avortului este foarte acută, pentru că foarte multe dintre internările în secția de resort au drept cauză fenomenul analizat. Secundar creșterii de la an la an a numărului de avorturi se constată o scădere a fertilității și natalității, o creștere a cifrei cazurilor grave, a mortalității, ceea ce implică un consum enorm de medicamente (uneori de ordinul zecilor de mii de lei per caz!). Cu tot tratamentul, nu puține au fost decesele. Nu mai vorbesc de infirmitățile conse-

cutive. Susțin că trebuie să se găsească modalități de stăvîlire a avorturilor, lucru fără de care strădaniile medicilor, oricît de mari, nu vor fi încununete de succes”.

Dr. S. Petrescu și **dr. A. Berzan**, de la secția de reanimare a Spitalului unificat Constanța: „Dintre bolnavele internate în prima jumătate a anului curent, cu avort septic complicat, ca urmare a formelor clinice grave în care se prezentau, două au decedat, cu toate că au fost operate și tratate complex, iar alte două, datorită evoluției complicațiilor, foarte rapidă, au murit în 15—20 minute de la internare”.

☆

Alegînd arbitrar între truda nașterii și creșterii unui copil și distrugerea unei vieți, despre care niciodată nu va ști ce va fi putut să devină, în favoarea celei de-a doua soluții, practicînd ceea ce sociologii, juriștii și medicii denumesc, cu un termen foarte exact, avort criminal, cutare sau cutare femeie nici nu-și dă seama la ce se expune, la atentatul asupra sieși, la vina de factură adînc socială pe care și-o asumă. Invitînd la meditație, solicitînd opiniile cititorilor noștri, vom

încheia, ca un memento, cu celebrele cuvinte ale unui mare scriitor-medic: „Am mai rămas o vreme, aplecat asupra copilului adormit, apoi m-am îndepărtat în virful picioarelor” (Axel Munthe — Cartea de la San Michele)...

sesiunea

(Urmare din pag. 4)

slova de cronică românească. Astfel, prof. C.C. Giurescu (Universitatea București) deschide manifestarea cu **Viața și opera lui D. Cantemir**; prof. N. Lascu (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj) aruncă lumini noi asupra ineditelor legături între **D. Cantemir și Ovidiu**, relegendat poet latin de pe meleagurile Pontului Euxin; iar prof. I. Bădică (redactorul-șef al revistei Tomis, Constanța) va prezenta comunicarea **D. Cantemir și Dobrogea**.

Întregul program al sesiunii, complex și mai bogat decît oricînd, răspunde cerințelor curente ale cercetătorilor și justifică într-un chip onorabil eforturile noastre tot mai insistente în ultimii ani, de a face ca știința istorică și arheologică să găsească la Con-

stanța nu numai unul dintre cele mai potrivite medii de evoluție, dar și posibilități nemărginite, create de entuziaști organizatori, dornici să contribuie cu pasiunea și munca lor neprecupețită, la edificarea unui orizont prielnic vieții omenești actuale și viitoare din România socialistă.

orientarea

(Urmare din pag. 12)

fesorul dirigit trebuie neapărat să fie prezent, pentru că el are datoria să urmărească îndeaproape comportamentul școlarilor în timpul muncii practice, să depisteze împreună cu maestrul-instructor înclinațiile și aptitudinile elevilor și să urmărească fișa de observație profesională a fiecărui elev.

Nu mai acționînd în acest fel, dăm viață hotărîrilor Plenarei C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973, unde tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că: „De felul în care școala își îndeplinește această misiune — orientarea copiilor și a tineretului în viață — depinde ce fel de tineret, ce fel de oameni va avea societatea noastră de mîine”.

ASTA- ...!

Nici nu știu cum să încep: metodic, pe etape, sau așa, ex abrupto, cu „mamă, mamă”...! În definitiv, la ce bun atîta metodologie ca pînă la urmă să ajungem „precum Valentin Stănescu, exact acolo de unde am spus că pornim”? Unul singur din „leii” de la Leipzig nu era înveșmîntat de gloria acelei 1—1 cu grecii la București: **Antonescu**, și el un băiat nou și modern de vreo treizeci de ani acuzică. Din păcate, doar lui, lui Dumitrache, și Deleanu, poate, n-avem ce le reproșa pentru cel mai mare eșec fot-

balistic din ultimii cinci ani care au trecut și din cei trei, patru care vin. E adevărat, ne-am dus, la rămășag cu o idee „nouă”, anti-angeloniculesciană: mobilitatea, schimbul derutant de locuri, perfect indicat unui marcaj „om la om”, ca cel practicat de echipa lui Buschner. Așa de bine au schimbat băieții locurile între ei că pînă la urmă nici n-au mai știut să stea, țepeni, unul lingă altul într-un **zid**. Arbitrul? Ce vină are arbitrul? E adevărat că matinala mea „coadă” personală la **Sportul**, (vizavi de celebrul bufet „Televizorul”) striga a doua zi la mine — ca la mai marele arbitru din lume: **Gugulovici**, unde-i vecinul **Gugulovici**?

Ala arbitru imparțial, ala om care se pricepe la o tacla cu Dinu, ala care închide ochii la hînturile noastre în careu. Nu Rudolf Scheurer care ne trimite acasă pedepsiți pentru cea mai frumoasă foarfecă văzută vreodată în Europa. Da, dragii mei luptători la grămadă pentru **Sportul**, Rudolf Scheurer, oaspetele helvet care pînă la ora meciului a petrecut în familia lui Rudy Goeckner, ilustrul coleg de breaslă, care își are totuși gospodăria în Leipzig, Scheurer, zic, nu acceptă stilul.

Ce să-i faci dacă noi sîntem stilisti și, în fotbal ca și în critica literară, nu mai ținem stilul. Foarfeca aia a la Numveiler e socotită cotoaogă, pe cînd „cositul” lui Dumitrache în careul de 16 m. e însăși litera regulamentului. Asta-i: destinul unei echipe naționale s-a încheiat. Ce vom face, cum vom face de-acum înainte e greu de spus. Expresia cea mai exactă a nivelului fotbalului nostru în momentul de față o constituie Gojgaru de la **Chimia** Rîmnicu-Vîlcea și Petrică de la **Constructorul** Galați. Gojgaru spaima Belfastului... și, negreșit, apropiatul, fortificantul, 19—0 cu Finlanda.

GOLGETER

o prezență

(Urmare din pag. 12)

spectaculozitate, cu mult fast și bogăție de culori (ne referim desigur și la costume; aurore, Teodora Dinulescu), pune în valoare potențialul și resursele tuturor celor care evoluează pe scenă. Din acest punct de vedere, regizorul Bițu Fălticeneanu, a cărui contribuție la încheierea acestui spectacol nu trebuie minimalizată cîtuși de puțin, a avut o misiune ceva mai ușoară. Poate o mai atentă și severă selecție a unor dintre scenete, prea puțin semnificative, inutile chiar („Eschimoșii”, „Față palidă” și altele), ar fi săltat mai mult stacheta calității și tinutei artistice a spectacolului. Cît privește orchestra, reținem îndeosebi „coborîrea” ei în fosă, ceea ce permite o mai eficientă folosire a scenei, de-alfel continuu solicitată în desfășurarea spectacolului. Se cîntă îngrijit, cu bun gust, perfect sincronizat cu soliștii și baletul (dirijor, Cristofor Barbatti).

Un reviriment, da, un reviriment cu ecouri dintre cele mai plăcute; un reviriment pe care însă îl dorim întîrînit și amplificat continuu.

DESTINE PARALELE

de vorbă cu scriitorul suedez
PER OLOF EKSTRÖM



Scriitorul Per Olof Ekström s-a născut în 1926, în satul Gestad din Suedia, din părinți agricultori. După un curs școlar elementar de șase ani, a intrat să-și facă ucenicia la o fermă din același sat. Având o puternică vocație literară, a început să scrie și să publice, încă din adolescență, schițe și articole în presa locală. La 18 ani, în 1944, a publicat un roman foileton. În 1947, i-a apărut romanul *Singuraticul*, cu care a obținut primul succes de librărie și de stimă. Paralel s-a ocupat de studiul limbilor engleză și germană și a activat în diferite orgnizații culturale. În 1949, a apărut romanul său *Nu a dansat decât o vară* (tradus în 24 de limbi, inclusiv în română), după care s-a făcut și un film. În 1951, s-a înscris la Facultatea de litere din Stockholm. Nestatornic și dornic să schimbe mediul și să învețe „pe viu”, și-a întrerupt „studiile academice” și a pornit într-o serie de călătorii în Europa. S-a stabilit apoi în Germania democratică, unde a lucrat, în calitate de colaborator extern, la Radio Leipzig și la Televiziunea din Berlin păstrînd, în același timp, contactul cu editorii săi din Suedia. În 1959, s-a înapoiat în patrie, unde, timp de zece ani, s-a ocupat de cultivarea pămîntului în satul natal și a continuat să scrie. În 1968 s-a mutat la Stockholm. În urma unei călătorii în România, în 1970, Ekström a manifestat o deosebită atracție pentru limba română. A urmat la Facultatea din Stockholm un curs de limba română și apoi, în 1971, a audiat cursurile de vară de la Sinaia.

Per Olof Ekström ocupă un loc însemnat în mișcarea literară contemporană suedeză, fiind socotit un prozator realist, înzestrat cu un acut spirit de observație orientat, mai ales, spre mediul și modul de viață al oamenilor simpli și surprinderea unor stări de inechitate socială. Deosebit de fecund, în cei 30 de ani de activitate pe tărîmul literelor, Per Olof Ekström a semnat 26 de romane și un mare număr de nuvele, schițe, eseuri, articole de critică și de polemică. Dintre romanele sale cităm: *Nu a dansat decât o vară* (1949), *Cînd cineva iubește* (1953), *În cercul lor* (1955), *Duduia Berit* (1956), *Fluturile și focul* (1959), *13 August* (1962), *Vendela* (1963), *Amprenta bestiei* (1967), *Johannes poetul* (1968), *Cine e nevinovat...* (1969), *Arsenic și împărțășanie* (1971). Toate acestea au fost traduse în mai multe limbi. În limba română, a apărut, pînă în prezent *Nu a dansat decât o vară*, în curs de apariție, romanul *Maj în Noiembrie*. Scriitorul Ekström lucrează, de asemenea, la traducerea romanului său *Bruno V. Adlersham* și la redactarea a două volume de interes documentar turistic: *România, țara izvoarelor de sănătate* și *Drumuri spre Voroneț*. Are în proiect romanul *Vlad Țepeș (Dracula)*.

Cunoscînd atracția pentru limba și literatura română a scriitorului **Per Olof Ekström**, aflat în țara noastră în interes profesional, am făcut apel la amabilitatea sa, rugîndu-l să ne acorde un interviu.

— **Prezintă traducерile din literatura română un interes pentru cititorii suedezi și în ce măsură?**

— Întrebarea dumneavoastră coincide cu chestiunea pe care mi-am pus-o eu însumi cu privire la interesul cititorilor români pentru literatura suedeză. Începînd din 1970, cînd am întreprins prima călătorie în România, am făcut investigații cu privire la schimbul de valori culturale și în special de literatură, între țara dv. și Suedia. Nu aş putea garanta că datele mele sînt riguroase exacte. În cursul a 85 de ani, din 1886 pînă în 1971, au fost traduse în limba suedeză 12 cărți de beletristică românească, în timp ce din literatura suedeză au fost traduse în românește un număr mult mai mare: 20 de cărți numai în perioada 1960-1971. Această disproporție se observă și la traducерile din alte limbi de circulație limitată, cum sînt limbile cehă, polonă, maghiară, bulgară etc. În ultimii ani, însă, s-a remarcat o creștere a interesului pentru literatura română, datorită pe de o parte inițiativei a doi editori suedezi, **René Coecklbergh** și **Sune Stigsiöö**, iar pe de altă parte, neobositei activități desfășurate de filologul romanist prof. **Alf Lombard**, care duce o adevărată campanie, în scris și de la catedră, pentru

a învedera că limba română joacă un rol de seamă și indispensabil la studiul limbilor neolatine. Au fost traduse și publicate de curînd romanele „Urma, fiica tătărului” și „Ce mult te-am iubit” de **Zaharia Stancu**, cel mai cunoscut scriitor român la noi, după ce, în 1972, i s-au reeditat romanele „Descult” și „Jocul cu moartea”. Acum, urmează a se traduce și „Șatra”. Sînt anunțate de asemenea aparițiile unor lucrări ale prozatorilor clasici români: „Pădurea spînzuraților” de **Liviu Rebreanu**, „Baltagul” de **Mihail Sadoveanu** (reeditare), „Chira Chiralina” și „Unchiul Anghel” de **Panaft Istrati**. Faptul că s-au făcut atîtea traduceri reprezintă fără îndoială un succes, știind cît de greu se tipăresc autorii străini la noi și cît sînt de exigenți editorii. O neglijență de neexplicat, decît doar prin lipsa de informație, este faptul că **Marin Preda**, remarcabilul dumneavoastră prozator realist, de o vigoare impresionantă, nu este încă prezent în librăriile noastre, dar — după cîte știu se prepară o ediție din seria „Moromeții”, la care m-aș înscris și eu ca traducător.

— **Ați avea curajul unei asemenea întreprinderi?**

— Da, dar nu singur, ci alături de un scriitor român care să-și cunoască limba tot atît de bine cît mi-o cunosc eu. Traducерile, orîcît ar fi de bune, nu sînt decît niște aproximații și aceasta din o mie și una de motive. Explicația poate constitui obiectul unui articol aparte. Din păcate, traducерile nu se fac totdeauna în ordinea importanței autorilor și a operelor, alege-

rea lor fiind deseori arbitrară, rămîind la gustul și interesul editorilor și al traducătorilor. Astfel se face că un mare număr de scriitori clasici au intrat cu întîrziere în patrimoniul literaturii universale, în urma altora de mai mică importanță sau chiar deloc. — **Este adevărat. În România, de exemplu, „Manon Lescaut” de Abatele Prévost d'Exiles și „Genoveva” de Brabant au apărut în traducere mult înaintea lui „Don Quijote de la Mancha” și a „Divinei Comedii”.**

— La *Divina Comedie* ar fi cel puțin o justificare. Este o întreprindere din cele mai îndrăznețe, pentru condeiul unui traducător de mare talie. De aceea cred că și **Mihail Eminescu**, unul din poeții lirici universali, a fost cu dificultate tradus în suedeză și mai puțin decît **Tudor Arghezi**. Aici, în sectorul poeziei, ar trebui să se insiste mai mult, în primul rînd pentru traducerea integrală și sistematică a lui **Eminescu** și apoi, pentru completarea galeriei poezilor clasici: **Lucian Blaga**, **George Bacovia**, **Ion Barbu**, **Al. Philippide**.

Din poezia suedeză s-a tradus în ultimii ani cîte ceva într-o formă remarcabilă, îndeosebi prin grija **Mariei Banuş** și a lui **Aurel Covaci**.

În ceea ce privește literatura românească actuală și a generației mai tinere, încercările

sînt deocamdată foarte timide. — **Aș vrea să vă mai întreb ceva: Admițînd că „Divina Comedia” sau Don Quijote ar fi fost scrise în limba suedeză sau română, s-au mai fi bucurat de aceeași prețuire și faimă?**

— Sînt convins că nu. Aceasta este părerea mea despre „zidul limbii”. Sintagma îmi aparține. De exemplu, marele poet suedez **Gustav Fröding**, comparabil cu **Eminescu** din punct de vedere al adîncimii și al limbajului poetic, este aproape un necunoscut în afara Suediei, din cauză că a fost tradus foarte puțin. Același lucru s-a întîmplat cu unii poeți de valoare ca **Dan Andersson**, **Erik Axel Karlfeldt** și **Nils Ferlin**, precum și cu prozatorii de prestigiu **Hjalmar Söderberg** și **Hjalmar Bergam**. Prin faptul că limbile suedeză și română sînt de circulație redusă, literaturile respective au destine paralele. Acum, de curînd cînd am citit articolul scriitorului **Paul Arghel** din România literară intitulat „Pe cînd ora literaturii române?”, mi-am și pus întrebarea: „Pe cînd ora literaturii suedeze?”

— **Credeți că este o situație asemănătoare?**

— Desigur, doar cu diferența că limba română este mult mai aproape de înțelegerea celorlalți vorbitori de limbi romanice, de italieni, spanioli, francezi. Limba suedeză s-a depărtat foarte mult de matricea ei germană nordică străveche, iar de cea modernă cu atît mai mult. În considerațiile sale asupra cărții lui **Alf Lombard** „Rumänsk Gramatik”, dr. **Marius Sala** a subliniat faptul că limba suedeză este mai greu accesibilă și că are o arie mai redusă de răspîndire decît limba română. Sînt numai opt milioane de vorbitori ai limbii suedeze în patrie și o jumătate de milion în afara granițelor: în Norvegia, Danemarca și Finlanda.

Tradiția literaturii suedeze nu este atît de veche precum cred mulți observatori din afară, referindu-se mai ales la epopeea „Eddan”, care este în adevăr de o frumusețe genuină,

de o mare forță poetică. Această epopee, deși născută pe meleagurile scandinave, a rămas să supraviețuiască doar în Islanda, din pricina influenței crescînde, în Evul Mediu, a bisericii, intolerantă cu miturile păgîne. Abia la începutul veacului al 19-lea a renăscut în Suedia interesul pentru Eddan, atunci cînd poeții clasici **Esaias Tegner** și **Erik Gustaf Geijer** au scris poeme patriotice cu subiecte din viața vikingilor inspirate din această epopee. A fost, totodată, o perioadă de cristalizare a limbii, care pînă atunci nu se fixase într-o formă acceptabilă, iar scrierile literare erau destul de palide și de timide în raport cu strălucitele modele ale literaturii franceze și germane, în plin avînt romantic. Aș putea cita ca niște fericite excepții pe scriitorul **Johan Henrik Kjellgren** și pe poetul **Carl Mikael Bellman**, dar nici aceștia nu au putut trece de „zidul limbii”, rămîind cunoscuți și apreciați doar în conținele țării noastre. Primul scriitor suedez care a reușit să pătrundă în galeria universală a literelor a fost **August Strindberg** (1850—1912), dar el a trăit mai mult în străinătate și și-a tradus singur lucrările sau a scris direct în limbi de mare circulație, ca franceza și germana. În Franța, era apreciat ca dramaturg înainte de 1900. Breșa în „zidul limbii” a făcut-o însă înaintea lui norvegianul **Henrik Ibsen**, care a atras atenția asupra valorii scriitorilor scandinavi și a făcut astfel un serviciu și literaturii suedeze. În aceeași perioadă au fost traduși și au intrat în circuitul internațional scriitorii suedezi **Selma Lagerlöf**, **Verner von Heidenstam** și alții.

— **Tot la începutul veacului, după cît știu, au fost făcute și la noi traduceri din August Strindberg și apoi din Selma Lagerlöf.**

— Știam acest lucru. Dar aici, evident, nu este vorba de o statistică, ci de o examinare sumară a fazelor prin care a trecut și trece fenomenul de afirmare pe plan internațional, atît a literaturii suedeze, cît și a literaturii române. După a mea părere, și cred că nu mă înșel, pătrunderea în circuitul internațional depinde de valoarea operei literare, dar și mai mult — ceea ce este nedrept — de răspîndirea în lume a limbii în care a fost scrisă.

— **Atunci, care ar fi sensul schimburilor literare și culturale dintre Suedia și România, țări cu limbi de circulație limitată?**

— Schimburile acestea sînt o contribuție efectivă și binevenită la patrimoniul culturii, fiind în avantajul ambelor părți, și se înscriu, în același timp, la efortul comun al națiunilor, de a strînge legăturile, în scopul păcii și propășirii ideilor generoase în lume. Opinia mea este că literatura română merită o atenție mult mai mare decît i s-a dat pînă în prezent. Cunoscînd acum limba dumneavoastră, chiar așa imperfect cum o cunosc, pot afirma cu toată seriozitatea că ați avut și aveți scriitori care ar putea sta cu cîinste alături de ilustre figuri ale literaturii universale. Întrucît și noi, suedezi, avem pretenția că sîntem la un nivel destul de ridicat în materie de literatură, vom face tot ce este posibil să ne afirmăm — așa cum spune scriitorul **Paul Anghel** — prin o „ieșire la vedere”.

BARBU
ALEXANDRU EMANDI

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.), ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 13416 — 21368. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța